

Cas Mudde
Cristóbal Rovira Kaltwasser

Popülizm

Kısa Bir Giriş

Çeviren
S. Erdem Türközü

POPÜLİZM

Kısa Bir Giriş

Cas Mudde

Cristóbal Rovira Kaltwasser

Nika Yayınevi - 81

1. Baskı Mart 2019

ISBN: 978-605-9386-56-2

Sertifika No: 26357

Orjinal Künye: *Populism: A Very Short Introduction*, Oxford University Press, 2017

Yayın Yönetmeni: Bülent Özçelik

Kitap Editörü: Emrah Kök

Kapak ve Sayfa Düzeni: İlhan Ulusoy

© Bu kitabın basım, yayın, satış hakları © Fita Petrol, Madencilik, Yayıncılık Tic. Ltd. Şti.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, mekanik, elektronik, manyetik ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz. Nika Yayınevi Fita Petrol, Madencilik, Yayıncılık Tic. Ltd. Şti.'nin markasıdır.

Baskı ve Cilt: Bizim Büro Ofset

Sertifika No: 42488

Nika Yayınevi

Yüksel Cad. 30/8 Kızılay Ankara

T: 0312 433 71 15 F: 0 312 433 71 15

www.nikayayınevi.com e-posta: info@nikayayınevi.com

POPÜLİZM

Kısa Bir Giriş

CAS MUDDÉ

CRISTÓBAL ROVIRA KALTWASSER

Nika Yayınevi

İÇİNDEKİLER

TÜRKÇE BASKIYA ÖNSÖZ	7
-----------------------------------	---

1. BÖLÜM

POPÜLİZM NEDİR?	11
Özünde Tartışmalı Bir Kavram	12
Düşünsel Bir Yaklaşım	15
Belli Başlı Kavramlar	20
Halk	20
Seçkinler	23
Genel İrade	27
Düşünsel Yaklaşımın Avantajları.....	31

2. BÖLÜM

DÜNYA ÇAPINDA POPÜLİZM	33
Kuzey Amerika	34
Latin Amerika	40
Avrupa	46
Üç Ana Bölgenin Ötesinde	52
Zaman ve Mekanlar Boyunca Popülizm	54

3. BÖLÜM

POPÜLİZM VE SEFERBERLİK	57
Kişiselci Liderlik	58
Örnek: Peru'da Alberto Fujimori	60
Toplumsal Hareket	62
Örnek: Birleşik Devletler'deki Çay Partisi	64
Siyasi Parti	67
Örnek: Fransa'daki Ulusal Cephe	69

Dinamik Bir Model	71
Sonuç	75

4. BÖLÜM

POPÜLİST LİDER	81
Karizmatik Güçlü Adam	82
Halkın Sesi [vox populi]	87
Kadınlar	88
Girişimciler	90
Etnik liderler	91
Dâhili-Harici	93
Popülist imge	97

5. BÖLÜM

POPÜLİZM VE DEMOKRASİ	99
Popülizm ve (Liberal) Demokrasi	100
Popülizm ve Demokrasi(-den Uzaklaşma) Süreci	105
Müdahaleci Değişkenler	114
Popülizm ve Demokrasiyi Yeniden Ziyaret	116

6. BÖLÜM

NEDENLER VE KARŞILIKLAR	119
Popülizmin Başarısını ve Başarısızlığını Açıklamak	120
Popülist Siyasetin Talep Tarafı	121
Popülist Siyasetin Arz Tarafı	127
Popülizme Karşılıklar	132
Talep Tarafı Karşılıkları	133
Arz Tarafı Karşılıkları	137
Popülizmin Liberal Olmayan Tepkisi	141
KAYNAKÇA	145

■ TÜRKÇE BASKIYA ÖNSÖZ

Popülizm çalışmalarının esas olarak Avrupa ve Latin Amerika'ya odaklandığı göz önünde bulundurulduğunda, popülizm alanında çalışan akademisyenlerin küçük bir kısmı, karşılaştırmalı çözümlmelerine Türkiye'yi dâhil etmiştir. Bazı Türk akademisyenlerin, ülkedeki kimi liderlerin ve partilerin himayecilik ilişkilerine ithafen popülizm kavramını kullandığı doğru olsa da, Türkiye'yle ilgilenenlerin birçoğu, öncelikli olarak popülist güçlerden ziyade "İslamcı" güçler problemiyle ilgilenmektedir. Türk Başkan Recep Tayyip Erdoğan'ın, Filipinler Cumhuriyeti Başkanı Rodrigo Duterte ve ABD Başkanı Donald Trump'la birlikte, gitgide daha çok popülist "güçlü adamlar" listesine dâhil edilmesi ve Türk akademisyenlerin küçük ama sayıca büyüyen bir grubunun Adalet ve Kalkınma Partisi'ni (AKP) daha iyi anlamak için "popülizm" terimini uygulamasıyla birlikte, son yıllarda bu durum, bir miktar değişmiştir.

Dürüst olmak gerekirse bu meselede nerede durduğumuz konusunda hâlâ tamamen karar vermiş değiliz. AKP'nin son seçim kampanyalarında popülist bir söylem kullandığına şüphe yoktur. Bununla beraber, Kemalist seçkinlerin saldırgan seküler siyasalarına karşı bir koruma olarak AB üyeliğini kucaklayan Erdoğan'ın, kendisini ılımlı bir siyasi aktör olarak sunduğu ilk zamanlarda durum böyle değil gibiydi. Aslında akademisyenler ve uzmanlar, AKP'nin müslüman bir ülkede faaliyet gösteren Hıristiyan De-

mokrat Parti'nin bir tür "işlevsel dengi" olduğunu düşünüyordu. Bununla beraber 2002'de iktidara geldikten sonra Erdoğan, siyasi seyrini aşama aşama değiştirdi; buna liberal demokratik olmayan önlemlerini eleştiren AB'den uzaklaşmak da dâhildir. Dahası Kemalist muhalefeti büyük ölçüde marjinalleştirdikten sonra, hem liberal demokratik muhalefetle hem de eski müttefiki, sürgünde-ki İslam din adamı Fethullah Gülen'le kapışmıştır.

Aynı zamanda, Erdoğan ve AKP, Batı'nın sapkınlıklarına saldırarak ve İslami "ılımlılığı" teşvik ederek, İslamcı gündeme sadık kalmıştır. AKP'nin dünya görüşünde "ari halk"ın, Müslüman olarak tanımlandığını göz önünde bulundurursak İslamcı ve popülist kampanyalar sık sık çakışır; ama temel farklılıklar ve hatta çatışmalar da bulunmaktadır. İslam'da sadece Allah saf ve katışıksızdır ve halk kendi başına bırakıldığında günahkârdır. Bununla beraber şu ana dek Erdoğan, İslamcılığı ve popülizmi kısmen farklı uğraklarda ya da farklı izleyicilere karşı kullanarak, bu için çatışmadan uzak durmakta oldukça becerikliydi. Bu, Erdoğan ve AKP temelde popülist *midir* ya da baskı altında kaldığında popülizmi mi *kullanır* sorusunun cevaplanmasını şüphesiz zorlaştırır. Dahası Erdoğan ve AKP'nin ne zaman ve neden popülist fikirleri uygulamaya başladığı muğlaktır.

Bu iki sorunun zarureti Türkiye vakasının ötesine geçer. Bir yandan Türkiye, Erdoğan'ın, en azından ismen, demokratik ülkelerdeki birkaç tek-parti hükümetinden birine liderlik etmesi göz önünde bulundurulduğunda, popülist liderler iktidara geldiğinde ne olduğunu bize anlatabilir. Popülist liderler esas olarak demokratik sistemin liberal temellerine saldıracaklar mıdır, yoksa demokrasiyi topyekûn ortadan mı kaldıracaklardır? Son yıllardaki gelişmelere bakarak, Venezuela'da ve gitgide artan bir biçimde Macaristan'da olduğu gibi, ikinci seçenek geçerliymiş

gibi görünür. Diğer yandan AKP ılımlı ve geleneksel bir siyasi parti olarak başlamış gibi görüldüğünden, partinin neden popülist fikirleri benimsediği ve Erdoğan'ın liderliğinin denetimi altına girdiği çözümlenmeye değerdir. AKP tamamen Erdoğan'a sadık kalacak mıdır? Ve öyle olursa, Erdoğan emekli olduğunda partiye ne olacaktır?

Bunlar sadece Türkiye'nin hâlihazırdaki ve gelecekteki durumunu değil aynı zamanda diğer ülkelerdeki ana akım siyasi partilerin popülist fikirleri benimsemesini ve güçlü liderlere teslim olmasını anlamak için de hayati sorulardır. Macaristan'da Orbán ve Fidesz'e ek olarak, Donald Trump'ın gündemini gitgide daha çok benimseyen ve muhafazakâr bir partiden radikal sağ bir partiye dönüşen, ABD'deki Cumhuriyetçi Parti'den daha iyi bir örnek muhtemelen bulunmamaktadır.

Erdoğan'ın gerçekten de popülist olup olmadığının ya da rekabete dayalı otoriter bir rejimi oluşturmak için esas olarak popülizmi kullanıp kullanmadığının ötesinde, popülizm üzerine bu kısa kitap, Türkiye'de ve dünya üzerinde sayıları gittikçe artan sayıda ülkede ne olup bittiğini anlamlandırmak için kavramlar ve kuramlar sunar. Aynı zamanda Türk akademisyenlerin popülizmin kuramsal olarak nasıl anlaşılacağı ve görgül olarak nasıl çalışılacağı hakkında daha iyi bir fikir elde etmelerini umuyoruz. Böylece onlar, AKP'nin ve ülkedeki diğer siyasi güçlerin geçmişteki, şimdiki ve gelecekteki gelişimine ışık tutmak için bu kitapta ileri sürülen fikirleri kullanabilirler.

Cas Mudde
Athens, GA, ABD
Cristóbal Rovira Kaltwasser
Santiago, Şili, 23 Aralık 2018

■ 1. BÖLÜM

POPÜLİZM NEDİR?

Popülizm yirmibirinci yüzyılın başlıca siyasi kavramlarından biridir. Terim Latin Amerika'da solcu başkanları, Avrupa'da sağda yükselen partileri ve Birleşik Devletler'de hem solcu, hem de sağcı başkanları tanımlamak için kullanılır. Terim birçok gazeteci ve okuyucuya çekici gelse de, terimin bu kadar yaygın kullanımını kafa karışıklığı ve can sıkıntısı yaratmaktadır. Bu kitap popülizm görüngüsüne açıklık kazandırmayı ve onun çağdaş siyasetteki önemini vurgulamayı amaçlar.

Kitap, popülizmin yaygın olarak paylaşılan ama genelgeçer olmaktan uzak, özel bir yorumunu sunar. Kitabın esas gücü, popülizmin, hem genel anlamda popülist olarak betimlenen siyasi şahsiyetlerin birçoğunun özünü yakalayabilen, hem de popülist aktörleri popülist olmayan aktörlerden ayırt edebilen, net bir tanımını sunmasında yatar. Bu nedenle terimin iki esas eleştirisine, yani (1) onun siyasi rakipleri itham etmek için kullanılan siyasi bir *Kampfbegriff* (savaş terimi) olduğuna; ve (2) onun muğlak ve bu nedenle de tüm siyasi şahsiyetler için geçerli olduğu eleştirisine karşı çıkar.

Biz, popülizmi öncelikle ve esas olarak liberal demokrasinin bağlamı içinde konumlandırıyoruz. Bu seçim ideolojiden ziyade deneyselcilerden ve kuram tarafından daha fazla kabul görür. Kuramsal olarak popülizm en temelinde, kendi başına demok-

rasi ya da demokrasinin herhangi bir diğ er modelinden ziyade, liberal demokrasiyle karşılaştırılır. G örg ü l olarak, ö nde gelen pop ü list aktö rler liberal demokratik bir ç erç evede, yani liberal demokratik olan ya da olmaya ö zenen bir sistemde, harekete ge ç er. Bu bakış her ne kadar dar kapsamlı ve bariz bir şekilde sı rırlayıcı olsa da, ne liberal demokrasinin kusursuz oldu ğ u veya herhangi bir demokratik sistemin tanım ı gere ğ i demokratik olmadı ğ ı, ne de yaklaşımı sadece liberal demokratik bir ç erç evede içinde uyguladı ğ ımız anlamına gelir.

Ö zünde Tartışmalı Bir Kavram

Hiçbir ö nemli kavram tartışılmaz olmasa da, pop ü lizm hakkındaki tartışma sadece ne oldu ğ uyla de ğ il aynı zamanda onun gerç ekten var olup olmadı ğ ıyla da ilgilidir. Pop ü lizm gerç ekten de tartışmalı bir kavramdır. Bu kavram kargaş asının en güzel ö rne ğ i, *Populism: Its Meaning and National Characteristics* [*Pop ü lizm: Anlam ı ve Ulusal Nitelikleri*] adlı temel kitapta farklı yazarların, pop ü lizmi, diğ er şeylerin yanı sıra, bir ideoloji, bir hareket ve bir belirti olarak tanımlaması şeklinde gör ü lür. Olayı daha da karmaş ıklaştıran, d ünyanın farklı yerlerinde pop ü lizmin oldu ğ a farklı gör ü ngülerle eş leştirilmesi, bazen de karış tırılmasıdır. Ö rne ğ in Avrupa bağ lamında pop ü lizm ço ğ u zaman gö ç men karşıtlı ğ ına ve yabancı d üşmanlı ğ ına atıfta bulunurken, Latin Amerika'da hi-mayecili ğ i [clientelism] ve iktisadi kötü yönetimi ima eder.

Karışıklı ğ ın bir kısmı, pop ü lizmin insanlar ve ö rg ü tler tarafından nadiren kabul edilen bir etiket olmasından kaynaklanır. Aksine, ço ğ u zaman olumsuz imalarla, başkalarına atfedilir. Ar-jantin Başkan ı Juan Domingo Perón ya da ö ldürö len Danimarkalı siyasetç i Pim Fortuyn gibi, pop ü listlikleri üzerinde herkesin

aynı görüşte olduğu kişiler bile kendilerini popülist olarak tanımlamamışlardır. Popülizmi tanımlayan bir metin ya da prototipik bir vaka olmadığı için, terim akademisyenler ve gazeteciler tarafından çok farklı görümlere ithafen kullanılmıştır.

Düşünsel yaklaşım olarak adlandırılan yaklaşımımız geniş kapsamlı olarak birçok farklı akademik disiplinde, örtük bir biçimde gazetecilikte de, kullanılıyor olsa da, aslında popülizme yaklaşımlarından sadece biridir. Tüm farklı yaklaşımları kapsayıcı bir genel bakış imkânsızlığın ötesinde, bu kısa kitabın amacını da aşar; ama belirli akademik alanlarda ya da coğrafyalarda en çok kullanılan birkaç tanesinden bahsetmeden geçmeyeceğiz.

Popüler fail yaklaşımına göre popülizm, siyasete popüler katılım aracılığıyla kurulan demokratik bir yaşam biçimidir. Bu, Birleşik Devletler'deki tarihçiler arasında ve ondokuzuncu yüzyılın sonundaki ilk Kuzey Amerikalı popülistlere –Popülist Parti destekçileri- dair kitapların yazarları arasında özellikle yaygındır. Muhtemelen Lawrence Goodwyn'nin *Democratic Promise: The Populist Moment in America* [*Demokratik Vaat: Amerika'daki Popülist An*] adlı kitabında en iyi biçimde tasvir edilen popüler fail yaklaşımı, popülizmi, özünde (sıradan) insanları seferber etmek ve demokrasinin toplulukçu [*communitarian*] bir modelini geliştirmek için olumlu bir güç olarak ele alır. Yaklaşım, birçok diğer yaklaşıma kıyasla popülist faillerin hem daha geniş hem de daha dar bir yorumuna sahip olup, neredeyse tüm ilerici kitle hareketlerini dâhil etmektedir.

Popülizme Laclaucu yaklaşım, özellikle, eleştirel çalışmalar olarak adlandırılan siyaset felsefesi ile Batı Avrupa ve Latin Amerika siyaseti üzerine çalışmalarda kullanılmaktadır. Arjantinli siyasi kuramcı, müteveffa Ernesto Laclau'nun öncü eserleri ile Laclau'nun Belçikalı eşi Chantal Mouffe ile daha yakın tarihli

ortak çalışmalarını temel alan bu yaklaşımda, popülizm sadece siyasetin özü olarak değil aynı zamanda özgürleştirici bir güç olarak da ele alınır. Bu yaklaşımda liberal demokrasi sorunun kendisidir ve radikal demokrasi çözümdür. Popülizm, siyasete çatışmayı yeniden dâhil ederek ve *statükoyu* değiştirmek için toplumun dışlanmış kesimlerinin seferber edilmesini teşvik ederek, radikal demokrasinin elde edilmesine yardım edebilir.

Sosyoekonomik yaklaşım, Latin Amerika'daki 1980'ler ve 1990'lardaki popülizm üzerine çalışmalarda hâkimdi. Rudiger Dornbusch ve Jeffrey Sachs gibi iktisatçılara göre popülizm, öncelikli olarak, dış borçla finanse edilen devasa harcama dönemiyle başlayıp, hiperenflasyon ve katı iktisadi düzeltmelerin uygulanmasıyla devam eden, sorumsuz bir tür iktisadi politikaydı. Sosyoekonomik yaklaşım, Latin Amerikalı popülistlerin daha sonraları neoliberal ekonomiyi desteklemeleri nedeniyle diğer birçok sosyal bilimde desteğini yitirmiş olsa da, özellikle Birleşik Devletler'de iktisatçılar ve gazeteciler arasında güncelliğini korumaktadır. Daha popüler anlamıyla "popülist iktisat" dendiğinde, (çok) fazlasıyla zenginliğin yeniden dağılımı ve devlet harcamasını içerdiği için, sorumsuz olarak görülen siyasi bir program anlaşılmaktadır.

Daha güncel bir yaklaşım popülizmi, her şeyden önce, yandaşlarının doğrudan ve aracısız desteğiyle hükmetmek isteyen, belirli bir lider tipi tarafından uygulanan bir siyasi strateji olarak görmektedir. Bu yaklaşım Batı dışındakiler ile Latin Amerikalı toplumlar üzerinde çalışanlar arasında özellikle yaygındır. Bu yaklaşım popülizmin, gücü tek elde toplayan ve kitlelerle doğrudan bağlantı kuran, güçlü ve karizmatik bir kişinin yükselişiyle bağlantısının altını çizer. Bu perspektiften bakıldığında popülizm kalıcı olamaz çünkü lider er ya da geç ölecektir ve

onun yerini almak için çatışmalı bir süreçten kaçınılması mümkün değildir.

Son bir yaklaşım, popülizmi, öncelikli olarak liderlerin ve partilerin kitleleri harekete geçirmek için uyguladığı, siyasetin folklorik bir tarzı olarak ele alır. Bu yaklaşım özellikle (siyasi) iletişim çalışmaları ile medyada popülerdir. Bu anlayışa göre, popülizm, medyanın ilgisini ve halk desteğini azamileştirmeyi amaçlayan acemice yapılan ve profesyonel olmayan siyasi davranışı ima eder. Giyim kuşam ve konuşma kurallarına saygı göstermeyerek popülist aktörler, kendilerini sadece farklı ve yeni değil aynı zamanda "seçkinler"e karşı "halk"ın yanında yer alan cesur liderler olarak sunarlar.

Her bir yaklaşımın farklı önemleri vardır ve çeşitli yönlerden düşünsel yaklaşımımızla uyumludur. Dolayısıyla, burada bu yaklaşımları görmezden gelmemizin sebebi farklı fikirlerde olmamız değil, bu kısa kitap boyunca açık ve tutarlı tek bir yaklaşım arıyor olmamızdır. Bunun okuyucuya, belirli bir mercekten olsa bile, bu fazlasıyla karmaşık, ama aynı zamanda önemli görüngüyü daha iyi anlamasında yardımcı olacağına inanıyoruz.

Düşünsel Bir Yaklaşım

Popülizmin özü üzerinde süregelen tartışma, bazı akademisyenlerin popülizmin sosyal bilimlerde anlamlı bir kavram olamayacağını ileri sürmesine; bazılarının da, onu, medya ve siyasetle sınırlanması gereken normatif bir terim olarak görmesine neden olmuştur. Sonuçsuzluk anlaşılabilir olsa da, popülizm terimi, Avrupa'dan Amerikalara dek siyaset hakkındaki tartışmalarda bir kenara atılmayacak kadar merkezidir. Dahası, hem açıkça popülist olmayan görüngüleri dışlayabilecek kadar kesin, hem

de popülizmin belli başlı tüm geçmiş ve güncel tezahürlerinin özünü tam olarak yakalayabilecek bir tanım oluşturmak mümkündür.

Geçen on yılda giderek artan sayıda sosyal bilimci popülizmi, bir söylem, bir ideoloji ya da bir dünya görüşü olarak farz ederek, çoğunlukla “düşünsel yaklaşım” temelinde tanımlamıştır. Oybirliğine ulaşmaktan uzak olsak da, popülizmin düşünsel tanımları dünyanın dört bir yanındaki, özellikle Batı Avrupa’da, ama git gide artan bir biçimde Doğu Avrupa’da ve Amerikalarda da, çalışmalarda başarıyla kullanılagelmiştir. Düşünsel yaklaşım sadık kalan birçok akademisyen, tali kavramları ya da tam olarak dilini olmasa da, tanımımızın esas kavramlarını paylaşır.

Popülizmin tanımlayıcı nitelikleri üzerine akademik uzlaşmanın olmamasının ötesinde, popülizmin tüm biçimlerinin “halk” a cazip gelmeyi ve “seçkinler” in ifşasını içerdiği üzerinde genel olarak uzlaşılır. Bu nedenle popülizmin daima kurumsallığın eleştirisini ve sıradan insanların pohpohlamasını içerdiğini belirtmek çok da tartışmalı değildir. Daha somut bir biçimde biz popülizmi, *toplumu nihai bir biçimde “saf halk” a karşı “yozlaşmış seçkinler” olarak iki homojen ve karşıt kampa ayrılmış olarak ele alan ve siyasetin, halkın volonté générale (genel irade)sinin bir dışavurumu olması gerektiğini ileri süren ince merkezli bir ideoloji olarak tanımlıyoruz.*

Popülizmi “ince merkezli ideoloji” olarak tanımlamak, söz konusu kavramın sık sık ileri sürülen kolayca şekillendirilebilirliğini anlamada yararlı olabilir. Bir ideoloji, insanın ve toplumun doğasının yanı sıra toplumun örgütlenmesi ve amacı hakkındaki düzgüsel fikirlerin bir bütünüdür. Basitçe ifade edecek olursak, dünyanın nasıl bir yer olduğu ve olması gerektiği hakkında

bir görüştür. “Kalın merkezli” ya da “eksiksiz” ideolojilerin (örneğin faşizm, liberalizm, sosyalizm) aksine, popülizm gibi ince merkezli ideolojiler kısıtlı bir morfolojiye sahiptir; bu nedenle de zorunlu olarak diğer ideolojilere eklenmiş –ve zaman zaman da onlar tarafından asimile edilmiş- gibi görünürler. Aslında popülizm hemen her zaman, kamunun daha geniş bir kesimine cazip görünen siyasi projelerin teşvik edilmesinde hayati olan, diğer ideolojik unsurlara eklenmiş olarak belirir. Sonuç olarak kendi başına popülizm çağdaş toplumların ürettiği siyasi sorulara ne teferruatlı, ne de geniş kapsamlı yanıtlar sunabilir.

Bunun anlamı, popülizmin, popülizmin temel kavramlarının rastlantısal olarak diğer kavramlarla ilişkilmiş gibi görüldüğü, çok farklı şekiller alabileceğidir; böylece farklı toplumlara az ya da çok çekici gelebilecek yorum çerçeveleri oluşur. Bu açıdan bakıldığında popülizm, bireylerin siyasi gerçekliği çözümlendiği ve kavradığı bir tür zihinsel harita olarak anlaşılmalıdır. Tutarlı bir ideolojik gelenekten ziyade, gerçek dünyada oldukça farklı ve zaman zaman da çelişkili ideolojilerle birlikte ortaya çıkmasıyla, daha çok bir fikirler kümesidir.

Popülist ideolojinin bu inceliği, bazı akademisyenlerin popülizmin gelip geçici bir görüngü olarak anlaşılması gerektiğini ileri sürmesinin nedenlerinden biridir: ya başarısız olur, ya da başarılı olup daha büyük bir şeye “yücelir”. Popülizmin esas akışkanlığı, hem kendisinden daha karmaşık ve dengeli, hem de popülizmin alt türlerinin oluşmasına izin veren diğer ideolojilerden kavramları kullanmaktan kaçınmamasında yatar. Bir başka deyişle, her ne kadar bu şekliyle popülizm belirli dönemlerde önemli olabilse de, popülist ideolojinin morfolojisiyle yakından ilişkili bir dizi kavram da uzun vadede popülist aktörlerin dayanıklılığı için bir o kadar önemlidir. Bu yüzden popü-

lizm nadiren saf halde bulunur. Daha ziyade diğerk kavramlarla birlikte ve onların sayesinde hayatta kalmayı başarmış gibi görünür.

Popülizmin düşünsel tanımlarına karşı esas eleştirilerden biri, bu tanımların çok geniş olduğu ve potansiyel olarak tüm siyasi aktörlere, hareketlere ve partilere uygulanabileceğidir. Kavramların sadece tanımlananı içerdiğinde değil, diğerk her şeyi de dışarıda bıraktığında işe yarar olduğuna katılıyoruz. Farklı bir biçimde ifade edecek olursak, popülizm tanımımız sadece popülizm-olmayan varsa anlamlıdır. Ve popülizmin en az iki doğrudan karşıtı bulunmaktadır: seçkincilik ve çoğulculuk.

Seçkincilik, popülizmin toplumu, homojen “iyi” ve homojen “kötü” olarak, tekçi ve Manik [*Manichean*: ikicil (mezhebe inanan), İran’da M.S. üçüncü yüzyılda Zerdüştlük, Budizm ve Hristiyanlıktan esinlenerek kurulan, hem allaha, hem şeytana inanan, dünyevî hazlardan vazgeçmekle ruhun maddiyattan sıyrılacağına inanan (mezhep) – ç.n.] bir şekilde basitçe ayırması görüşünü paylaşır, ama grupların erdemleri konusunda karşıt bir görüşü benimser. Basitçe, seçkinciler “halk”ın tehlikeli, sahtekâr ve kaba olduğuna ve “seçkinler”in sadece ahlaki olarak değil aynı zamanda da kültürel ve entelektüel bağlamlarda üstün olduğuna inanır. Bu nedenle seçkinciler siyasetin, halkın söz hakkı olmadığı, sadece ya da baskın bir biçimde seçkinlerin işi olmasını ister; onlar demokrasiyi ya tamamen reddeder (örneğin, Francisco Franco veya Augusto Pinochet) ya da demokrasinin sınırlandırılmış bir modelini desteklerler (örneğin, José Ortega y Gasset ya da Joseph Schumpeter).

Çoğulculuk, toplumun farklı fikirlere ve çıkarlara sahip, çok çeşitli ve kısmen kesişen toplumsal gruplara bölünmüş olduğu

görüşüyle, hem popülizmin hem de seçkinciliğin ikici bakış açısının doğrudan karşıtıdır. Çoğulculuğa göre çeşitlilik bir zayıflıktan çok bir güçtür. Çoğulculara göre bir toplumun birçok iktidar merkezi olmalı ve siyaset, ödün ve görüş birliği aracılığıyla, olabildiğince çok grubun çıkarlarını ve değerlerini yansıtmalıdır. Bu nedenle ana fikir, iktidarın, belirli grupların –ister erkekler, etnik topluluklar; isterse de iktisadi, entelektüel, askeri, siyasi kadrolar, vs. olsun- iradelerini diğerlerine dayatmalarını engellemek için, tüm topluma dağıtılmasıdır.

Benzer bir biçimde popülizm ve himayecilik [clientelism] arasındaki temel farklılığı belirlemek önemlidir, çünkü bu terimler yazında, çoğu zaman (özellikle Latin Amerikan siyasetiyle ilişkili olarak) bir arada ele alınır. Himayecilikten, seçmenlerin bir hamiye ya da partiye destekleri koşuluyla bir karşılık elde ettiği (örneğin doğrudan ödemeler ya da istihdam, mal ve hizmetlere ayrıcalıklı erişim), seçmenler ve siyasetçiler arasındaki alışverişin belirli bir türü olarak anlaşılır. Şüphesiz Latin Amerikalı birçok popülist lider, seçimleri kazanmak ve iktidarda kalmak için himayeci bağlantılar kullanmıştır. Bununla beraber bunu yapan sadece onlar değildir ve popülizmin himayecilikle özel bir yakınlığının olduğunu düşünmek için bir neden bulunmamaktadır. İlki her şeyden önce farklı siyasi aktörlerin ve seçmenlerin paylaşabileceği bir ideolojiyken, ikincisi esas olarak siyasi erki elde etmek ve kullanabilmek için (farklı ideolojilerden) liderler ve partiler tarafından yararlanılan bir stratejidir.

Popülizm ve himayecilik arasındaki tek olası benzerlik her ikisinin sağ-sol ayrımıyla ilişkisiz olmasıdır. Ne himayeci partiseçmen bağının işletilmesi, ne de sol ya da sağ siyasete bağlılık, popülizmi tanımlayan bir şeydir. İçinden çıktığı sosyoekonomik ve sosyopolitik bağlama göre, popülizm farklı örgütsel biçimler

alabilir ve çok çeşitli siyasi projeleri destekleyebilir. Bu, popülizmin ince merkezli doğasının, onun farklı zaman ve yerlerde farklı şekilleri benimsemesine izin verecek kadar işlenebilir olduğu anlamına gelir. Örnek vermek gerekirse, Latin Amerikan popülizmi, 1990'larda çoğu zaman neoliberal kisvede (örneğin, Peru'da Alberto Fujimori) belirirken, 2000'lerde ise aslen radikal sol çeşitlemesi olarak (örneğin, Venezuela'da Hugo Chávez) ortaya çıkmıştır.

Belli Başlı Kavramlar

Popülizmin üç temel kavramı bulunmaktadır: halk, seçkinler ve genel irade.

Halk

Popülizm kavram ve görünüşü çevresindeki tartışmaların büyük çoğunluğu "halk" teriminin muğlaklığına odaklanır. Hemen herkes "halk"ın, olsa olsa, gerçekliğin belli bir yorumuna (ve basitleştirmesine) dayanan bir yapı olduğuna katılır. Sonuç olarak birçok akademisyen bu muğlaklığın kavramı kullanışsız kıldığını ileri sürerken, diğerleri "ülkenin bağı" gibi daha özel alternatifler aramıştır. Ancak Laclau, tam da "halk"ın böyle "kof bir belirten" olmasının, popülizmi bu kadar güçlü bir siyasi ideoloji ve görünüş haline getirdiğini kuvvetle ileri sürmüştür. Popülizmin "halk"ı, farklı seçmenlere çekici gelecek ve onların taleplerini telaffuz edecek bir çerçeveleme kapasitesi olması, farklı gruplar arasında paylaşılan bir kimlik oluşturmayı ve bu grupların ortak bir davaya destek olmalarını kolaylaştırabilir.

"Halk", esnekliğe izin veren bir yapı olsa da, çoğunlukla şu üç anlamının bir bileşimi şeklinde kullanılır: egemen olarak halk,

sıradan insanlar ve ulus. Her üç durumda da “halk” ve “seçkinler” arasındaki esas ayrım ikincil bir özellik ile ilişkilidir: sırasıyla, siyasal güç, sosyoekonomik statü ve milliyet. Popülizmin tüm tezahürlerinin bu ikincil özelliklerin farklı birleşimlerinden oluşması göz önünde bulundurulduğunda, halkın belirtilen anlamlarından sadece birinin öne çıktığı örnekler bulmak zordur.

Egemen olarak halk kavramı, “halk”ı, sadece siyasal gücün nihai kaynağı olarak değil, aynı zamanda da “yöneticiler” olarak tanımlayan, modern demokratik fikri temel alır. Bu kavram, ABD Başkanı Abraham Lincoln’un ünlü sözleriyle “halk tarafından, halk için, bir halk yönetimi” kuran Amerikan ve Fransız Devrimleriyle yakından bağlantılıdır. Bununla beraber demokratik rejimin oluşmuş olması, yönetenler ve yönetilenler arasındaki boşluğun tamamen kapandığı anlamına gelmez. Belirli koşullar altında egemen halk, iktidardaki seçkinler tarafında (iyi) temsil edilmediklerini hissedebilir ve bu durumda, siyasi kurumları eleştirecek ve hatta ona karşı ayaklanacaklardır. Bu, “yönetimi halka geri vermeyi amaçlayan” popülist bir mücadele için sahneyi hazırlayabilir.

Diğer bir deyişle, dikkate alınmadığında kitleleri harekete geçiren veya isyan ettiren, bir demokrasideki siyasal gücün nihai kaynağını kolektif bir gövdeden aldığı gerçeğini hatırlatmaya yarayan “egemen olarak halk” kavramı, farklı popülist gelenekler içindeki ortak bir başlıktır. Gerçekten de bu, on dokuzuncu yüzyılın sonunda, (Popülist Parti olarak adlandırılan) ABD Halkın Partisi’nin olduğu gibi, yirminci yüzyıl boyunca ve günümüzde Birleşik Devletler’deki diğer popülist tezahürlerin arkasındaki itici güçlerden biriydi.

İkinci bir anlamı, içinde sosyoekonomik statüyü belirli kültürel gelenekler ve popüler değerler ile birleştiren daha geniş bir

sınıf kavramına açıkça ya da örtük bir biçimde atıfta bulunan "avam" fikridir. "Avam"dan bahsetmek çoğu zaman, olağan insanların kararları, zevkleri ve değerlerini şüpheyle gören, hâkim kültürün bir eleştirisi anlamına gelir. Bu seçkinci görüşün aksine, "avam" kavramı, sosyokültürel ve sosyoekonomik statüsü nedeniyle nesnel ya da öznel bir biçimde iktidardan dışlanan grupların haysiyetini ve bilgisini savunur. Bu, popülist liderlerin ve seçmenlerin, egemen kültür tarafından aşağılık damgaları olarak görülen kültürel unsurları çoğu zaman benimsemelerinin nedenidir. Örneğin Perón, Arjantin'deki siyasi topluluğun yeni kavramlarını ve temsillerini ilan ederken, genel olarak önceden marjinalleştirilmiş grupların, özel olarak da gömleksizler (*descamisados*) ve kara kafalılar (*cabecitas negras*) olarak adlandırılanların rolünü göklere çıkarmıştır.

Gerçekten de "avam"ın çıkarlarına ve fikirlerine hitap etmek, genelde popülist olarak görülen farklı deneyimlerde tespit edebildiğimiz sık sık yapılan çağrılardan biridir. Halkın bu anlamının hem bütünleştirici hem de bölücü olabilmesi belirtilmeye değerdir: sadece öfkeli ve sessiz bir çoğunluğu birleştirmeye kalkışmakla kalmaz; bu çoğunluğu, tarımlanmış bir düşmana karşı (örneğin, "sistem") harekete geçirmeye de çalışır. Bu seçkincilik karşıtı itici güç, popülist liderler ve "avam" arasındaki "hakiki" bağları bozmakla suçlanan, siyasi partiler, büyük örgütler ve bürokrasiler gibi kurumların eleştirisiyle birlikte yol alır.

Üçüncü ve son anlamı bir ulus olarak halk kavramıdır. Bu durumda "halk" kavramı, ister yurttaş, isterse de etnik olarak tanımlanmış olsun ulusal topluluğa atıfta bulunur –örneğin "Brezilya halkı" ya da "Hollanda halkı"ndan bahsettiğimizde. Bu, belirli bir ülkede tüm "yerli" olanların dâhil edildiğini ve onların bir arada, ortak bir yaşama sahip bir topluluk oluştur-

duğunu ima eder. Bu nedenle, "halk"ın çeşitli toplulukları, genellikle kurucu mitlerle pekiştirilmiş, ayrı ve benzersiz ulusları temsil eder. Yine de ulusun sınırlarının tanımı basit olmaktan uzaktır. "Halk"ı var olan bir devletin nüfusuna eşitlemenin, özellikle aynı topraklarda farklı etnik grupların var olması nedeniyle, karmaşık bir iş olduğu kanıtlanmıştır.

Seçkinler

"Halk"ın aksine, çok az yazar popülizmdeki "seçkinler"in anlamını kuramsallaştırmıştır. Açıktır ki, hayati nokta ahlakidir, çünkü ayrım *ari* halk ve *yozlaşmış* seçkinler arasındadır. Ama bu, seçkinlerin *kim* olduğu hakkında çok bir şey anlatmaz. Birçok popülist, siyasi sistemden nefret etmekle kalmaz; iktisadi seçkinleri, kültürel seçkinleri ve medya seçkinlerini de eleştirir. Bunların tümü, halkın "genel iradesi"ne karşı çalışan, tek bir homojen, yozlaşmış grup olarak resmedilir. Ayrım özünde ahlaki olsa da, seçkinleri tanımlamanın ölçütleri çok çeşitlidir.

İlk ve en önemlisi, seçkinlerin iktidar temelinde tanımlanmasıdır; yani onlar, siyaset, ekonomi, medya ve sanatlarda önde gelen konumlarda bulunan birçok kişidir. Ancak bu, elbette, popülistlerin kendilerini de, bu sektörlerde popülistlere sempati besleyenleri de dışarıda bırakır. Örneğin Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ) "medya"yı, "seçkinler"i savunmakla ve FPÖ'ye adil davranmamakla suçlar, dikkate değer bir istisna: *Die Kronen Zeitung*. Neredeyse her beş Avusturyalıdan biri tarafından okunan bu popüler tabloid gazete, uzunca bir süre partinin ve onun son lideri Jörg Haider'in en sadık destekçilerinden biriydi ve bu nedenle halkın gerçek sesi olarak görülüyordu.

Birçok akademisyen popülizmin temelden sistem karşıtı konumu nedeniyle tanım gereği, popülistlerin iktidarlarını idame

ettiremeyeceklerini ileri sürmüştür. Her şey bir yana, bu, onları "seçkin" (ya da onların bir parçası) kılacaktır. Ama bu hem halk ve seçkinler arasındaki ayrımın, durumsal değil, ahlaki olan özünü; hem de popülist liderlerin becerikliliğini görmezden gelir. Slovak eski başbakan Vladimir Mečiar'dan Venezuela'nın müteveffa başkanı Hugo Chávez'e dek iktidardaki popülistler, seçkinleri kısmen yeniden tanımlayarak sistem karşıtı söylemlerini sürdürebilmişlerdir. Onların tezinin özünde, gerçek iktidarın demokratik olarak seçilmiş liderlerde, yani popülistlerde değil, halkın sesini boğmak için meşru olmayan iktidarlarını elde tutmaya devam eden bazı gölge güçlerde olduğudur. Burada, ünlü, ilerici ABDli tarihçi Richard Hofstadter'in popülizmi tanımladığı şekilde, "siyasetin paranoyak tarzı" açıkça öne çıkar.

Yukarıda betimlenen halk tanımlarıyla benzer bir biçimde, seçkinler iktisadi (sınıf) ve ulusal (sahicilik) bazda tanımlanabilir. Popülistler, çoğu zaman sınıf ayrımlarının "halk"ın altını oymak ve "seçkinler"i iktidarda tutmak için yapay bir biçimde oluşturulduğunu ileri sürerek, sınıf-sonrası bir dünya görüşünü savunsalar da, bazen de seçkinleri iktisadi şekilde tarif ederler. Çoğu zaman bu, popülizmi sosyalizmin bazı muğlak biçimleriyle birleştirmeye çalışan solcu popülistlerde görülür. Bununla beraber sağcı popülistler bile, siyasi seçkinlerin iktisadi seçkinlerin işbirlikçisi olduğunu ve "özel çıkarları" halkın "genel çıkarlarının" üzerine koyduklarını ileri sürerek, halk ve seçkinler arasındaki nihai mücadeleyi iktisadi güçle ilişkilendirir. Bu eleştiri illa kapitalizm karşıtı da değildir; örneğin Birleşik Devletler'deki birçok Çay Partisi militanı serbest piyasanın sadık savunucularıdır, ama onlar büyük şirketlerin, Kongre'deki siyasi kafadarları aracılığıyla, koruyucu düzenlemelerle, rekabeti öldürerek ve kapitalizmin gerçek motoru ve "halk"ın bir parçası olarak

gördükleri küçük işletmeleri boğarak serbest piyasayı yozlaştırdığına inanır.

Seçkinleri iktisadi güçle ilişkilendirmek iktidardaki popülistler için özellikle kullanışlıdır, çünkü bu, siyasi başarı elde edememelerini “açıklama”larını sağlar; yani onlar, siyasi iktidarı kaybetmiş olan ama iktisadi gücü elinde tutmaya devam eden seçkinler tarafından sabote edilmektedirler. Bu iddia çoğu zaman komünizm sonrası Doğu Avrupa’da, özellikle 1990’ların geçiş dönemi boyunca duyuldu ve günümüzdeki Latin Amerika’daki popülist başkanlar arasında hâlâ popülerdir. Örneğin Başkan Chávez, Venezuela’yı “demokratikleştirme” çabalarını baltalayan iktisadi seçkinleri sık sık suçlarken, sol popülist Radikal Sol için Koalisyon’un (Syriza) lideri, Yunan Başbakan Alexis Tsipras, “Yunanistan’daki lobcileri ve oligarkları” yönetiminin altını oymakla itham etmiştir (bu arada iddiaların ikisi de temelsiz değildi).

Popülistler seçkinlerin sadece halkın çıkarlarını görmezden gelmekle kalmadığını; onların ülkenin çıkarlarının aleyhine çalıştığını da sık sık ileri sürerler. Avrupa Birliği (AB) içinde birçok popülist parti, siyasi seçkinleri AB’nin çıkarlarını ülke çıkarlarının üzerine koymakla suçlar. Benzer bir biçimde Latin Amerika popülistleri siyasi seçkinleri on yıllar boyunca kendi ülkelerinkinden ziyade Birleşik Devletler’in çıkarlarını savunmakla suçlamıştır. Ve bazı popülistler, popülizm ve anti-Semitizm’i birleştirip, ulusal siyasi seçkinleri “Siyonizm’in ajanları” olmakla suçlayarak, onların kadim anti-Semitik komplonun parçası olduğuna inanırlar. Örneğin Bulgaristan’da Hücum ve Daha İyi bir Macaristan için Hareket (Jobbik) gibi Orta ve Doğu Avrupa’daki sağcı popülist partilerin önde gelen siyasileri, ulusal seçkinleri İsrail veya Yahudi çıkarlarının ajanları olmakla suçlamıştır.

Son olarak, halk ve seçkinler arasındaki ayrım hem ahlaki, hem de etnik olduğunda popülizm ulusalcılıkla tamamen birleştirilebilir. Bu noktada seçkinler, sadece yabancı güçlerin ajanları olarak değil; yabancıların bizzat kendileri olarak görülür. İşin tuhafı, bu söylemin, seçkinlerin (hangi sektörde olurlarsa olsunlar) neredeyse tamamen "yerli" olduğu Avrupa'da, yabancı düşmanı popülistler arasında çok da hâkim olmamasıdır. Doğu Avrupa'daki anti-Semitik söylem bir yana bırakıldığında, etnik popülizmin (ya da "etno-popülizm") en belirgin olduğu yer günümüz Latin Amerikası'dır. Örneğin, Bolivya Başkanı Evo Morales, ari "mestizo" halk ve yozlaşmış "Avrupalı" seçkinler arasında bir ayrım yaparak, Bolivya'daki radikalleşmiş iktidar dengesine doğrudan oynamıştır.

Popülizmdeki temel ayrım ahlaki olsa da, popülist aktörler halk ve seçkinler arasında ayrım yapmak için bir dizi ikincil ölçütü de kullanır. Bu onlara, popülistler iktidarı ele geçirdiğinde bilhassa önemli olan esnekliği sağlar. Her ne kadar seçkinler tanımının halkınkilerle aynı ölçütlere dayanması mantıklı olsa da, her zaman öyle olmaz. Örneğin Avrupa'daki yabancı düşmanı popülistler, çoğu zaman halkı, "yabancılar"ı (yani, göçmenleri ve azınlıkları) dışlayarak, etnik olarak tanımlar, ama seçkinlerin bir başka etnik grubun parçası olduğunu ileri sürmezler. Bununla beraber, seçkinlerin yerli halkın çıkarlarından ziyade göçmenlerin çıkarlarından yana olduğunu ileri sürerler.

Birçok durumda popülistler, seçkinler ve halkın farklı yorumlarını, yani sınıfsal, etnik ve ahlaki yorumları, birleştireceklerdir. Örneğin Sarah Palin ve Çay Partisi gibi çağdaş Amerikan sağcı popülistleri, seçkinleri latte içen ve Volvo süren Doğu Yakası liberalleri olarak betimler; örtük bir biçimde karşısına, normal kahve içen, ABD yapımı otomobiller kullanan ve Amerika'nın

Sarah Palin Birleşik Devletler’de Cumhuriyetçilerin 2008 başkan yardımcısı adayı olmasından sonra ünlendi. Her ne kadar popülist Çay Partisi hareketinde etkili olmuş olsa da, grup Cumhuriyetçi Parti’yle her zaman düzgün giden bir ilişki sürdürmedi.

ortasında (ülkenin bağrında) yaşayan gerçek/sıradan/yerli halkı koyarak. Sağcı popülist Tek Ulus Partisi’nin lideri Pauline Hanson, Britanyalı yerleşimci mirasından gurur duyan, kırsal Avusturalya’nın gerçek halkını; “Avusturalya’yı Aborjinlere geri vererek ülkeyi baş aşağı çevirmeye isteyen” entelektüel, kentli seçkinler ile karşılaştırır.

Genel İrade

Popülist ideolojinin üçüncü ve son merkezi kavramı genel irade fikridir. Popülist aktörler ve seçmenler bu kavramı kullanarak, ünlü filozof Jean-Jacques Rousseau’nun (1712–1778) eseriyle yakından bağlantılı bir şekilde, siyasal olanın belirli bir kavramsallaştırmasını ima ederler. Rousseau genel irade (*volonté générale*) ve herkesin iradesi (*volonté de tous*) arasında ayırım yapmıştır.

İlki halkın birleşerek bir topluluk oluşturma ve ortak çıkarlarını uygulamak için yasa yapma kapasitesine gönderme yaparken, ikincisi zamanın belirli bir anında, özel çıkarların basit toplamını ifade eder. Popülizmin ari halk ve yoz seçkinler arasındaki tekçi ve ahlaki ayrımı, bir genel iradenin var olduğu fikrini güçlendirir.

Bu açıdan bakıldığında siyasetçilerin görevi oldukça basittir: Britanyalı siyaset kuramcısı Margaret Canovan'ın ifadesiyle, onlar "genel iradenin ne olduğunu görecektene kadar aydınlanmış, tek tek yurttaşlardan, genel iradeyi arzulamak konusunda güvenilebilecek bağlaşıktır bir topluluk oluşturacak kadar karizmatik" olmalıdır. Chávez 2007'deki yemin törenindeki konuşmasında genel iradenin bu popülist anlamının en iyi örneğini vermiştir:

Hiçbir şey (...) hükümetlerin, temel kanunların ve yüce yönetimin dayandığı esas noktalarda, bir bütün olarak ulusa danışmaktan daha fazla popüler doktrinle uyumlu değildir. Tüm bireyler hataya ve baştan çıkarılmaya tabidir, ama kendi iyiliğinin seçkin bilincine sahip ve bağımsızlığının ölçüsünü bilen halk değildir. Bu sebepten yargısı saf, iradesi güçlüdür ve kimse onu yozlaştıramaz veya tehdit bile edemez.

Birçok popülist, genel irade kavramını kullanarak, temsili yönetimin Rousseaucu eleştirisini paylaşır. Temsili yönetim, yurttaşların temsilcilerini seçmekten başka bir şey yapmadıkları, seçimlerle dönem dönem seferber edilen, yurttaşlara edilgen varlıklar olarak davranılan, iktidarın aristokratik bir şekli olarak görülür. Aksine popülistler, Rousseau'nun kendi kendini yöneten cumhuriyetçi ütopyasına, yani yurttaşların hem yasaları yapmaya hem de uygulamaya muktedir olduğu fikrine, başvurur. Zaman ve yer farkı gözetmeksizin, popülist aktörlerin genellikle, referandum ve plebisit gibi doğrudan demokrasi mekanizmalarını uygulamayı desteklemesi şaşırtıcı değildir. Örnekeleyecek

olursak, Peru'nun eski başkanı Alberto Fujimori'den Ekvator'un şimdiki başkanı Rafael Correa'ya [2017'de Lenín Moreno seçildi- ç.n.] Latin Amerika'daki çağdaş popülizm anayasal reformları, referandumların takip ettiği kurucu meclisler aracılığıyla yasa- laştırmaya yatkındır.

Bundan dolayı popülizm ile hem doğrudan demokrasi, hem de popülist lider ve seçmenleri arasındaki doğrudan ilişkiyi iler- letmeye yardım edecek diğer kurumsal mekanizmalar arasında seçici bir yakınlığın olduğu ileri sürülebilir. Başka şekilde ifade edecek olursak, popülizmin uygulamaya dönük sonuçlarından biri, varsayılan genel iradenin inşa edilmesini olanaklı kılan ku- rumların stratejik olarak teşvik edilmesidir. Gerçekten de popü- lizm yandaşları halkın iradesini dikkate alma konusunda yeter- sizliği ve/veya isteksizliği nedeniyle sistemi eleştirir. Bu eleştiri sıklıkla sebepsiz değildir. Örneğin Avrupa'daki sol ve sağ popü- list partiler Avrupa Birliği'nin (AB) seçkinleri kınarken, Latin Amerika'daki çağdaş sol popülistler, (eski) seçkinleri hal- kın "gerçek" sorunlarını görmezden gelmekle eleştirir.

Popülizmin genel irade anlayışı, kamusal alan aracılığıyla inşa edilmiş makul bir süreçten ziyade "sağduyu" fikri üzerine temellenir. Bu, genel iradenin, farklı talepleri bir araya getirme ve ortak bir düşmanı tanımlama konusunda işe yarayacak be- lirli bir biçimde çerçvelendiği anlamına gelir. Popülizm halkın genel iradesine başvurarak, statükoya ("seçkinler") meydan okumaya muktedir güçlü bir kimliğe ("halk") sahip, popüler bir özneyi oluşturmayı olanaklı kılan anlatımın belirli bir mantığını icra eder. Bu açıdan popülizm demokratikleştirici bir güç olarak görülebilir, çünkü siyasal sistem tarafından temsil edildiklerini hissetmeyen grupları yetkilendirme amacıyla halk egemenliği ilkesini savunur.

Bununla beraber popülizmin karanlık bir tarafı da bulunmaktadır. Tezahürü ne olursa olsun, popülizmin tekçi özü ve özellikle onun "genel irade" fikri, rahatlıkla otoriter eğilimlerin desteklenmesine yol açabilir. Gerçekten de popülist aktörler ve seçmenler, çoğu zaman Alman siyaset kuramcısı Carl Schmitt (1888–1985) tarafından geliştirilene yakın bir siyaset mefhumunu paylaşır. Schmitt'e göre homojen bir halkın varlığı demokratik bir düzenin temeli için hayatidir. Bu anlamda genel irade halkın birliği ile *demos'a* (demokrasinin halkına) ait olmayan, bu yüzden eşitler olarak ele alınmayanlarla araya açık bir sınır çizilmesine dayanır. Kısacası, popülizm genel iradenin sadece saydam değil aynı zamanda mutlak olduğunu ima ettiğinden, otoriter rejimleri ve halkın homojenliğini (güya) tehdit eden herhangi birine karşı bağınaz saldırıları meşrulaştırabilir.

Bazı yorumcular popülizmin özünde siyaset karşıtı olduğunu savunacak kadar ileri gider, çünkü popülist aktörler ve seçmenleri, "biz, halk" arasında (ya da içinde) sözüm ona hiçbir düşünce ayrılığının olmadığı, siyaset karşıtı ütopyalar yaratmanın yollarını arar. Bu Paul Taggart'ın "ülkenin bağı" kavramında –popülistlerin sözde özgün ve yozlaşmamış homojen bir kimliği resmeden hayali topluluk ve bölgesi- kusursuz bir biçimde yakalanmıştır. Fakat bu resmin sadece bir kısmıdır. Popülistler, halka seçkinler tarafından dayatılan "siyasi doğruculuğa" karşı çıktığını ve "tabu"ları yıktığını iddia ederek, Batı Avrupa'ya göç ya da Latin Amerika'da Washington Anlaşması olarak adlandırılan siyasalar gibi sistem tarafından kasıtlı ya da kasıtsız olarak (yeterince) ele alınmayan belirli konuların yeniden siyasallaştırılmasını teşvik eder.

Düşünsel Yaklaşımın Avantajları

Düşünsel bir yaklaşımı benimseyerek, popülizmi, sadece farklı tarihsel anlarda ve dünyanın farklı bölgelerinde öne çıkmakla kalmayıp oldukça farklı biçimleri ya da "alttürleri" de olan, ince merkezli bir ideoloji olarak tanımladık. Popülizm çok sınıflı bir hareket veya seferberliğin ya da siyasi stratejinin bir türü gibi başka şekillerde tanımlanmış olsa da düşünsel yaklaşım diğer alternatif yaklaşımlar karşısında, ileriki bölümlerde daha ayrıntılı bir biçimde açıklanacak birçok avantaja sahiptir.

İlk olarak popülizm ince merkezli bir ideoloji olarak düşünüldüğünde, popülizmin gerçek dünyada neden bu kadar şekillendirilebilir olduğunu anlamak olanaklıdır. Kısıtlı ideolojik özü ve kavramları nedeniyle popülizm zorunlu olarak, normalde en azından popülizmin kendisi kadar popülist aktörler için önemli olan diğer kavramlara ya da ideoloji ailelerine eklenmiş olarak belirir. En belirgin olarak, siyasi aktörler popülizmi, tarrım reformculuğu, ulusalcılık, neoliberalizm ve sosyalizm dâhil bir dizi ince ve kalın merkezli ideolojiyle birleştirmiştir.

İkincisi, popülizmi bir seferberlik ya da liderlik türüyle sınırlandıran tanımların aksine, düşünsel yaklaşım, normalde bu görünümüyle ilişkilendirilen siyasi aktörlerin geniş çeşitliliğini bağdaştırmayı başarır. Popülist aktörler birçok farklı tarzda hareketlenmiştir; gevşekçe örgütlenmiş toplumsal hareketlerle olduğu kadar sıkı sıkıya yapılandırılmış siyasi partiler aracılığıyla da. Benzer bir biçimde liderliğin belirli bir türü hâkim olsa da popülist liderler farklı şekillerde ortaya çıkar. Bununla beraber tümünde ortak olan bir şey vardır: *vox populi*'nin [halkın sesiç.n.] dikkatle oluşturulmuş bir imgesi.

Üçüncüsü düşünsel yaklaşım, popülizm üzerine tartışmalar-

daki hayati soruya daha kapsayıcı ve çok yüzlü bir yanıt sağlamak için benzersiz bir biçimde konumlanmıştır: demokrasiyle ilişkisi nedir? Popülizm ve demokrasi arasındaki ilişki, birçok muhalifi ya da birkaç baş aktörünün iddia ettiği gibi basit değildir. Popülizm (liberal) demokrasinin hem dostu, *hem de düşmanı* olduğundan, ilişki, demokratikleşme sürecinin evresine bağlı olarak karmaşıktır.

Dördüncüsü ve sonuncusu, popülizmi bir ideoloji olarak tanımlamak popülist siyasetin hem talep kısmını, hem de arz kısmını göz önünde bulundurmamıza izin verir. Birçok anlatı özellikle popülist arz üzerine odaklanırken, popülizmi siyasi seçkinler tarafından kullanılan bir tarz ya da strateji olarak tanımlar; oysa bizim yaklaşımımız popülist talebe –yani popülist fikirlere kitlesel düzeyde desteğe- bakmamızı olanaklı kılar. Bu hem popülist dönemlerin nedenlerini, hem de popülizme verilen demokratik karşılıkların maliyet ve yararlarını daha kapsamlı olarak anlamamıza yardım eder.

■ 2. BÖLÜM

DÜNYA ÇAPINDA POPÜLİZM

Popülizm üzerine çalışan akademisyenler bunun modern bir görüngü olduğu fikrini paylaşmaktadır. Genel kanıya göre popülizm ondokuzuncu yüzyılın sonunda Rusya ve Birleşik Devletler'de ortaya çıkmıştır ve hem bir fikir, hem de bir rejim olarak demokrasinin yayılmasıyla yakından ilişkilidir. Günümüzde popülizm Avrupa ve Amerikalardaki demokrasilerde daha yaygın olsa da, neredeyse tüm kıtaları ve siyasi rejimleri etkiler. Tüm popülistler ortak bir söylemi paylaşırsa da popülizm son derecede heterojen bir siyasi görüngüdür. Popülist aktörler solcu ya da sağcı, muhafazakar ya da ilerici, dinci ya da seküler olabilir.

Bazı gözlemciler, bu olağanüstü çeşitliliği, bu kadar çeşitli olan herhangi bir şeyin özden yoksun olduğunu savunarak, popülizm terimini bir bütün olarak reddetmek için neden olarak görür. Ama popülist aktörlerin çeşitliliği, merkezi niteliklerin olmamasından ziyade, popülizmin nadiren yalnız başına var olmasının bir sonucudur. Popülizmin ince merkezli, sadece kısıtlı bir sorunlar kümesine seslenen bir ideoloji olması nedeniyle, neredeyse tüm popülist aktörler popülizmi, taşıyıcı ideoloji olarak adlandırılan, bir ya da daha fazla ideolojiyle birleştirir. Genel olarak ifade edecek olursak birçok solcu popülist popülizmi sosyalizmin bir biçimiyle birleştirirken, sağcı popülistler onu ulusalcılığın bazı türleriyle birleştirme eğilimindedir.

Bütün popülist aktörler toplumdaki hoşnutsuzluklardan ortaya çıkarlar; hoşnutsuzluklar onların taşıyıcı ideolojisini, taşıyıcı ideolojiler de, aktörlerin “halk”ı ve “seçkinler”i nasıl tanımlayacağını etkiler. Ulusal siyasi koşullar çoğu zaman bölgesel ve hatta küresel gelişmeler tarafından kuvvetle şekillendirildiğinden, belirli bölgelerdeki ya da dönemlerdeki popülist aktörler oldukça benzer olabilir. Örneğin günümüzdeki Avrupa bağlamında, Avrupa Birliği’nin (AB) hakim siyasi koşulları, popülist siyaset dâhil, ulusal siyasetin büyük bir kısmını belirler –AB içindeki popülist aktörlerin neredeyse tamamı, şüpheciliğin tam olarak karakteri ve şiddeti farklılaşsa bile, Avrupa konusunda şüphecidir [*Euroskeptic*].

Bu bölümde son 150 yılın belli başlı popülist aktörlerinin genel görünüşüyle ilgili bir özet sunuyoruz. Popülizmle en alakalı üç coğrafi bölgeye özel olarak odaklanacağız: Kuzey Amerika, Latin Amerika ve Avrupa. Bu bölgelerde önemli anlardaki siyasi koşullardan, popülistlerin nitelikleri ve taşıyıcı ideolojilerinden ve de halk ile seçkinler konusundan tam olarak ne anladıklarından kısaca bahsedeceğiz. Bölüme bu geleneksel alanların dışındaki kalan, özellikle Asya, Ortadoğu ve Sahra-altı Afrika’da da yer alan, son dönemdeki bazı popülist aktörlerden bahsederek son vereceğiz.

Kuzey Amerika

Kuzey Amerika, özellikle de Birleşik Devletler, ondokuzuncu yüzyılın sonlarına kadar giden uzun bir popülist hareketler tarihine sahiptir. Kıta popülist liderlerden, özellikle de eyalet seviyesinde kendi payına düşeni almış olsa da – Louisiana’da Vali Huey Long veya Alberta’da Bölge Valisi Preston Manning

gibi – hemen bütün önemli popülist güçlerin özelliği, nispeten zayıf merkezi liderliğe ve örgütlenmeye sahip akımların olması olmuştur. Ondokuzuncu yüzyılın sonundaki toprak isyanlarından yirmibirinci yüzyıldaki “Occupy Wall Street” (Wall Street İşgali) ve Çay Partisi hareketlerine dek, Kuzey Amerika’daki popülizm, genelde aniden ortaya çıkmış ve bölgesel hareketlenme ve zayıf örgütlenme özellikleri göstermiştir.

Ondokuzuncu yüzyılın sonunda Kuzey Amerika’nın önde gelen eyaletleri, önemli iktisadi ve toplumsal dönüşümlerden geçti. Demiryolu ağının genişletilmesi gibi altyapısal, gümüş para basılması gibi iktisadi değişiklikler, kırsal alanları özellikle sert bir biçimde etkiledi. Toprak reformculuğunun [*agrarianism*] ve popülizmin bir karışımı, geç ondokuzuncu ve erken yirminci yüzyılın bozkır [*prairie*] popülizmine yol verdi. Kanada’nın batı eyaletleri ile Birleşik Devletler’de Ortabatı ve Büyük Düzlükler (Great Plains) bölgelerinde en etkili olsa da, popülist duygular bu dönemde Kuzey Amerika’nın her yerinde yaygındı.

Zamanın bozkır popülistleri “halk”ı çiftçiler, özellikle de küçük toprak sahipleri, Avrupa kökenli özgür ve bağımsız çiftçiler olarak gördü. Kuzey Amerika’da popülizme her zaman şekil vermiş olan üretimcilikle [*producerism*] uyumlu bir biçimde, çiftçiler, toprağı işleyen ve toplumun tüm gereksinimlerini (özellikle giysi ve yiyecek) üreten, temiz insanlar olarak betimlenmekteydi. Seçkinler hiçbir şey üretmeyen buna karşın yüksek faizli krediler aracılığıyla çiftçilerin mallarını gasp eden, Kuzeybatı’daki bankacılar ve siyasetçilerdi. İlk popülistler bazı anti-Semitik ve ırkçı emareler göstermiş olsa da, halk ve seçkinler arasındaki ayrımın doğasında etnik ya da dini temel yoktu. Esas ayrım ahlaki, coğrafi ve meslekiydi; yani iyi, kırsaldan gelen çiftçiler ve yozlaşmış, kentli bankacılar ve siyasetçiler arasındaydı.

Kanada ve Birleşik Devletler'in federal sistemleri içinde popülist partiler ve siyasetçiler yerel ve bölgesel nüfuz ve başarı elde edebiliyordu, ama ulusal düzeyde siyasi bir varlıkları bulunmuyordu. Kamuoyu tarafından Popülistler olarak bilinen Halkın Partisi, 1890'larda birçok eyaletin yasama meclisinde temsilcilere sahipti. Yine de, bölgeler üstü cazibeye sahip bir lideri olmayan Halkın Partisi, 1896'daki başkanlık seçimlerinde Demokrat Parti'nin resmi adayı, William Jennings Bryan'ı, desteklemeye karar verdi. Popülizm Bryan'ın seçimi kaybetmesinden sonra ivmesinin büyük bir kısmını yitirdi ama yirminci yüzyılın başındaki daha geniş ilerici hareket içinde zaman zaman yeniden belirecekti. Kanada'da birçok bölgesel Toplumsal Kredi (Social Credit) partileri, 1930'lardan 1960'lara dek Alberta'dan Quebec'e önemli seçim başarıları ve siyasi kadrolar elde etti ama Kanada'nın Toplumsal Kredi Partisi (Socred'ler) bölgesel bölünmelerle uğraştı ve hiçbir zaman başat bir ulusal güce dönüşemedi.

Popülizm Soğuk Savaş döneminin başında komünizm karşıtı hareketin içinde hışımla geri döndü. Zamanın güvensizliklerinden ve Amerikan muhafazakârlığının solcu fikirlere karşı müzmin korkusu ve inkârından etkilenen karakersiz bir sağcı kitle hareketi, esasında ilerici bir görüngü olan ABD popülizmini, baskın olarak gerici bir görüngüye dönüştürdü. Komünizm karşıtı popülistler için "halk", ülkenin bağrından gelen sıradan ve vatansever ("gerçek") Amerikalılarken, "seçkinler" özellikle Kuzeydoğudaki sahil bölgelerinde yaşar ve gizlice veya açık "Amerikan olmayan" sosyalist fikirleri desteklerlerdi. Onlar popülizmi, ari insanların, üstlerindeki yozlaşmış seçkinler ve altlarındaki ırksallaştırılmış alt-sınıf arasında sıkıştığı üretimcilikle bağlantılandırarak, seçkinleri halkın alın terini çalmakla ve

iktidarda kalmak için halkın varlığını beyaz olmayan alt-sınıfa “yeniden dağıtmak”la suçlamıştır.

McCarthyci (Senatör Joseph McCarthy’ye (R-WI) ithafen) komünizm karşıtı cadı avının aşırılıklarının yaygın bir biçimde bilinir hale gelmesi ile yumuşama [*détente*] politikasının yükselişi ve Sovyetler Birliği karşısında artan ABD üstünlüğü sonucunda komünist işgalle ilgili paranoyokça korkunun zayıflamasıyla, komünizm karşıtı hareket 1970’lerde büyük ölçüde ortadan kayboldu. Ancak, popülizmin geniş popüler cazibesinin değeri, ortalama Amerikalılardaki sağcı öfkeye dokunmaya çalışan, bazı ana akım Cumhuriyetçi siyasetçiler tarafından anlaşılmıştı. En beceriklilerinden biri Birleşik Devletler’in daha sonra itibarsızlaştırılan 37. Başkanı Richard Nixon’dı. Nixon içten içe bir popülist olmamasına rağmen, hem mecazi, hem gerçek anlamda (liberal) seçkinler tarafından susturulan, (“gerçek”) Amerikan halkının çoğunluğuna ithafen “sessiz çoğunluk” terimini popülerleştirdi.

Sağcı popülizm, yirminci yüzyılın sonundaki üçüncü parti (Demokrat ve Cumhuriyetçi parti dışında kalan –ç.n.) başkanlık kampanyalarının en başarılı iki tanesinin de merkezindeydi. 1968’de Alabama’nın Demokrat Partiden eski Valisi George C. Wallace, Amerikan Bağımsız Partisi’nin (AIP) adayı olarak seçime girdi ve verilen oylardan neredeyse 10 milyonunu ya da yüzde 13,5’ini kazandı. Wallace, esas olarak ırk ayrımını savunmak üzerine kurulu tek-konulu kampanyasında, üretimci popülizmiyle hem alttaki Afrika kökenli Amerikalı yoksulları, hem de yukarıdaki ayrımcılık karşıtı beyaz seçkinleri hedef alırken; Güney’deki beş eyaleti kazandı. 1992’de Teksaslı milyarder Ross Perot, neredeyse 20 milyon oy, verilen oyların yüzde 18,9’unu alarak, daha da başarılı olacaktı. Onun “Birlikte Ayaktayız,

Amerika" kampanyası, bütçe açığı ve silah denetimi gibi sağcı kaygı ve sorunların büyük kısmını, bir miktar üretimcilik ve bolca popülizmle birleştirdi. Perot, ülkenin ari bağırını yozlaşmış Doğu Sahili'ne karşı kışkırtmak için halkın anlayabileceği bir dil kullanarak, (gerçek) Amerikan halkına Washington'daki "ahır temizleyeceği"ni vaat etti. Yeni kurulmuş Reform Partisi'nin lideri olarak 1996'daki kampanyası çok daha az başarılı oldu; yine de 8 milyon seçmeni, verilen oyların yüzde 8,4'ünü çekebildi.

Sağcı popülistlerin "içimizdeki düşmanı" zaman içinde bir miktar değiştiyse de –örneğin 1950'lerdeki komünizmin yerini 1960'larda sivil haklar hareketi ve 1970'lerde "aktivist yargıçlar" aldı – esas sosyoekonomik ve daha da önemlisi sosyokültürel şikayet konuları kayda değer bir biçimde sabit kaldı: "yaşam biçimimiz", baskıcı (federal) devleti ve çok pahalı ve kapsamlı olan refah devletini, halkın girişim ve değerlerini boğmak için kullanırken, hak etmeyen azınlıklara "özel ayrıcalıklar" sağlayan, "liberal seçkinler" in saldırısı altındadır. Bu söylem 1960'lardaki Wallace'ın daha ırkçı AIP'inden 1990'larda Perot ve Manning'in daha neoliberal Reform Parti'sine dek belli başlı tüm sağcı popülist kampanyaları şekillendirdi.

Her ne kadar popülizm ondokuzuncu yüzyılda daha ileriden, yirminci yüzyılda daha muhafazakara doğru gittiyse de, "halk"ın kendini tanımlaması çok az değişti. Onlar, muhtemelen mesleki (köylülük yerine orta sınıf) ve din (Protestan yerine Hıristiyan) bağlamda daha kapsayıcı bir yorumla birlikte hâlâ vatanın bağırından, sıradan insanlar. Buna kıyasla "seçkinler" in betimlenmesi bir biçimde değişti. Büyük şirket ve Kuzeydoğu'dan siyasetçiler, popülist söylemde hâlâ merkezi olsa da, bir sözde kültürel seçkinler grubu daha belirgin hale geldi. Kısaca bu kültürel "liberal seçkinler", (yüksek) eğitimi

özellikle de Ivy League üniversitelerini kullanarak, geleceğin bürokratlarını, yargıçlarını ve siyasetçilerini “Amerikan olmayan” fikirlerle “saptıyorlar”.

Yirmibirinci yüzyılın ilk on yılı, Büyük Durgunluk’la ilişkili toplumsal sıkıntıların eyleme geçirdiği, iki yeni popülist hareketin ortaya çıkışına tanıklık etti. Siyasi ufkun iki ucunda yer alsa da, iki hareket birçok ortak noktaya sahiptir. Bu hareketler, Cumhuriyetçi Başkan George W. Bush döneminde başlatılan ve Demokrat ardılı Barack Obama döneminde devam eden, hükümetin bankacılık sektörünü kurtarmasına şiddetle muhalefet etti. İki hareket de geçmişten gelen ABD modasına uygun olarak, yozlaşmış “Wall Street”e karşı temiz “Ana Cadde [Main Street]”yi savunma iddiasındaydı. Onları ayıran taşıyıcı ideolojileriydi; hem halk, hem de seçkinler bağlamında Wall Street İşgali daha kapsayıcıyken Çay Partisi daha dışlayıcıydı.

İktisadi krizin bir sonucu olarak her şeyini kaybeden “%99”, yani tüm Amerikan halkı adına konuştuğunu iddia eden İşgal hareketi, Bush/Obama kurtarma planı ve Wall Street ile Washington arasında güçlü bağlara, yüzde 1’lik yozlanmış seçkinlere karşı solcu bir protesto olarak ortaya çıktı. Medyanın ilgisini en çok, Manhattan Mali Bölgesi’ndeki Zuccotti Parkı’nu fiziksel olarak işgal eden Wall Street İşgali çekse de, benzer gruplar Kuzey Amerika’nın dört bir yanındaki (ve ötesinde) alanları işgal etti. İşgal ilerici bir toplumsal adalet gündemini popülizmle birleştirdi, bu da “halk”ın daha kapsayıcı bir yorumuna ve sadece zayıf bir üretimciliğe neden oldu. İşgal, medya seçkinlerinin de bir kısmını oluşturduğu, iktisadi ve siyasi seçkinleri tek bir homojen blok olarak ele aldı. Demokrat senatör ve başkan adayları Bernie Sanders’ın söylemindeki yüzde 99’a karşı yüzde 1 popülist ayrımı gibi, söyleminin bazı yönleri hayatta kalsa da, İşgal

hareketinin kendisi, merkezi bir liderliğinin olmaması, zorla yerinden edilmeleri ve 2011'in soğuk kışının bir sonucu olarak sarsıldı.

Çay Partisi hareketi, kurtarma girişimlerine karşı esas olarak muhafazakarları ve libertenyenleri seferber etti. Hareketin çok güçlü üretimci mesajı, çoğu zaman örtük, ırksallaştırılmış bir halk yorumuna çıkar. Çay Partisi, Wall Street'e karşı nefretini İşgal hareketiyle paylaşırsa da, "seçkinler" tanımı daha seçicidir. Birçok Çay Partisi grubu ve destekçisi terimi bankacılara, Demokratlara ve Hollywood'a ayırır. Bununla beraber, hareket Astroturf ve grassroots (halkın içinden) kesimleri arasındaki temel gerilimler nedeniyle zayıflamıştır. İlki, FreedomWorks gibi, Cumhuriyetçi sisteme yakın olan iyi finanse edilmiş ve örgütlenmiş grupları içerirken ikincisi, Cumhuriyetçi sistemi RINO'lar [sadece lafzen Cumhuriyetçiler (Republicans In Name Only)] olarak gören, ülke çapındaki, binlerce küçük yerel ve bölgesel Vatansever ve Çay Partisi grubunu kapsar. Grupların her ikisi de "biz, halk"ın sesi olduğunu ileri sürer ama grassroots grupların popülist duyguları, esas olarak Başkan Obama ve Demokrat Parti'yi hedef alan Astroturf'larınkinden çok daha belirgindir. Ayrıca grassroots çoğunlukla sosyokültürel sıkıntıları ("ülkemizi geri almak") dile getirirse de, Astroturf neredeyse sadece sosyoekonomik sıkıntılara ("Obamacare" ve vergilerin yükseliş gibi) odaklanır.

Latin Amerika

Latin Amerika en uzun ve yaygın popülist geleneğe sahip bölgedir. Sosyoekonomik eşitsizliğin yüksekliğinin, görece uzun dönemli demokratik yönetim ile bileşimi popülizmin birçok Latin

Amerika ülkesinde neden böylesine muzaffer bir ideoloji olduğunu büyük ölçüde açıklar. Bir yandan iktisadi ve siyasi iktidarın küçük bir azınlıkta yoğunlaşması popülist söylemi özellikle çekici kılar; çünkü halkın (*el pueblo*) isteklerinin aksine hareket eden sahtekar bir oligarşinin (*oligarquía*) varlığını saptamaya yardım eder. Diğer yandan düzenli olarak görece özgür ve adil seçimlerin gerçekleştirilmesi, seçmenlerin işlerin gidişatı karşısındaki tatminsizliklerini kanalize edebilecekleri bir mekanizma sağlar. Sonuç olarak, birçok Latin Amerika yurttaşının, oligarşi tarafından değil, halkın kendi kendisini yönettiği bir hükümet kurmayı vaat eden popülist partileri ve liderleri desteklemesine şaşırılmamalıdır.

Her ne kadar Latin Amerika'nın dört bir yanında popülizmin seçim başarısı demokratik siyaset ve aşırı eşitsizliğin bir bileşimi de, bölgenin popülizmin farklı türlerinin yükselişini ve düşüşünü gördüğünü göz önünde bulundurmak gerekir. Latin Amerika'nın tarihi boyunca üç popülizm dalgası saptayabiliriz. Bu farklı dalgaların her biri kimin "ari halk"ın ve kimin "yozlaşmış seçkinler" in parçası olduğuna ilişkin belirli bir fikri ileri sürmekle kalmamış, aynı zamanda farkında olunan toplumsal sıkıntıların çevresinde bir anlatının inşasını sağlayan belirli ideolojik özellikleri de benimsemiştir.

Latin Amerikan popülizminin ilk dalgası 1929'da Büyük Buhran'ın başlamasıyla çıkış yaptı ve 1960'ların sonundaki bürokratik otoriter rejimlerin yükselişine dek sürdü. Bu dönemde Latin Amerika ülkeleri bir birleşme krizi yaşadı: kırsal kesimden insanların kentsel alanlara artan biçimde göçü ve sanayileşmeye yönlendiren iktisadi reformların uygulanması, siyasi ve toplumsal hak taleplerinin yükselişinin yolunu açtı. Bölgenin dört bir yanında farklı liderler ve partiler toplumsal sorunlar-

la ilgili siyasi programlar ortaya attı. Sosyalizm ve komünizm Latin Amerika ülkelerinin çoğunda kendine yer buldu, ama bazılarında popülizmin çok daha başarılı olduğu ortaya çıktı. Bu Getúlio Vargas, Juan Domingo Perón, and José María Velasco Ibarra'nın "işçi sınıfı" yerine "halk" üzerine kurulu siyasi bir dil oluşturarak başkan oldukları, sırasıyla Arjantin, Brezilya ve Ekvator gibi ülkelerdeki durumdu. Onlar aynı zamanda, tüm Latin Amerika sakinlerinin ortak bir kimliğe sahip olduğunu ileri süren ve emperyalist güçlerin müdahalesini kınayan *Americanismo* ideolojisine bel bağladılar.

Popülizmin ilk dalgasının farklı ulusal ortaya çıkışlarındaki ortak özelliklerinden biri "temiz halk"ın ve "yozlaşmış seçkinler" in çerçevelenme biçiminde yatar. Tüm bu popülist denemeler, açık korporatist eğilimlere sahipti; buna göre ari halk, yerli ve Afrika kökenli yurttaşlar görmezden gelinerek, köylülerden ve işçilerden oluşan erdemli bir melezler (*mestizo*) topluluğu olarak tanımlanıyordu. Ari halkın bu imgesi sayesinde popülist liderler, söz konusu lidere sadakat ifade ettikleri sürece dışlanmış kesimlerin birleştirilmesini ve seferber edilmesini teşvik edebildi. Yozlaşmış seçkinlere gelince, tüm ilk dalga popülistleri, ithal ikameci sanayileşme modeline karşı olan emperyalist güçlerle müttefik ulusal bir oligarşiden söz etti. Uygulamada bunun anlamı, sistemin tamamının değil, popülist liderlerin teşvik ettiği idare modeliyle çatışan seçkin gruplarının yozlaşmış seçkinler olarak betimlenmesiydi.

Popülizmin ikinci dalgası, ilkinde göre daha kısa süreli ve daha az verimliydi. 1990'ların başında ortaya çıktı ve en paradigmatic örnekleri Arjantin'de (Carlos Menem), Brezilya'da (Fernando Collor de Mello), ve Peru'da (Alberto Fujimori) bulunabilirdi. Bu ülkelerin 1980'lerin sonundaki derin iktisadi krizlerden mus-

tarip olması nedeniyle, popülist liderler ülkenin dramatik durumu için seçkinleri suçlayarak ve halkın meşru egemenliğinin elinden alındığını ilan ederek seçimleri kazanabildi. Bu liderlerin çoğu, iktisadi durumla nasıl yüzleşileceği konusunda net bir programa bağlı duruşlar geliştirmede ve iktidara gelir gelmez katı neoliberal reformları uygulamak konusunda Uluslararası Para Fonu'yla (IMF) işbirliğini yeğlediler. Her ne kadar bu önlemler insanların hoşuna gitmese de, ekonominin istikrar kazanmasına ve hiperenflasyonun ortadan kaldırılmasına yardım etti. Bu, Menem ve Fujimori gibi popülist liderlerin neden yeniden seçildiğini kısmen açıklar.

Popülizmin ikinci dalgası neoliberal fikirler kümesini benimseyerek kimin "arı halk"a karşı "yozlaşmış seçkinler"e ait olduğunun belirli bir anlayışını açıkça telafuz etti. İlk dalganın aksine mücadelenin çerçevesi "siyasi sınıf"a ve devlete karşı olarak çizildi. Yozlaşmış seçkinler olmakla itham edilenler güçlü devletin varlığından yana ve serbest piyasanın gelişmesine karşı olan siyasi aktörler olarak betimlendi. *Americanismo* ideolojisi ve onun emperyalizm karşıtı vurgusu bir rol oynamadı. Halk, neoliberal yaklaşımla uyumlu bir biçimde, fikirleri kamuoyu yoklamalarından çıkarsanabilecek bireylerin edilgen bir yığını olarak resmedildi. Uygulamada popülizmin ikinci dalgasının özelliği kayıtdışı sektörleri ve aşırı yoksulları hedefleyen yoksulluk karşıtı programların uygulanması oldu.

Latin Amerikan popülizminin üçüncü ve güncel dalgası 1998'de Venezuela'da Hugo Chávez'in seçim zaferiyle başladı ve daha sonra Bolivya (Evo Morales), Ekvator (Rafael Correa), ve Nikaragua (Daniel Ortega) gibi ülkelere yayıldı. Bu liderler *Americanismo*'yu ve emperyalizm karşıtı hitabeti kullandığı için bu örnekler ilk dalganunkilerle bazı benzerliklere sahiptir.

Eva Perón ve eşi General Juan Domingo Perón 1940'larda ve 1950'lerde Arjantin'in göz alıcı iktidar çiftiydi. Juan, 1940'lardan 1970'lere dek Arjantin'de üç kez başkanlık yaptı. Popülist fikirleri uygulayarak Arjantin toplumunun dışlanmış kesimlerine ses verdiler ve günümüzde Arjantin'de birçoğları tarafından hâlâ saygı görürler.

Bununla beraber popülizmin üçüncü dalgasında etkin olanlar sosyalist fikirleri kullanmaya eğilim gösterdi; öyle ki Evo Morales tarafından kurulan partinin ismi Sosyalizme Doğru Hareket (MAS) ve Hugo Chávez'in kurduğu partinin ismi ise Venezuela Birleşik Sosyalist Partisi'ydi (PSUV). Bu, kendisini sağ-sol ayrımının ötesinde konumlandırmaya çalışan popülizmin ilk dalga-

sından açıkça farklıdır. Üçüncü dalgadaki tüm popülist liderler kendilerini, serbest piyasayla mücadele ettiğini iddia eden ve yoksullar için gerçek bir ilerleme getirecek yeni bir kalkınma modeli kurmayı amaçlayan radikal solcular olarak sunar.

Bu popülist solcu söylemin cazibesi, yirminci yüzyılın son yirmi yılında Latin Amerika'da uygulanan neoliberal reformlardan kaynaklanan toplumsal sıkıntılarla ilişkilidir. Reformlar makro iktisadi istikrarı sağlamalarına rağmen, bölgedeki neredeyse tüm ülkelerdeki yüksek sosyoekonomik eşitsizliği azaltmaya yardım etmek için hiçbir şey yapmadı. Eşitsizlik sorununu siyasallaştırarak ve iktidardaki seçkinleri kınayarak, üçüncü dalga popülist aktörler dikkat çeker hale geldi. Dahası bu liderler sosyalist ve popülist fikirleri birleştirerek, kapsayıcı bir ari halk kavramı geliştirdi: dışlanan ve ayrımcılığa uğrayan herkes. Bu özellikle Bolivya'daki Morales örneğinde görünürdür: ülkenin çok kökenli karakterini kabul eden, ama ayrımcılığa maruz kalan yerli grupların yararına siyasaların uygulanmasının zorunluluğunu vurgulayan, "etnopopülist" bir söylem öne sürmüştür.

Yozlaşmış seçkinler konusunda ise tüm üçüncü dalga popülistleri ülkelerinin, oyunun kurallarını kendi lehine uygulayan, sahtekâr bir sistem tarafından yönetildiklerini görüşündeydi. Sonuç olarak, bir referandumla onaylanması gereken, yeni bir anayasanın taslağını hazırlamakla görevli "kurucu bir meclis" in oluşturulmasıyla egemenliği "halka geri vermenin" zamanının geldiğini ileri sürmüşlerdir. Üç lider de -Chávez, Correa, ve Morales- iktidara gelir gelmez bu tür bir anayasal değişikliği uygulamıştır. Son gelişmeler, yeni anayasaların eski seçkinlerin iktidarını zayıflatmakla kalmadığını aynı zamanda muhalefetin popülist yönetimlere karşı özgür ve adil bir tarzda mücadele etme kapasitesini ciddi anlamda sınırladığını da göstermiştir.

Avrupa

Her ne kadar ilk iki popülist toprak reformu hareketinden biri ondokuzuncu yüzyılın sonunda Rusya'da ortaya çıkmış olsa da, popülizm yirminci yüzyılda Avrupa'da görece kısıtlı bir varoluşa sahip oldu. Rus popülizmi (*narodnichestvo*) feodal çarlık Rusyası'nda köylü halkın karşılaştığı zorluklara bir yanıt olarak su yüzüne çıktı. Hareket köylüleri hem ağalıktan, hem de tarımın ticarileştirilmesinden korumayı amaçlayan demokratik reformlar için çağrıda bulundu. Ama ABD popülistleri siyasi kitlesel bir hareket yaratmayı başarabilmişken, Rus narodniki kentli aydınların küçük kültürel hareketinin ötesine hiçbir zaman geçemedi. 1874 ile 1877 arasında "Halka Gitme" hareketi "seçkinler"e karşı "halk"ı harekete geçirmek için kırsal kesime yayıldıysa da, köy halkı onları büyük ölçüde reddetti. İki esas örgütleri, Halkın İradesi ve Kara Bölüştürme, ilk grubun genç bir üyesi 1881'de Çar II. Alexander'a suikast düzenledikten sonra sarsıldı.

Narodniki Rusya'da başarısız olsa da, yirminci yüzyılın başında Doğu Avrupa'da var olan birçok tarım reformu hareketine esin kaynağı oldu. Bu hareketlerde de, köylülerin ahlakın ve tarımsal yaşamın, toplumun temelini esas kaynağı olarak ele alındığı, Kuzey Amerika'daki popülistlere oldukça benzeyen tarım reformu popülizmi yer alıyordu. Onlar, küçük aile çiftliklerinin ve özyönetimin korunmasını savunarak, kentli seçkinlere ve kapitalizmin merkezileştirici eğilimlerine ve maddeci temeline şiddetle karşı çıktılar. Tarım reformu popülistleri Doğu Avrupa'nun kırsal kesimlerinde popülerdi ama toprak sahiplerinin ve ordunun seçkinleri tarafından yönetilen otoriter devletlerde siyasal iktidardan büyük ölçüde dışlanmış olarak kaldılar.

Komünizm ve faşizm, özellikle hareket aşamalarında, kitle- sel destek yaratma amacıyla popülizmle flört etti. Bununla bera- ber, özünde her ikisi de popülistten ziyade seçkinci ideolojiler ve rejimler olarak görülmelidir. Bu, farklı türlerinde halktan zi- yade lideri (*Führer*) ve ırkı (Nasyonal Sosyalizm) ya da devleti (faşizm) yücelten, faşizm örneğinde aşıkârdır. Komünizm daha popüler bir odağa sahip olsa da, özellikle güçlü bir seçkinci özü olan Marksizm-Leninizm, Komünist Parti'yi halkın öncüsü ilan etmiştir ve Parti halkı takip etmek yerine ona liderlik eder. Da- hası "sınıf mücadelesi"nin temel fikirleri ve özellikle "sahte vic- dansızlık" popülizmle çelişir.

Akademisyenler II. Dünya Savaşı sonrası dönemin ilk on yıl- larında popülizmin Avrupa siyasetinde neredeyse hiç olmadığın- da uzlaşır. Doğu Avrupa, güçlü bir lideri (Stalin), verimsiz olsa da güçlü bir bürokrasiyle değiş tokuş eden komünist rejimlerin kontrolü altındayken; Batı Avrupa hem faşizm hem de komünizm korkusuyla, ideolojik ılımlılık temelinde demokrasilerini yeniden inşa ediyordu. Genel olarak tarım sektörünün merkezileşmesi ve siyasileşmesine karşı tutucu, kırsal bir tepki olarak, bazı yalıtıl- mış popülist hareketler belirdi. Az sayıda popülist partiden biri, Fransa'da Pierre Poujade'in Tacirlerin ve Zanaatkârların Savun- ması için Birlik'iydi (UDCA). Poujadistler denilenler sadece bir ulusal seçimde (1956) başarıyla yarışsa da, Fransız siyasetinde uzun ömürlü bir etkiye sahip oldular. Gerçekten de *poujadizm* terimi Fransa'nın ötesinde bile popülizmle eşanlamlı hale geldi.

Popülizm ancak 1990'ların sonunda Avrupa'da dikkate değer bir siyasi güç haline gelmiştir. Avrupa'nın bütünleşmesi ve göç gibi, Avrupa siyaseti ve toplumunun eski ve yeni dönüşümlerinin sonuçları karşısında oluşan hayal kırıklığına yanıt olarak, kıta boyunca, farklı düzeylerde seçim ve siyasi başarılarla ulaş-

bilen popülist radikal sağ partiler ortaya çıktı. Bu partiler popülizmi başka iki ideolojiyle birleştirdi: otoriterlik ve yerlililik [*nativism*]. Bunlardan ilki katı bir biçimde düzenlenmiş bir toplum inancına yer verirken, “yasa ve düzen” sorunları üzerine bir vurguyla ifade edilir; ikincisi ise devletlerde sadece yerli grup (“ulus”) üyelerinin ikamet etmesi gerektiğini ve yerli olmayan (“yabancı”) unsurların homojen ulus-devlet için esasında tehdit edici olduğunu ima eder. Bundan dolayı halihazırdaki Avrupa popülizminin yabancı düşmanı doğası, halkın etnik ve şovenist tanımına dayanan, ulusun oldukça kısıtlı bir anlayışından çıkarılır. Bu, popülizmin günümüz Avrupası’nda otoriterlik ve yerlililik ile bir tür mantık evliliği yaşadığı anlamına gelir.

Popülist radikal partilerin ilk örneği Fransa’da 1972’de, eski bir UDCA milletvekili olan, Jean-Marie Le Pen tarafından kurulan Ulusal Cephe’dir (FN). Le Pen, örgütlenememiş ve seçkinci Fransız aşırı sağını, iyi örgütlenmiş, popülist radikal sağ partiye dönüştürdü ve Avrupa çapındaki partilere ve siyasetçilere esin kaynağı oldu. Le Pen “düşündüğünü söylediğini” iddia etti ve FN’yi “Dörtlü Çete”ye, yani zamanın dört kurumsallaşmış partisine saldırttı. Popülist radikal sağ partiler de yerlililiği ve popülizmi, kendi iktisadi gündemleri olan refah şovenizmiyle ve kendi dış siyasa gündemleri olan Avrupa konusunda şüphecilikle [*Euroskeptic*] birleştirdiler. Onlar, seçkinleri, sözde onların yeni seçmenleri olan göçmenleri dâhil etmek için refah devletini yerle bir etmekle suçladı ve öncelikle “kendi halkı” için refah devleti talep ettiler. Dış siyasa gelince, kendi ulusal seçkinlerini ülkelerini ve halklarını, sadece kozmopolit seçkinlere hizmet eden “bürokratik, sosyalist, demokratik olmayan bir Moloch [Fenikelilerin çocuklarını kurban ettikleri tanrı-ç.n.]” olan AB’ye, güya, “satmakla” suçladılar.

Çoğunlukla ulusalcı altkültürlerden türeyen, yerlici popülist radikal sağa ek olarak, ana akım siyasetten Forza Italia (FI) ve Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UKIP) gibi neoliberal popülist partiler ortaya çıkmıştır. Yüksek vergiler ile refah devletinin artan maliyetiden ve de ana akım sağcı partilerin suç ortaklığından rahatsız olanlar, siyasi sistemin ve seçkinlerin güçlü bir popülist eleştirisiyle birlikte düşük vergiler ve özgür ticaret neoliberal siyasalarını savunuyorlar. Kuzey Amerika'daki kardeşleri gibi onlar da, üretimciliğin, gerçi daha ılımlı bir yorumunun, taraftarındırlar; seçkinleri (yani, ana akım partileri ve sendikaları), hak etmeyen ve üretken olmayan seçmenleri -kamu çalışanları ve göçmenler- ödüllendirirken, çalışkan sıradan insanları gereksiz yasalar ve yüksek vergilerle rahatsız etmekle suçlarlar.

Komünizmin sonu, tüm Orta ve Doğu Avrupa'da popülist duyguları azat etti. Komünist rejimlerin çöküşünde sivil toplumun önemli bir rol oynadığı, Doğu Almanya ve Polonya gibi tek tük ülkelerde "biz halkız" gibi popülist sloganlar "devrim" de öne çıktı. Popülist duygular özellikle, kurucu seçimlerde, yani komünizm sonrası Doğu Avrupa'daki ilk özgür ve adil seçimlerde, Komünist Parti "seçkinler"ine karşı "halk"ı temsil eden, geniş koalisyonlu (şemsiye) partilerde, güçlüydü. Örneğin Çek şemsiye partisi Civic Forum'un (OF) resmi sloganı "partiler parti üyeleri içindir; Civic Forum herkes içindir" di. Birçok şemsiye partisi, meydanı daha küçük, sağ, sol ve merkez popülist partilere bırakarak kurucu seçimlerden kısa bir süre sonra dağıldı. Birçoğu tek bir kişiye bağlı, bugün burada olup, yarın olmadıkları için flaş parti olarak adlandırılan partilerdi. Komünizm sonrası erken dönem popülist flaş partilerin başlıca örneklerinden biri, 1990 başkanlık seçimlerinde, komünizm karşıtı Dayanışma Sendikası'nın efsanevi lideri Lech Walesa'ya ikinci turda yeni-

Nigel Farage bir Britanya barında birasıyla medya için poz veriyor. Birleşik Krallık-AB üyelik referandumundan (Brexit) yana en baştaki lider olarak kendisini, "halk"ın fikirleri ve çıkarlarıyla uyumlu, Britanyalı "sıradan adam" olarak sunmayı amaçlıyor.

len, ama ikinci gelerek herkesi şaşırtan, Kanadalı-Polonyalı karanlık işadamı Stanislaw Tyminski'nin Parti X'ydi.

Komünizm sonrası toplumlar çifte (yani, iktisadi ve siyasi) dönüşümün –bazı örneklerde, yeni devletler kurulduğundan ulusal geçişle, üçlü- etkileriyle boğuşurken, yeni popülist aktörler artan siyasi hoşnutsuzluğa "çalınan devrim" söylemiyle dokunmaya çalıştı. Onlar yeni demokratik seçkinleri ya komünist seçkinlerin bir parçası olmakla ya da onlarla işbirliği yapmakla suçladı. Devamında, komünizm sonrası seçkinleri kovmak ve nihai olarak iktidarı halka vermek amacıyla yeni bir "gerçek" devrim için çağrıda bulundular. Bu söylemin özellikle, anlaşmalı bir geçiş süreci

yaşayan, yani komünist rejimin temsilcileri ve demokratik muhalefet arasında bir anlaşma sonucu demokrasinin olduğu ülkelerde popüler olması şaşırtıcı değildir. Örneğin Macaristan'daki Macar Yurttaş İttifakı-Fidesz ve Polonya'daki Hukuk ve Adalet (PiS) uzun süredir gerçek devrimin hâlâ gerçekleşmesi gerektiğini iddia etmektedir. Gerçekten de 2010'da Fidesz mutlak çoğunluğu elde ettiğinde, "1989'da yapmak isteyip de, hiçbir zaman yapamadıklarını" ileri sürerek anayasayı değiştirdi.

Avrupa'da popülizm büyük ölçüde sağcı olarak kalsa da, Büyük Durgunluk sol popülüze yeni bir ivme kazandırdı. Yunanistan'da iktisadi felaket birçok radikal sol grubu, yeni solcu popülist Radikal Sol Koalisyonu'nda (Syriza) bir araya gelmeye ikna ederken İspanya'da Öfkeli'lerin (*Indignados*) protestoları yeni bir partinin, Yapabiliriz (*Podemos*), doğumuna yol açtı. Bu solcu popülizm Kuzey Amerika'daki İşgal hareketine oldukça benzerdir; bununla beraber her aktör kendi belirli düşmanlarına ve terminolojisine sahiptir –Syriza için AB seçkinlerin önemli bir kesimini oluştururken, Podemos esas olarak, ulusal siyasi seçkinler için kullanılan aşağılayıcı terimle, "la casta"ya muhalefet eder. Avrupa'nın solcu popülist güçleri de Avrupa konusunda şüpheli [*Euroskeptic*] olma eğilimindedir ama ulusal(cı) nedenlerden ziyade sosyal(ist) nedenlerle. Örneğin *Troika* –yani, Avrupa Komisyonu, Avrupa Merkez Bankası (ECB) ve Uluslararası Para Fonu (IMF)- tarafından dayatılan acı reçetelere güçlü bir biçimde karşıydılar.

Üç Ana Bölgenin Ötesinde

Popülizm, dünyanın diğer kısımlarındaki gelişen demokrasi-lerde, özellikle Güneydoğu Asya, Ortadoğu ve Sahra-altı Af-

rika'dakilerde büyümekte. Çoğu seçime dayalı bu demokrasilerde, popülizm hem yönetici hem de muhalif güçler arasında bulunabilir. Bu bölgelerin daha da büyük iktisadi, toplumsal ve siyasi çeşitliliği göz önünde bulundurulduğunda, net eğilimleri ayırt etmek daha güç olsa da, popülist aktörlerin belirli ortak nitelikleri tespit edilebilir.

En net popülist eğilimleri olan bölge Avusturalasya, bilhassa Avusturalya ve Yeni Zelanda'dır. Her iki ülke de sağcı popülist partilerin 1990'lardaki, aynı dönemde Batı Avrupa'daki partilerle oldukça benzer bir biçimde, yükselişine tanıklık etti. Önce Yeni Zelanda (NZF) ve Tek Ulus (ONP) artan göçten ve neoliberal refah devleti reformlarından kaynaklanan rahatsızlıktan ortaya çıktı. Her iki parti de "yerli" nüfus adına konuştuğunu iddia eder ama ONP Avustralya'nın beyaz yerleşimcilerinin soyundan gelenlerin çıkarlarını savunurken, NZF kendisini öncelikle, Yeni Zelanda'nın yerli Maori halkının sesi olarak sunar.

Güneydoğu Asya'da popülizm, Asya Kaplanlarının göz alıcı yükselişine aniden son veren 1997 Asya iktisadi krizinin hemen peşinden belirdi. Özellikle bölgenin gelişen demokrasilerinde popülist aktörler, şimdi gözden düşmüş eski liderlerden ve siyasalardan yaygın hoşnutsuzluğun sesi oldu. Popülistler ulusalcılığı ve popülizmi harmanlayarak neoliberal "küreselleşme"ye ve bu siyasaları uygulayan ulusal seçkinlere saldırdı. Filipinler'de Joseph Estrada ve Güney Kore'de Roh Moo-hyun gibi "sürpriz" popülistler, her ne kadar görev süreleri görece kısa ve başarısız olsa da, başkanlığa seçilmeyi bile başardılar. "Flaş popülist"lerin en aşırı örneği muhtemelen, Tayvan'da "halk yönetimi" sadece beş ay süren, "halkın başkanı" Chen Shui-bian'dı. Güneydoğu Asya'nın şüphesiz en öne çıkan popülisti, yaygın kamusal protestolar ve bir askeri darbeden sonra Tayland'ın başbakanıyken

kovulan Thaksin Shinawatra'ydı; bununla beraber kız kardeşi Yingluck onun projesini sürdürebilmiştir.

Popülizm, birçok ülkede ya hâlâ zorbalığın ya da en iyi durumda fazlasıyla kusurlu seçim demokrasilerinin olduğu Afrika'da oldukça nadirdir. Birçok diğer bölgenin aksine, popülizm, Uganda Başkanı Yoweri Museveni ve Zambiya Başkanı Michael Sata gibi popülizmleri seçkinler arası iktidar mücadelesinin bir parçası olan, çoğunlukla güç sahibi zorba siyasetçilerle ilişkilendirilir. Museveni referandumlar gibi plebisitçi araçlar üzerine temellenen "partisiz bir sistemi" devreye soktu ve bağımsız mahkemeler gibi liberal demokratik kurumlara şiddetle karşı çıktı. Yüksek Mahkeme bu tür bir referandumu geçersiz ilan ettiğinde mükemmel bir popülist tarzda yanıt verdi: "Hükümet, mahkemeler dâhil, herhangi bir otoritenin, halkın iktidarını gasp etmesine izin vermeyecektir". Kıtadaki birkaç liberal demokrasiden biri olan istisnai Güney Afrika örneğinde bile, popülizm büyük ölçüde sistemin içinden ortaya çıkmıştır. Julius Malema hâkim Afrika Ulusal Kongresi'nin (ANC) Gençlik Örgütlenmesi'nin başkanı olarak 2008'den 2012'ye dek hizmet eden, ANC'nin içinde muhalefetin popülist bir sözcüsüydü. Bununla beraber ateşli söylevciliği, sorunlu davranışları ve polemik amaçlı siyasa önerileri nedeniyle 2012'de ANC'den kovuldu ve o tarihte İktisadi Özgürlük Savaşçıları (EFF) adlı yeni bir parti kurdu.

Son olarak Ortadoğu'da popülizm, başta Mısır'da Cemal Abdül Nasır (1956–1970) ve Libya'da Muammer Kaddafi (1969–2011) olmak üzere bazı eski rejimlerle ilişkilendirilse de, yirmi-birinci yüzyılda bölgedeki siyasetin daha tamamlayıcı bir parçası haline gelmiştir. İsrail ve Türkiye gibi daha kurumsallaşmış demokrasilerde popülizm, uzun süredir liderlik eden, İsrail'de

Benjamin Netanyahu ve Türkiye’de Recep Tayyip Erdoğan dâhil, iktidar ve muhalefet partilerinin ve siyasetçilerinin bir karakteristiğidir. Ve her ne kadar genel olarak günümüzde Arap Baharı olarak bilinen, çeşitli “devrimler” kendiliğinden [*per se*] popülist değilse de, popülist söylem katılımcılarının birçoğunun seferber edilmesinde merkeziydi. Arap Baharı’yla en çok ilişkilendirilen, Tunus’tan Mısır’a ve Yemen’e gösterilerde atılan sloganlardan biri “halk rejimi indirmek istiyor” olmuştur.

Zaman ve Mekanlar Boyunca Popülizm

Kabaca 150 yılda popülizm, Çarlık Rusyası’ndaki küçük bir seçkin grup ile Birleşik Devletler’in çeşitli bölgelerindeki yaygın ama örgütsüz bir gruptan dünyayı kaplayan çeşitli siyasi görüngülere yayıldı. Yükselişi dünyada demokrasinin yükselişiyle yakından ilişkilidir. Ondokuzuncu yüzyılın sonunda popülizm ve demokrasi görece nadir görüngüler olsa da günümüzde her ikisi de yaygındır. Bu ikisinin zorunlu olarak bağlantılı olduğunu ileri sürmek değildir; popülizm otoriter rejimlerin içinde de var olabilir ve birçok demokrasi dikkate değer popülist aktörlere sahip değildir. Ama halkın genel iradesini yücelten bir ideoloji olarak popülizm, demokratik fikirlerin artan küresel hegemonyasından olduğu kadar seçime dayanan demokrasilerin olanaklarından ve liberal demokrasiden rahatsızlıktan faydalanır.

Tüm siyasi görüngüler az ya da çok belirli kültürel, siyasi ve toplumsal bağlamların ürünüdür ve popülizm de bir istisna değildir. Bu nedenle popülizm birçok değişik biçimde ortaya çıkar. Popülizmin hangi biçimi benimseyeceği, popülizmin içinde işlediği bağlama hâkim olan toplumsal sıkıntılarla ilişkilidir. Popülist aktörler, hâkim siyasi güçler tarafından, bilerek ya da

bilmeyerek, uygun bir biçimde ele alınmayan toplumsal sıkıntıları saptamada ve siyasileştirmede uzmandır. Ama popülizm çok temel bir fikirler kümesi olduğundan, zorunlu olarak taşıyıcı ideolojilerle birleşik halde ortaya çıkar. Bu da geniş grupların çıkarlarını cezbetmek amacıyla siyasi bağlamın yorumunu genişletmek için hayatidir. Popülizm ve onun taşıyıcı ideolojisinin *birleşimi*, "halk"ın ve "seçkinler"in nasıl yorumlanacağını belirler. Bu yorum çoğunlukla ulusal bağlamla ilişkiliyse de, belirli bölgesel görüngüler, günümüz Avrupasında popülist radikal sağ partiler ya da Latin Amerika'da radikal sol popülistlerin hâlihazırdaki türleri gibi, oldukça benzer popülist aktörler dalgası yaratabilir.

■ 3. BÖLÜM

POPÜLİZM VE SEFERBERLİK

Bu kitapta öne sürülen tanım, siyasi aktörlerin kitleleri seferber etmek için popülizmi nasıl kullanabilecekleri hakkında çok şey söylemez. Popülist seferberliğin farklı türlerinin var olduğunu vurgulamak, belirli popülist deneyimlerin, neden diğerlerine göre seçimlerde daha başarılı ve uzun ömürlü olduğunu, daha iyi anlamamızı sağlar. Devam etmeden önce, belirtmek gerekir ki popülizm genellikle güçlü bir (erkek) liderle ilişkilendirilir ve *bu* lidere verilen desteğin temeli, ideolojik programından ziyade onun karizmatik kişisel cazibesidir. Karizmatik (erkek) liderler popülizm için önemli olsa da, popülist seferberlik daima karizmatik bir liderle bağlantılı değildir. Popülist güçlerin dünyanın dört bir yanından, geçmiş ve çağdaş örnekleri üzerine kısa incelememiz, popülizmin farklı seferberlik biçimleriyle ilişkilendirildiğini gösteriyor.

Seferberlikten kastımız, geniş çeşitlilikteki bireylerin belirli bir sorun konusunda farkındalık yaratmak için mücadele etmesi ve bunun onları davalarını desteklemek için toplu halde hareket etmeye yönlendirmesidir. Genel olarak popülist seferberliğin üç türü saptanabilir: kişisel liderlik, toplumsal hareket ve siyasi parti. Birçok popülist aktör rahatça bu üç kategori altında sınıflandırılabilirken; bazıları, bir seferde ya da zaman içinde, özelliklerin ikisine ya da üçüne sahip olabilir. Bu üç türün gösterdiği üzere popülist seferberlik yukarıdan-aşağı (kişiselci

[personalist] liderlik), tabandan yukarı (toplumsal hareket) ya da her ikisi de (siyasi parti) olabilir. Popülist aktörlerin nasıl seferber ettiği kısmen içinde işledikleri siyasi sistem tarafından belirlenirken, başarılarının devamlılığı seferberlik türünden güçlü bir biçimde etkilenir.

Kişiselci Liderlik

Popülist seferberliğin en saf hali, var olan parti örgütlenmesinden büyük ölçüde bağımsız bir bireyin, *kendi* kişisel cazibe temelinde kampanyalar yürütmesi ve destek toplamasıdır. Ekvator'da Rafael Correa, Hollanda'da Pim Fortuyn, Peru'da Alberto Fujimori, İtalya'da Beppe Grillo, Birleşik Devletler'de Ross Perot ve Tayland'da Thaksin Shinawatra'yı düşünün. Tüm bu örneklerde birçok destekçi, tamamen yukarıdan aşağıya seferber olan liderle kişisel(leştirilmiş) bir bağlantı hissetmiştir. Liderler, güçlü bir siyasi ya da toplumsal örgütlenmenin pek bir aracılığı olmaksızın, destekçileriyle doğrudan bağlantı kurar. Yukarıdan aşağıya seferberlik popülist liderlere özgü olmasa da, onlar kesinlikle buna daha yatkındır.

Popülizm ve kişiselci liderlik arasındaki bu görgül yakınlık nereden kaynaklanır? Bu sorunun yanıtı kısmen, hem "ari halk"ı hem de "yozlaşmış seçkinler"i homojen gruplar olarak değerlendiren popülist fikirler kümesinin doğasında yatar. Bunun sonucu olarak popülist lider (hiç kuşkusuz, "halk"ın başka herhangi bir üyesi de) halkın kişileşmiş hali olduğunu ileri sürebilir. Bazı örneklerde popülist lider sadece siyasi hareketin değil aynı zamanda siyasi kimliğin de odağıdır; Venezuela'da Chavismo, Hollanda'da Fortuynizm ve Arjantin'de Peronizmi düşünmeniz yeterlidir.

Bununla beraber birçok örnekte popülist lider, çoğu zaman seçimlerde başarıyla mücadele etmek için ehvenişer olarak görülen, kendisinin çevresinde bir tür siyasi örgüt inşa eder. Teknik olarak ifade edersek bu örgüt bir siyasi partidir, yani seçimlerde kamu görevi için bir ya da daha çok aday gösteren bir siyasi grup. Ama birçok örnekte örgütlenme büyük ölçüde görüntüden ibarettir, çünkü az sayıda üye, komite ya da iç yapı bulunur. Bu nedenle, bu tip sahte örgütleri; yani seçimlerde mücadele etmek belirli bir amaca sahip güçlü bir lider tarafından inşa edilmiş ve tamamen onun denetimi altında bulunan, az ya da çok belirli bir amacı olan [*ad hoc*], güçsüz siyasi yapıları kişiselci seçim araçları olarak adlandırmayı tercih ediyoruz.

Popülist lider, güçlü bir siyasi örgüte bağlanmaksızın, kişiselci bir seçim aracı oluşturarak, kendisini, "halk"la arasında hiçbir aracı olmadığından "sokaktaki adam"ın sesi olabilen, temiz bir aktör olarak gösterebilir. Örneğin Correa, sistemi reddederek ve Kongre için aday göstermeyen yeni bir siyasi parti oluşturarak, 2006'daki Ekvator başkanlık seçimlerini kazandı. Correa siyasi partilerin sahtekâr örgütler olduğunu ileri sürdü. Halk egemenliğine saygı gösterdiği farz edilen, kurumsal bir çerçeve inşa etme görevine sahip bir kurucu meclis toplayarak, yeni bir anayasa taslağı hazırlamaya söz verdi. Kişiselci seferberliğin benzer bir modeli, aslında sadece kişiselci seçim aracı olan bir siyasi parti kuran, Hollanda'daki Geert Wilders örneğinde görülebilir. Özgürlük için Parti'nin (PVV) tek üyesi olarak Wilders, çeşitli yasama organlarında partiyi kimin temsil edeceğine ve nasıl hareket edip, oy kullanacağına karar verir.

Her ne kadar kişiselci liderlik dünyanın her yerinde bulunabilirse de, Latin Amerika gibi bazı bölgelerde daha yaygındır. Latin Amerikan popülizminin üç dalgası boyunca –birinci

dalgada Perón'dan, ikinci dalgada Fujimori ve üçüncü dalgada Correa'ya- seferberliğin tipik türü kişiselci liderliktir. Bu aynı zamanda, Güney Kore ve Tayvan gibi popülistlerin başarılı bir biçimde seferber olduğu, Batılı olmayan birçok ülkedeki durumdur. Bu ülkelerin ortak özelliği, başkanlık sistemi ve kurumsallaşmaları görece zayıf siyasi partilere sahip gelişmekte olan demokrasiler olmalarıdır.

Örnek: Peru'da Alberto Fujimori

1980'lerin sonunda Peru sadece ciddi bir iktisadi krizle değil, aynı zamanda Maocu Aydınlık Yol gerilla hareketinin yükselişiyle de karşı karşıyaydı. Bu koşullar altında, hiç tanımayan bir kişi, Alberto Fujimori, ülkeyi tehdit eden dramatik kriz konusunda sistemi eleştiren popülist bir kampanya geliştirerek ve kendisini yozlaşmış seçkinlerden kurtulmak isteyen "temiz" bir kişi olarak sunarak iktidara geldi. Fujimori Japon geçmişine vurgu yaparak, kendisini beyaz seçkinlerle bağı olmayan bir yabancı ve bu nedenle, "halk"ın çoğunluğu gibi, ırksal ayrımcılığa maruz kalmış biri olarak şekillendirdi. Kampanya sloganlarından birinin "Sizin Gibi Bir Başkan" olması hiç de rastlantı değildir. Bu slogan, esas rakibi, 2010 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanan ünlü yazar, Peru kültürel ve siyasi sisteminin iyi bilinen bir üyesi, Mario Vargas Llosa'ya, sinsisi bir saldırıydı.

Fujimori 1990'da başkan seçildi ama arkasında bir siyasi partisi yoktu ve bu nedenle Kongre'yi denetim altında tutması mümkün değildi. Ortak çok az noktası olan iki küçük örgütün – bir küçük girişimciler derneği ve Protestan Evanjelistlerin ağı-yardımla kurduğu, 'Değişim 90' adlı bir kişiselci seçim aracı oluşturdu. Değişim 90 için çalışan personel öylesine önemsiz ve

deneyimsizdi ki Fujimori partisinin tek bir üyesini bile ilk hükümetine almadı. Bağımsızlarla, aktif ya da emekli subaylarla ve diğer partilerden bazı bireylerle yönetmeyi yeğledi.

Fujimori 1995 ulusal seçimlerini yürütmek için, Yeni Çoğunluk olarak adlandırdığı yeni bir parti kurdu; parti Kongre'de çoğunluğu elde etti ama neredeyse tüm milletvekilleri Fujimori ve sırdaşları tarafından özenle seçilen acemi siyasetçilerdi. 1998 yerel seçimlerindeki kötü sonuçlardan sonra, 2000'deki ulusal seçimler için, bu defa Bağımsız Cephe Peru 2000 olarak adlandırılan, bir başka siyasi parti daha kurmaya karar verdi. Ağır bir biçimde lekelenmiş bir süreçte Fujimori başkanlığı kazanabildi ama Kongre'de çoğunluğu alamadı. Sonuç olarak, hükümetini desteklemeleri için muhalefetteki milletvekillerine sistematik bir biçimde rüşvet vermeye başladı; bu da çöküşünün sebebi oldu. Fujimori rüşvet soruşturması sürerken, sonrasında uzun yıllar kalacağı, Japonya'ya yaptığı bir ziyaret sırasında, Peru'da cezaevine girmekten kaçınmak için, gönderdiği bir faksla başkanlıktan istifa etti.

Her şey göz önünde bulundurulduğunda, Fujimori seçimlerde son derece güçsüz ve tamamen kendi denetiminde olan siyasi örgütlerle yarıştı. Sonuç olarak kızı Keiko birkaç yıl sonra siyasete girmeye karar verdiğinde, bazı liderler Fujimorista yönetimini desteklemiş ve onunla çalışmış olsa da, sıfırdan yeni bir siyasi parti kurmak zorunda kaldı. Yeni parti, Popüler Güç aracılığıyla Keiko Fujimori babasının yönetimine sempati duyan yerel seçkinleri ve halk örgütlerini birleştirecek ortak bir kimlik inşa edebildi.

Toplumsal Hareket

Gösteriler, yürüyüşler ve toplantılar günümüz toplumlarının olağan siyasi görüngüleridir. Bunlar bireylerin güçlü aktörlere baskı uygulamak için bir araya geldiği siyasi seferberliğin örnekleridir. Protestolar aralıklarla gerçekleşen olaylar olmaktan çıkıp zaman içinde devam ederse, bir toplumsal hareketle karşı karşıyayızdır. Toplumsal hareketler, açık bir düşmana sahip bireylerin ve siyasi grupların sürekli olarak bir araya gelmesi ve ortak bir hedefin peşinden koşarken topyekûn eylemi teşvik etmenin yollarını aramasıyla karakterize olan, genellikle biçimsel olmayan ağlar (ya da "ağların ağları") olarak tanımlanır. (Yeni) toplumsal hareketlerin simgesel örnekleri 1960'ların ABD Sivil Haklar hareketi ve 1970'lerin Batı Avrupa'daki çevre hareketlerini içerir.

Toplumsal hareketler, ortak bir kimliği ve ortak bir düşmana sahip insanları bir araya getiren biçimsel olmayan ağlar olup, insanlar bir amaç uğruna bir kuruma bağlı olmayan topyekûn eyleme katılırlar. Daha olağan seçim davranışı yerine kurumsal olmayan kolektif eylem tercihlerinin nedeni, çoğu zaman karar alma süreçlerine erişimlerinin olmamasıdır. Bu nedenle toplumsal hareketler, normalde biçimsel bir örgütlenmeye sahip ve karar alma süreçlerine düzenli olarak katılan siyasi partilerden ve çıkar gruplarından farklıdır.

Ortak bir kimliği ve ortak bir düşmanı tanımlamak gerektiğinde, toplumsal hareketler toplumu etkileyen en önemli toplumsal sıkıntıları tanımlamak için kullanacakları bir çerçeve geliştirmek zorundadır. Toplumsal hareketler, çerçeve inşası sürecinde, normal olarak farklı ideolojik sistemlere başvurur. Örneğin emek hareketi, bir çerçeve inşa etmek için, iş çevrelerinin ortak bir düşman, işçilerin de mağdur bir kitle olarak betim-

lendiği Marksist fikirleri sık sık kullanır. Toplumsal hareketlerin bir çerçeve inşa etmek için popülizmi kullanmasının önünde engel yoktur. Bununla beraber bu çok sık olmaz. Birçok toplumsal hareket, öğrenciler, kadınlar, işçiler gibi, *belirli* bir grup için, ortak bir kimlik oluşturmanın yollarını arar. Aksine popülizm tek bir homojen kategori olarak “halk”tan söz eder; popülizm, geniş bir grup bireyin –ama toplumun tamamının değil-, “yozlaşmış seçkinler” tarafından çalınan egemenliklerini yeniden kazanmak için birlikte hareket etmesi gerektiğini varsayan bir fikirler kümesidir. Sonuç olarak popülizm, belirli bileşenleri (yani, “halk”ın alt gruplarını) hedef alan çerçevelerin inşasında pek yararlı değildir.

Popülist toplumsal hareketlerin ilginç bir özelliği bunların aşağıdan yukarıya seferberliğin örnekleri olmasıdır. Gerçekten de popülist toplumsal hareketler normalde merkezi liderlikten ya da baskın bir liderden yoksundur –bu onların illa da lidersiz olduğu anlamına gelmez. Belirli şahtuslar zaman zaman önemli roller oynayabilir ama popülist toplumsal hareketlerin esas gücü, sisteme karşı yaygın öfke duygusunu yorumlama ve çözümün egemen halkta yattığını ikna edici bir biçimde önerme kapasitesinde yatar. Sonuç olarak, sistemin farklı gruplarından yüksek mevkideki bireyleri içeren büyük çaplı yolsuzluk skandalları ya da halk egemenliği ilkelerinin ciddi ihlalleri gibi olaylar popülist toplumsal hareketlerin ortaya çıkması için uygundur. Aksine, belirli grupların ayrıma maruz kaldıklarını hissettiği (örneğin gençler) ya da bir sınırlı siyasa alanında (örneğin ekoloji) reform amaçlayan siyasi bağlamlar popülist toplumsal hareketlerin doğmasına pek vesile olmaz.

Çağdaş dünyaya baktığımızda, Büyük Durgunluk dünyanın dört bir yanında çok çeşitli popülist toplumsal hareketlerin orta-

ya çıkmasını kolaylaştırdı. Birleşik Devletler’de Wall Street İşgali ve İspanya’da *Indignados* olarak adlandırılan hareketler bunun iyi birer örneğidir. İlki “biz %99’uz” sloganını geliştirirken, ikincisinin düsturu “gerçek demokrasi şimdi –siyasilerin ve bankacıların ellerinde mal değiliz” di. Her iki toplumsal hareket de, “siyasi kast”ı (*la casta*) ve iş çevrelerini “yozlaşmış seçkinler” olarak betimleyen, homojen halkı (“%99”) siyasi meşruiyetin tek kaynağı olarak tanımlayan net bir popülist vurguya sahipti. Ve her iki hareket de en uç azınlıkları –etnik, dini ve cinsel dâhil-kapsayıcı bir “halk” tanımını geliştirmeye çalışırken; çıkarlar ve erdemler bağlamında “seçkinler”i ahlaki anlamda hariç tutması da, sağ siyasetteki daha dışlayıcı popülist hareketlerinki kadar gerekliydi.

Örnek: Birleşik Devletler’deki Çay Partisi

Her ne kadar hareketin duygusal birikimi çok daha geriye gitse de, birçok popüler anlatı Çay Partisi hareketinin kökenlerini, Şubat 2009’da CNBC sunucusu Rick Santelli’nin Chicago Mercantile Exchange’deki (Şikago Emtia Borsası) salonda, canlı yayında atıp tutmasına bağlar. Her ne kadar Cumhuriyetçi selefi Başkan George W. Bush tarafından başlatılmış olsa da, Demokrat Başkan Barack Obama’nun mali kurtarma planını protesto ederek Santelli simsarlara döndü ve Britanya yönetimine karşı vergi karşıtı bir protesto olan ve Amerikan Devrimi’nin başlangıcı olan 1773’teki Boston Çay Partisi’ne atıf yaparak “Bir başka Çay Partisi’nin zamanı geldi” diye bağırды. Bu medya olayı, gelişmekte olan hareketi şüphesiz desteklemiş olsa da, Çay Partisi birçok açıdan, Birleşik Devletler’deki muhafazakâr popülist öfkenin sadece en yeni biçimiydi.

Çay Partisi hareketi, (“Özgürlük Çanı” olarak bilinen) blogger Keli Carender gibi, bir sürü gevşek bir biçimde örgütlenmiş “grassroots” (yani halkın içinden), sağcı popülist aktivistlerin ve Çay Partisi Vatandaşları gibi grupların yanı sıra Refah için Amerikalılar ve FreedomWorks gibi, profesyonel bir biçimde örgütlenmiş, ulusal muhafazakâr grupların üzerine kuruldu. Grassroots ve Astroturf olarak adlandırılan grupların koalisyonu en baştan sorunluydu, çünkü birçok grassroots destekçisi Astroturf profesyonellerini yozlaşmış seçkinlerin bir parçası olarak görüyordu. Dahası Çay Partisi Cumhuriyetçi Parti’yle (GOP), hiç de Astroturf grupları yüzünden olmasa da, daha yakından ilişkilendirilir hale geldikçe, hareketin daha popülist kesimleri ortak ulusal kampanyalardan uzaklaştı ve dikkatlerini, özellikle Birleşik Devletler’in Ortabatı ve Güney’indeki yerel ve bölgesel mücadelelere yoğunlaştırdı.

Ama Çay Partisi hareketinin halkın içinden gelen kesimlerinde bile davalar ve gruplar büyük çeşitlilik gösterir; daha hürriyetçi olanlar, toplumsal muhafazakar, kökten diniciler ve beyaz üstünlüğü yandaşları dâhil. Sağcı televizyon şahsiyeti Glenn Beck’ten, Kongre üyesi Michelle Bachman’a uzanan birçok istekli lider ortaya çıktıysa da, hepsi belirli alt gruplarla ilişkili olduğu için gayrimuntazam hareketin içinde en az destek kadar düşmanlık da buldular. John McCain 2008’de kendisini başkan yardımcısı aday olarak seçtikten sonra ulusal ve uluslararası bir ünlü haline gelen Alaska eski Valisi Sarah Palin bile, Çay Partisinin (gelir amaçlı) grup toplantılarında konuşmacı olarak büyük ücretler talep ettiği için şiddetli eleştirilerle karşılaşarak, Çay Partisi grupları arasındaki kavganın ortasında kaldı.

Çay Partisi, 2000'lerin sonundaki Büyük Durgunluk'un başlangıcından sonra, Birleşik Devletler'de etkili hale gelen popülist bir harekettir. Seçilmiş siyasetçiler tarafından doğrudan denetim altında olmayan "grassroots" (halk) örgütlenmeleri, 2009'da Indiana Eyaleti'nin Mishawaka Kenti'ndeki bu miting gibi etkinlikler düzenler.

Kendisinden önceki diğer popülist yerel halk hareketleri gibi Çay Partisi de, belirli gruplar bölgesel düzeyde hâlâ etkili olsa bile, kısmen ulusal liderlik ve örgütlenmeden yoksun olduğu için ulusal ivmesini hızla yitirdi. Yine de Çay Partisi'ne yakın olan bazı GOP liderleri (örneğin, Ted Cruz, Rand Paul ve Marco Rubio), tabanın büyük bir kısmı GOP dışından aday olan Donald Trump'ı desteklemiş olsa da 2016 başkanlık seçimlerinin önseçimlerinde mücadele edebildi. Çay Partisi'nin yakın gelecekte hem GOP liderliği hem de parti tabanı üzerinde ne kadar etkisinin olacağı ucu açık bir sorudur.

Siyasi Parti

ABD'li siyaset bilimci E. E. Schattschneider'in, siyasi partiler olmaksızın demokrasiye sahip olunamayacağı ilanı meşhurdur. Bu çok hafif bir abartmadır. Çağdaş demokrasi şüphesiz siyasi partilere dayanan bir yönetim biçimidir. Partiler demokratik sistemde en az üç önemli işlevi yerine getirir. Birincisi, siyasi partiler toplumun farklı kesimlerinin çıkarlarını bir araya getirmenin yollarını arayan örgütlerdir. İkincisi, siyasi partiler seçim vaatleri olarak işlev gören siyasa programlarını özenle hazırlar ki, seçimlerde kime oy vereceklerine karar vermek için seçmenler bu programları değerlendirir. Üçüncüsü siyasi partiler, seçim çalışmalarını yürütmenin yanı sıra devlet kurumları aracılığıyla önerilen reformların uygulanmasında önemli bir rolü olan personeli eğitmek için zaman ve kaynak ayırır.

Siyasi partilerin bu üç işlevi tam da siyasi temsil sürecinin kendisiyle yakından ilişkilidir. Modern demokrasiler seçmenlerin, onlar adına sorunların çözümüne karar vererek onları temsil eden devlet görevlilerini seçmekte özgür olduğu siyasi rejimin belirli bir türüdür. Bu temsilciler olağan durumlarda siyasi partilerde, yani seçimlerde kamu görevleri için adaylar sunan siyasi örgütlerde çalışan bireylerdir. Siyasi partiler oy için rekabet ettiğinden, seçmenler için öne çıkan sorunları belirlemek ve onlara karşılık gelen siyasa programlarını oluşturmak zorundadırlar. Sorunları keşfetme ve bir program inşa etme sürecinde parti eylemcileri, üyeler ve liderler yakın bir etkileşimde bulunur. Sonuç olarak parti, bir liderden daha fazlasıdır. Hem kurum, hem de ideoloji güçlü bir liderle bağlantılı olabilir, ama bunlar tamamen tek bir kişiye dayanmaz. Bu nedenle çoğu zaman partiler belirli bir liderin ardından ayakta kalabilir.

Popülizmin genellikle kurulu düzene saldırmak için kullanıldığı göz önünde bulundurulduğunda, yorumcular ve akademisyenler onun siyasi temsile karşı olduğunu ileri sürer. Ne de olsa popülist aktörler ve seçmenler, var olan siyasi partilerin yozlaşmış örgütler olduğunu iddia ederler. Ancak bu durum, popülizm doğası gereği siyasi temsille çatışma içinde olduğu anlamına gelmez. Popülistlerin istediği *kendi* temsilcilerinin, yarı "halk"ın temsilcilerinin iktidarda olmasıdır. Bu doğrultuda popülist siyasi partiler, popülizmi, kurulu düzene meydan okumak ve temsil edilmediklerini hisseden grupların sesi olmak için kullanır. Aslında popülist partilerin ve onların seçim güçlerinin yükselişi, hâlihazırdaki siyasi partiler tarafında bilerek ya da bilmeyerek uygun bir biçimde değinilmeyen belirli sorunları siyasileştirme kapasiteleriyle doğrudan ilişkilidir. Popülist partiler dikkate değer olup, bir sorunu sahiplenir sahiplenmez, diğer partileri tepki vermeye ve sorunları göz önünde bulundurmaya zorlayarak, siyasi alanda bir mevki kazanır. Toplumsal hareketler de bunu yapabilse de, ek olarak oy (ve koltuk) kazanma becerisi, popülist partileri çoğu zaman daha etkili kılar.

Popülizm ve partiler arasındaki ideolojik gerilimlere rağmen, Avrupa'nın büyük bir kısmında siyasi partiler popülist seferberliğin örnek oluşturan türüdür. Günümüzde Avrupa ülkelerinin büyük çoğunluğu en azından bir tane başarılı popülist partiye sahiptir; popülist bir parti, ülkelerin kabaca üçte birinde en büyük üç partinin arasında yer alır. Bazı popülist partiler flaş parti klişesini karşılarken, bunların birçoğunu gerçek siyasal partilerden ziyade kişiselci liderler tarafından inşa edilen *ad hoc* seçim araçları olarak sınıflandırmak daha yerinde olacaktır. Bu hem Poujadist partinin numunelik durumu, hem de Litvanya için Halkın Hareketi (TKL) gibi daha yakın geçmişteki örnekler

için geçerlidir. Bu partilerin birçoğunun resmi olarak liderlerinin adlarıyla –Avusturya’da Stronach Takımı ya da Hollanda’da Pim Fortuyn Listesi (LPF) gibi- adlandırılması ya da yaygın olarak liderleriyle tanınması –örneğin TKL parti lideri Werner Joachim Siegerist’den dolayı yaygın bir biçimde Siegerist Parti olarak bilinir- şaşırtıcı değildir.

Batı Avrupa’nun dikkate değer sağcı popülist partilerinin birçoğu yirmi ya da daha fazla yıldır var olan iyice kurumsallaşmış örgütlerdir. Özellikle Avusturya’nın Özgürlük Partisi (FPÖ) ve İsviçre’nin Halkın Partisi (SVP) sırasıyla 1956’da ve 1971’de kurulmuş ve her iki parti de ideolojik olarak değiştiyse de örgütsel sürekliliğini devam ettirmiştir. Ama FN ve Norveç’in İlerleme Partisi (FrP) gibi “yeni” sağcı popülist partilerin bile geçmişleri 1970’lere dek uzanırken, Belçika’nın Flaman Çıkarları (VB) ve İtalya’nın Kuzey Birliği (LN) sırasıyla 1980’lerin başında ve sonunda kurulmuştur. Tüm bu partiler yavaş yavaş ve benzer bir biçimde ve çoğu zaman gençlik kolları gibi yardımcı örgütlerle birlikte sağlam bir parti örgütlenmesi inşa etmiş ve kurumsallaştırmıştır. Çok az sayıda partinin komünizmin 1989’daki çöküşünün öncesinde kurulduğu ve birçok partinin geçici ve güçsüz olduğu Doğu Avrupa’da bile, bazı popülist partiler oldukça istikrarlı ve iyi örgütlenmiştir. Örneklerin arasında Slovakya’daki solcu popülist İstikamet-Sosyal Demokrasi (Smer) ve Polonya’daki sağcı popülist Hukuk ve Adalet (PiS) yer alır.

Örnek: Fransa’daki Ulusal Cephe

Ulusal Cephe (FN), tamamen Jean-Marie Le Pen’in baskın liderliği tarafından bir arada tutulan, neo-faşist Yeni Düzen’den, Lefebre mezhebinin aşın-ortodoks Katoliklerine dek uzanan,

çok çeşitli aşırı sağcı *groupuscules*'in koalisyonu olarak kuruldu. Partinin kendisini oluşturan parçalarının toplamından daha fazlası olmadığı, 1980'lerin ortalarında sadece 14.000 üyesi olduğu yavaş bir başlangıçtan sonra, FN, Bruno Mégret'in yetenekli yönetiminde kendi örgütlenmesini geliştirmeye başladı. Parti 1999'da, yetenekli parti örgütlerinin büyük bir kısmını ve kadrolarının üçte ikisini yitirdiği, Le Pen ve Mégret kampları arasındaki bölünmeden ağır yara aldı. Parti lideri olarak 2011'de babasının yerini alan Marine Le Pen liderliğinde yeniden doğan FN, üye sayısını, sadece 22.000'den yaklaşık 83.000'e çıkararak, neredeyse dörde katladı.

Görünüşte demokratik parti yönetmeliklerine rağmen, FN'nin iktidar yapısı aşırı derecede merkezileştirilmiştir. Parti lideri parti kongresi tarafından seçilir, ciddi rakiplerle karşılaşabilir ve karşılaşır ama seçildikten sonra son derecede güçlüdür. Marine Le Pen, onun tarafından atanan ve ona karşı sorumlu kişilerin başında bulunduğu çok fazla sayıda, yaygın örgüt aracılığıyla orantısız baskı uygulamaktadır. Gerçekten de Marine Le Pen partiyi devraldığı anda, babası "yaşam boyu başkan" ünvanı almıştı; bu onursal işlev, baba ve kızı arasındaki gitgide yoğunlaşan aleni kavgadan sonra babanın partiden atılmasını engellemiştir. Her ne kadar parti kongresi Jean-Marie Le Pen'in kovuluşunu onaylamak zorunda olsa ve o parti içinde hukuki başvuruda bulunsa da, sonunda onu kurtaran, onun lehine karar alan ve FN'yi görevi iade etmeye zorlayan bir hukuk mahkemesiydi.

Günümüzde FN örgütlenmesi deniz ötesindeki bölgeleri dâhil, Fransa'nın tamamına, yayılmıştır. FN, 25.000 üyesi olmakla övünen güçlü ve oldukça etkin bir gençlik örgütüne sahiptir: Gençliğin Ulusal Cephesi (FNJ). Hatta parti, coğrafi olarak on

bir şube olarak örgütlenmiş, dünya çapında seksen ülkede üyesi olduğunu ileri süren, "yurtdışındaki Fransızlar" için bir örgüte sahiptir. Parti, en güçlü seçmen grubu olan mavi yakalı işçilerle daha iyi bağlantı kurmak için, özellikle geleneksel olarak FN fikirlerine yakınlık hisseden sektörlerde (örneğin, polisler ve gardiyanlar), birçok sendika kurmuştur. Sendika seçimlerindeki mütevazî zaferler, FN karşıtı geleneksel sendikalar tarafından sert bir biçimde geçersiz kılınsa da, FN, üyelerinin geleneksel sendikalara ve liderliklere "yerleştiği", gittikçe başarılı olan bir "sızma" [entryism: gizli amaçlarla bir örgüte girme -çn] stratejisine girişmiştir.

Dinamik Bir Model

Popülist seferberlik örneklerinin ekseriyeti bu üç tipten birine, en azından zamanın belirli bir noktasında (ya da döneminde), fazlasıyla uysa da, çoğu zaman popülist seferberlik farklı aşamalardan geçen bir süreçtir. Neredeyse tüm popülist seferberlikler güçlü bir örgütsel yapı olmaksızın başlar; muhtemelen bunun istisnası popülist bir liderin hâlihazırda var olan, iyi örgütlenmiş bir siyasi partiyi ele geçirip, popülist olmayan partiyi, popülist bir partiye dönüştürmesidir. İlginç bir biçimde izlenen bu yol, Avrupa'da gittikçe yaygınlaşmaktadır.

İster sağda, ister solda olsun, Avrupalı başarılı popülist partilerin çoğu, popülist olmayan partiler olarak başlamışlardı. Örneğin Almanya'da popülist parti Sol (Die Linke), Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde, seçkin bir Marksist-Leninist örgütlenme olan, iktidar partisi Sosyalist Birlik Partisi'nin (SED) ardıdır. Batı Avrupa'daki aşırı sağ partilerin en başarılılarından ikisi Avusturya'daki FPÖ ve İsviçre'deki SVP, kayda değer po-

popülist hiziplere sahip olmalarına rağmen, popülist olmayan partiler olarak siyasete girmişti. Parti lideri olarak seçildikten sonra, sırasıyla Jörg Haider ve Christopher Blocher, popülist olmayan partileri popülist köktenci sağ partilere dönüştürmüşlerdir. Macaristan’da Viktor Orbán ve Fidesz örneğinde olduğu gibi, istisnai örneklerde uzun süre liderlik edenler, popülist olmayan bir partiyi popülist bir partiye dönüştürebilir.

Bu örnekler popülist partiler içinde liderlerin oldukça güçlü olabileceğini gösterirken, bu örgütlerin, liderlerinin kişisel seçim araçları olduğu anlamına gelmez. Önemli seçim başarılarını beraberinde getiren, parti içi iktidarı ele geçirmelerinden ve partiyi dönüştürmelerinden sonra bile, Haider ve Blocher, kendi partilerinin içinden gelen –hem popülistlerden hem de popülist olmayanlardan- kayda değer bir muhalefete dayanmıştır. FPÖ içindeki muhalefet öylesine şiddetliydi ki Haider sonunda “kendi” partisini terk etmeyi ve yeni bir parti, Avusturya’nın Geleceği için İttifak (BZÖ), kurmayı seçmiştir. İlginç olan, kendi bölgesel kalesi Carinthia dışında, seçmenin büyük kısmı eski partiye (FPÖ) sadık kalması ve eski liderin yeni partisine (BZÖ) katılmamasıdır.

Bununla beraber birçok örnekte popülist seferberlik, hâlihazırda var olan bir siyasi örgütlenmeyle ilişkisizdir. Yaygın model, ad hoc bir seçim aracı inşa eden kişiselci bir liderdir; yani güçlü bir popülist lider çevresinde yukarıdan aşağı seferberlik. Birçok örnekte bu seferberlik ya başarısızdır ya da seçim başarısı elde ettikten kısa bir süre sonra dağılır. Birkaç seçim için az ya da çok başarılı bir biçimde seçmenleri seferber edebilen popülist liderler, her ne kadar inanmadan ve gönülsüz bir biçimde olsa da, iktidarlarını pekiştirmek ve etkinliklerini arttırmak için bir siyasi parti kurma eğilimindedirler.

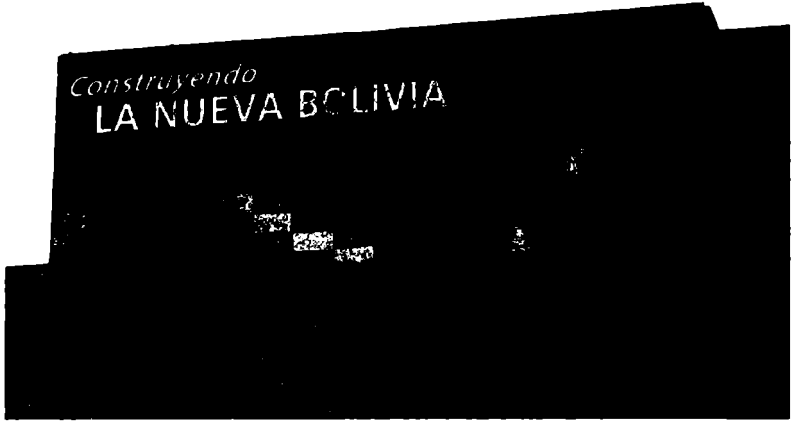
Üstünlüklerine rağmen birçok popülist parti, çoğu zaman seçimlerde oy kaybedildiği ve liderliğin zayıf olduğu bir dönemden geçse de, kurucu liderlerinden sonra ayakta kalmayı başarır. Hatta bazıları bir güçlü liderden diğerine geçer, FN (Jean-Marie Le Pen'den Marine Le Pen'e) ve FPÖ (Haider'den Heinz-Christian Strache'ye) örneklerinde olduğu gibi. Diğer örneklerde kurucu liderlerin ölümü, popülist fikirler kümesini hayatta tutmanın yollarını arayan bir siyasi partinin inşa edilmesi amacıyla, farklı hizipleri birleştirmeye yardım edebilir. Bunun örnekleri, Perón'un ölümünün Arjantin Adaletçi (Justicialist) Partisi'nin ("Justicialism": Arjantin'de Perón hükümetinin, sosyal adalet ve refah için devlet müdahalesi ve planlı iktisat yöntemleri içeren, faşist idare tarzı; Peronizm -ç.n.) bir araya gelmesinin yolunu açtığı ve Chávez'in ölümünün Venezuela Birleşik Sosyalist Partisi'nin güçlenmesine katkıda bulunuyormuş gibi görüldüğü, Latin Amerika'da bulunabilir.

Toplumsal hareketler, her ne kadar Birleşik Devletler'de ondokuncu yüzyılın sonundaki tarımsal popülist hareketten yir-mibirinci yüzyılın başında sağdaki ve soldaki popülist hareketlere dek, tipik tür olsa da, popülist hareketlerin oldukça nadir bir türüdür. Diğer toplumsal hareketler gibi popülist toplumsal hareketler de, güçlü bir ulusal liderin ya da örgütün yokluğunda kesintili ve yerel olma eğilimindedir. Yakın geçmişteki Wall Street İşgali hareketi kısa ömürlü toplumsal hareketler aşamasının ötesine hiçbir zaman geçemeyen popülizmin kusursuz bir örneğidir. Az sayıda popülist toplumsal hareket birkaç yıldan daha uzun ömürlü olmayı başarır. Hayatta kalanlar, Çay Partisi gibi daha örgütlü gruplarla ve de Cumhuriyetçi Parti dâhil, yerel ve ulusal sağcı grupların geniş ve çeşitli ağlarıyla bağlantılı olmaya yatkındır.

Popülist bir toplumsal hareket güçlü bir lider bulur bulmaz, lider ve hareket arasında gerilimler ortaya çıkar. Hareket, özellikle lider siyasi bir parti inşa etmeye ve önemli eylemcilerle medya ilgisinin kayda değer bir kısmını çekmeyi başarır, hızla ivme yitirir. Bu yakın geçmişte, 2011’de üst-düzey yozlaşmanın benzeri görülmemiş bir dalgasından hemen sonra ortaya çıkan ve “Anna Takımı” olarak adlandırılan, beş adamlık liderliğin bir üyesi olan Arvind Kejriwal’ın Sıradan Adam Partisi’ni (AAP) kurmasından ve seçimlerde çeşitli başarı düzeyleriyle rekabet etmeye başlamasından sonra büyük ölçüde yok olan popülist toplumsal hareket Yozlaşmaya karşı Hindistan (IAC) örneğiyle Hindistan’da meydana gelmiştir. Benzer bir biçimde 2011’de artan eşitsizliğe ve yozlaşmaya karşı protestolarda ortaya çıkan İspanyol Indignados, otuz entelektüel ve ünlünün imzaladığı bir manifestoyu izleyen ve ideolojik direnişe rağmen, parti kurucusu ve lideri, siyaset bilimci Profesör Pablo Iglesias Turrión’a güçlü bir biçimde odaklanan Podemos’un gölgesinde kalmıştır.

Son olarak oldukça istisnai bir örnek, popülist seferberliğin üç türünün aynı anda masada olduğu, günümüz Bolivyası’nda bulunabilir. Evo Morales, neoliberal siyasalara muhalif ve 2000’lerde etnik grupların daha iyi temsili için mücadele eden toplumsal hareketlerle sıkı bağları olan kişiselci bir popülist liderdir. Morales 2006’da ülkenin başkanı olarak seçildi ve arkasındaki siyasi parti, Sosyalizme Doğru Hareket (MAS), bu toplumsal hareketlerle yakın ilişkiye sahiptir. Aynı zamanda MAS, Morales’e sadakatine rağmen, farklı hizipleri ve tüm ülke çapında kurumsal yapısı olan güçlü bir siyasi örgüttür. Ülkede popülist seferberliğin üç türü arasında önemli gerilimler bulunmaktadır. Örneğin, belirli zamanlarda toplumsal hareketler, Evo Morales’i bazı reformlar konusundaki tutumunu değiştirmeye

zorlamıştır. Ve o partinin tartışmasız lideri olmaya devam ederken, yakın gelecekte onun yerini kimin alması gerektiği üzerine parti için tartışmalar süregitmektedir.

Evo Morales Bolivya'nın yerli nüfustan gelen ilk başkanı olduğu için yaygın bir biçimde saygı görür. Morales iktidara geldiği 2006'dan bu yana, belli başlı solcu reformları uygulayan, popülist bir hükümete liderlik eder. Sloganının "Yeni Bolivya'yı İnşa Etmek" olması rastlantı değildir.

Sonuç

Popülistler birçok farklı yöntemle seferberlik sağlar. Popülist seferberliğin belli başlı üç türünü ele aldık: kişiselci liderlik, toplumsal hareket ve siyasi parti. Bununla beraber iki soru yanıtlanmamış olarak kaldı. Birincisi: Neden popülist seferberliğin bazı türleri, belirli yerlerde diğerlerine göre daha hâkimdir? İkincisi: popülist seferberliğin bu farklı türleri popülizmin seçim başarısı üzerinde bir etkiye sahip midir?

İlk soruya hazırlık niteliğinde bir yanıt vererek başlayalım. Popülist aktörler siyasi bir boşlukta faaliyet yürütmezler. Çeşitli siyasi bağlamlar popülist seferberliğin üç türü için az ya da çok uygun olan koşulları belirler ve teşvikleri sağlar. Bunlar bir yana, muhtemelen en ilgili etmen, popülizmin bir başkanlık sisteminde mi yoksa bir parlamenter sistemde mi öne çıktığıdır. Daha genel olarak, başkanlık sistemleri kişiselci liderliği güçlendirirken, parlamenter sistemler siyasi partilerin ortaya çıkışını teşvik eder. Dolayısıyla, başkanlık sisteminde popülist liderler, bir siyasi partiye bağlı olmaksızın öne çıkabilir ve hatta yürütmeye erkini ele geçirebilir. Gerçekten de bu, Latin Amerika'da birçok kez (örneğin, Perón, Fujimori, Correa) meydana gelmiştir. Buna karşın parlamenter sistemlerde yürütmeye hükmeden kişi parlamentoda temsil edilen bir ya da daha fazla siyasi parti tarafından aday gösterilir. Bu nedenle Avrupa'daki neredeyse tüm popülist güçlerin iyi-kötü örgütlenmiş siyasi partiler olması rastlantı değildir.

Popülist toplumsal hareketlerin ortaya çıkışını çözümlenmeye başladığımızda, başkanlık ve parlamenter sistemler arasındaki ayrım hayati görünmez. Daha ziyade, diğer toplumsal hareketler gibi onlar da, esas olarak kısıtlı bir "siyasi fırsat yapısı"na [*political opportunity structure*] (POS)] sahip demokrasilerde gelişeceklerdir. Çoğunlukçu bir seçim sistemi, bununla bağlantılı bir iki-parti sistemi ve seçimler ya da lobicilik aracılığıyla siyaseti etkilemek için yüksek (mali) engeller daha kısıtlayıcı POS kurumları arasında yer alır. Bu şekilde bakıldığında, Birleşik Devletler'de, popülist seferberliğin toplumsal hareket türünün hâkim olması anlamlıdır. Her ne kadar popülist duygular ABD toplumunda yaygın olsa da, siyaset, hayatta kalabilir bir üçüncü partinin yükselişini engellemekte fazlasıyla başarılı iki yaygın

partinin --Cumhuriyetçiler ve Demokratlar- denetimindedir. Her ne kadar Birleşik Devletler'de ana akım siyasetçiler popülist söylemi kullansa da, popülist seferberlik gerçekte sadece, parti yapısının dışında, çoğu zaman iki partiden biriyle yakından ilişkili, Çay Partisi gibi toplumsal hareketlerde sürdürülebilir.

Bu bizi ikinci soruyla baş başa bırakır: popülist seferberliğin türlerinin popülizmin seçim başarısı üzerinde farklı bir etkisi bulunmakta mıdır? Buna uygun bir biçimde yanıt vermek için seçim başarısının iki farklı yoldan tanımlanabileceği akılda tutulmalıdır: siyasi arenaya (örneğin, parlamento ya da başkanlık) girebilmek için yeterli oyu kazanmaya atıfta bulunan seçim atılımı ve siyasi sistemde istikrarlı bir güce dönüşme becerisi anlamına gelen seçim sürekliliği.

Şüphesiz popülistler kişiselci liderlik aracılığıyla seçim atılımı yapabilir. Popülist lider, bir yabancı olarak kendisini sunabilmek için uygun referanslara ve kitlelerle doğrudan bir bağ kurma becerisine sahip karizmatik bir şahsiyet olduğunda bu özellikle doğrudur. Bununla beraber bu tür liderler kurum inşa etmede genellikle çok kötüdür. Onlar, işinin ehli eylemciler ve personele sahip iyi örgütlenmiş bir siyasi partiden ziyade, kişiselci bir seçim platformu inşa ettiklerinden, seçim sürekliliği anlamında başarılı olınakta ciddi sorunları olur. Örneğin Alberto Fujimori üç başkanlık seçimini kazanabilmiştir ama, o 2000 yılında ülkeyi terk ettiğinde partisi ortadan kaybolmuş ve kızını babasının kişiselci seçim aracının küllerinden bir siyasi parti inşa etmek zorunda bırakmıştır.

Popülist siyasi partilerin radikal bir dil kullandığı göz önünde bulundurulduğunda, onların ana akım siyasi partilerin yanı sıra sivil toplum örgütlerinin ve medyanın tepkileriyle yüzleş-

mek zorunda olması olağandır. Bu tepkiler ne kadar şiddetliyse popülist partilerin, ehil personeli işe alan, iyi işleyen örgütler kurması o kadar güç olur. Bunun sonucu olarak popülist partiler sık sık seçim başarısı elde eder ama seçim sürekliliğini kurumsallaştırmakta başarısız olur. Bazı popülist partiler, belirli yerel ve bölgesel kaleleri sayesinde, ulusal seçimlerdeki büyük yenilgilerinden sonra hayatta kalabilir; parti bu kalelerinden ulusal düzeyde yeniden canlanma başlatmayı deneyebilir. Birçok Avrupalı popülist radikal sağ parti, Antwerp'de VB ve Zürich'de SVP'nin olduğu gibi, bu tür yerel kalelere sahiptir. En uç örnek, federal parlamentoda ulusal temsili sadece Haider'in memleketi Carinthia'nın olağanüstü desteğine dayanan, Avusturyalı BZÖ'dür.

Popülist toplumsal hareketler popülizmin seçim başarısı üzerinde ikircikli bir etkiye sahiptir. Popülist bir toplumsal hareketin yükselişi popülist fikirler kümesine kesinlikle daha fazla görünürlük kazandırır ama bu doğrudan popülist aktörlerin seçim atılımı yapmasını sağlamaz. Örneğin Wall Street İşgali hareketinin solcu popülist siyasetçilerin seçilmesine kayda değer bir katkısının olduğuna dair bir işaret yoktur, ancak Bernie Sanders ve Elizabeth Warren gibi daha ilerici Demokratların kampanyalarını desteklemiş olabilir. Bununla beraber bu durum, güçlü bir popülist toplumsal hareket, kurumsallaşmış bir siyasi partiyle bağlantılı olduğunda ya da kısmen onun içinde seferber olduğunda, Birleşik Devletler'de Çay Partisi ile Cumhuriyetçi Parti örneğinde olduğu gibi, fark gösterir. Çay Partisi ulusal partinin denetimini ele geçirmeyi beceremese de, bazı ön seçimlerde önemli bir rol oynamış ve eyalet ve federal yasama meclislerindeki Cumhuriyetçi delegeler arasında popülist temsilin arttırılmasında işlevsel olmuştur.

Yine de seçim sürekliliğinde şansının en büyük olduğu durum, popülist toplumsal hareketin yeni bir siyasi parti kurması ya da var olan bir partiyi dönüştürmesiyle olur. Gerçekten de en başarılı siyasi partilerin çoğu, iyi işleyen siyasi partilerin kurulması için hayati olan örgütsel kaynakları sağlayan toplumsal hareketlerden çıkmıştır. Sadece Avrupa'da ve Latin Amerika'da sosyalist ve sosyal demokrat partilerin yükselişinde işçi hareketinin etkisini düşünün. Popülist bir toplumsal hareketin hem seçim atılımının hem de popülist partinin sürekliliğini sağlayan ilk kıvılcım olmasının en temel örneği, lideri Morales'in ardına Bolivya'daki son üç başkanlık ve parlamento seçimini kazandığı MAS'dır.

■ 4. BÖLÜM

POPÜLİST LİDER

Liderler birçok siyasi görüngü için merkezi konumdadır ve popülizm kesinlikle istisna değildir. Birçok akademisyen, popülizmin ortaya çıktığı bütün farklı şekillerin ötesinde onun tanımlayıcı özelliğinin, radikal reformları gerçekleştirme amacıyla kitleleri seferber edebilen ve/veya partilerini yönetebilen, güçlü bir lidere dayanması olduğunu ileri sürmüştür. Popülizmin birçok tezahürünün gösterişli ve güçlü siyasi liderlerin önünü açtığı doğrudur. Çoğu zaman popülizm, Venezuela başkanı Hugo Chávez'den Hollandalı siyasetçi Geert Wilders'e dek, davranışları ve konuşmaları aracılığıyla kendilerini *vox populi* (halkın sesi) olarak sunan güçlü liderler tarafından yönlendirilir. Bu da, Britanyalı siyaset bilimci Paul Taggart'ı, popülizmin "en sıradan insanlara öncülük etmesi için en sıradışı bireylere ihtiyaç duyduğunu" belirtmeye sevk etmiştir.

Popülizm her şeyden önce farklı aktörler tarafından kullanılabilen bir fikirler kümesi olduğundan, prototip popülist lider diye *bir şey* yoktur. Akademik ve popüler yazındaki basmakalıp popülist lider, karizmatik güçlü adam, iyi bilinen popülist liderlerden bazılarını betimler ama bu tür bir birey çoğu zaman belirli toplumlarda başarılıdır. Popülist liderin insanları seferber ettiği ülkenin siyasi kültürüne bağlı olarak, liderin "sıradışı" doğası oldukça belirli ve farklı özelliklerde yatar. Bununla beraber tüm popülist liderlerin ortak özelliği kendilerini halkın sesi

olarak, yani hem siyasetin dışından, hem de sıradan insanların gerçek temsilcileri oldukları anlamında, sunmalarıdır. Popülist lider tarafından özenle inşa edilen bu imge bir yığın kişisel özelliğe dayanır ve her zaman da gerçeği yansıtmaz.

Karizmatik Güçlü Adam

Akademik ve popüler tartışmalarda popülist lider doğrudan ya da dolaylı bir biçimde karizmatik güçlü *adam* olarak tanımlanır. Latin Amerika'da basmakalıp popülist lider, kökeni Latince *caput* (baş) sözcüğüne dayanan yerleşik bir terim olan, *caudillo*'dur. Caudillo herhangi bir makamdan bağımsız ve herhangi bir sınırlamadan azade olarak erki kullanan, güçlü bir lideri ima eder. Popülist güçlü adamlar, kendilerini erkeksi ve potansiyel olarak saldırgan bir şahsiyet olarak resmeden, bir "lider kültü" temelinde yönetmeye eğilimlidir.

Popülizm ve güçlü adam arasındaki bağlantı özgün popülist *caudillo* olan Arjantin'in başkanı Juan Domingo Péron'a kadar geriye gider ve birçokları için o hâlâ Latin Amerikan popülizminin cismani halidir. Sivil siyasetçiye dönüşen bir albay olan Péron, hem otoriter hem de demokratik yönetimlerde hizmet etmiştir. Popülist güçlü adamın daha yakın geçmişteki örneği ise başarılı sivil siyasetçiye dönüşen bir başka ordu mensubu, Venezuela'nın müteveffa başkanı Hugo Chávez'dir. Latin Amerikalı olmayan güçlü adamların çoğunun askeri geçmişi olmasa da diğer özellikleri paylaşırlar. Bunlara İtalya'nın eski başbakanı Silvio Berlusconi, Slovakya'nın eski başbakanı Vladimír Mečiar ve Tayland'ın eski başbakanı Thaksin Shinawatra örnektir.

Popülist lider ve güçlü adam arasında güçlü bir çağrışım olsa da, ikisini birleştirmemek önemlidir. Aslında güçlü adam-

ların sadece küçük bir kısmı popülisttir ve popülistlerin sadece küçük bir kısmı güçlü adamdır. Güçlü adam kavramı genelde otoriter rejimlerle ilişkilidir. Arjantin’de Juan Manuel de Rosas (1793–1877), Meksika’da Porfirio Díaz (1830–1915), ve İspanya’da Francisco Franco (1892–1975) akademik yazındaki güçlü adamların yaygın örnekleridir. Tüm bu liderler mutlak yöneticiler olarak ve bu nedenle de demokrat hariç herhangi bir şey olarak değerlendirilebilir. Ama popülizm demokrasiyle ikircikli bir ilişki sürdürdüğünden, güçlü adamın dayatmacı karakteri popülizmin doğasında yer almaz.

Birçok siyasi lider kendilerini güçlü bir lider olarak sunar ama popülist güçlü adamlar, “uzman” tavsiyelerine rağmen bile, zor ve hızlı kararlar almaktan korkmayan, konuşmacıdan ziyade eylem adamı imgesini işleyerek, bunu bir adım daha ileriye götürür. Aydın karşıtlığını ve genelde büyük ölçüde popülistlerin kendileri tarafından yaratılan bir aciliyet algısını kullanarak, durumun (“kriz”in) “cesur eylemler” ve “sağduyulu çözümler” gerektirdiğini ileri sürecektir. Yaşamın sanatı taklit ettiği bir örnekte, Filipinli sinema aktörlüğünden siyasetçiye dönüşmüş Joseph “Erap” Estrada, siyasi imgesini, tamamı yoksulları ve ezilenleri savunan kahramanlar olan, kendi film karakterleri üzerine inşa etmiştir.

Güçlü adamın bu imgesi, popülist liderin erkeklik gücüne bir vurguyla birleştirilir. Örneğin Estrada, kendisinin gayrimuşru kızı olduğuna dair genç bir kadının iddiasına karşılık, bunun doğru olabileceğini söyleyerek, “birçok kadın benimle bebek yapmak istiyor” diye yanıt vermişti. Silvio Berlusconi kadar erillik imgesinden yararlanan popülistse azdır. Muhalifleri onun kötü şöhretli bunga bunga (seks) partilerini siyasi skandallara dönüştürmeye çalıştıysa da, *il Cavaliere* (Şövalye) sade-

ce, partisindeki telekızlara seks için ödeme yaptığını güçlü bir biçimde reddederek, medya ilgisini erilliğini vurgulamak için kullanmıştır. Bir röportajda “Fethetmeyi sevenler için, haz ve en güzel tatmin fethettir. Ödemek zorundaysanız bunda ne haz vardır?” demişti.

Silvio Berlusconi 1990'lar ve 2000'lerde İtalya'da birçok kez başbakan olarak görev yapmış tartışmalı bir popülist liderdi. 2007'de, daha önce var olan iki sağcı siyasi örgütü, Forza Italia ve Alleanza Nazionale'yi birleştirerek, yeni siyasi partisini Il Popolo della Libertà (Özgürlüğün Halkı) kurdu.

Genel olarak popülist liderler ve özellikle güçlü adamlar, *Stammtisch* (bira masası) söylemi olarak adlandırılan, basit ve hatta kaba bir dil kullanırlar. Onlar kendilerini, siyaset ve siyasa-dan ziyade spordan ve kadınlardan konuşan, erkekler arasında bir erkek, “oğlanlardan biri” olarak yansıtırılar. Onlar “sıradan adam”la cinsiyetçi klişelere oynayarak ve âdi bir dil kullanarak ilişki kurarlar. Bunun kusursuz örneği Roma'ya (yani seçkinlere) gerçek anlamda orta parmağını gösterirken, “Birliğinki kalktı [penisin ereksiyon hali kastedilmektedir-çn]” diyerek kalaba-

lıkları heyecanlandıran, İtalyan sağcı popülist Kuzey Birliği'nin (LN) eski lideri Umberto Bossi'dir.

Popülist güçlü adamın muhtemelen en tartışmalı özelliği karizmadır. Büyük Alman sosyolog Max Weber'e (1864–1920) göre karizmatik liderlik, sıradışı ve kişisel *tanrının lütfunun* (karizmanın) otoritesine; vahye olan kuşkusuz kişisel adanmışlığa ve kişisel güvene; kahramanlığa ya da bireysel liderliğin diğer özelliklerine atıfta bulunur. Weber karizmatik liderliğin, özellikle insanların otoritenin en genel kaynaklarından (yani gelenek ve hukuk) ziyade, genelde siyasetin dışından, belirli bireylerin kendine özgü özelliklerine sığındığı, kriz zamanlarında serpilebileceğine inanmıştı. Weber'in karizmatik liderlik kuramı popülizm üzerine akademik yazını, her ne kadar her zaman açıkça kabul edilmese de, güçlü bir biçimde etkilemiştir.

Karizmanın popüler kavranışı evrensel olduğu düşünülen, liderin sıradışı kişisel niteliklerinin bir kümesidir. Bununla beraber bu özelliklerin ne olduğu yoğun tartışmalar ve kafa karışıklığı mevzusudur. "Popüler" ve "güçlü" gibi terimler karizmayı ve dolayısıyla popülerliği kavramak için sık sık kullanılır; ki bu da kelimeyi kendisiyle açıklama olur. Popüler liderler popülerlikleri nedeniyle "güçlü" olarak betimlenirken, popüler olmayan liderler popülerlikten yoksun olmaları nedeniyle "zayıf" olarak betimlenir.

Weberci anlayışa göre karizmatik liderlik, lider ve izleyici arasındaki özel *bağ* hakkında olduğundan, en az liderin kişisel özellikleriyle olduğu kadar izleyicilerinin beklentileri ve kavrayışıyla da tanımlanır. Dolayısıyla karizmanın belirli evrensel özelliklerini aramak pek anlamlı değildir. Aksine karizma ve onun her bir özelliği kültürel olarak belirlenir; mesela İsviçre'de karizmatik olarak görülen, Peru'dakinden farklı olacaktır.

Bununla beraber, destekçileriyle doğrudan bir bağ kuran, bazı karizmatik popülist liderlerin oldukça bariz örneklerinden söz edilebilir. En belirgin örnekler güçlü bir örgüt ya da net bir siyasi felsefeye dayanmadan kayda değer popüler destek kazanabilen, Brezilya'nın eski başkanı Collor de Mello ya da Hollandalı müteveffa siyasetçi Pim Fortuyn gibi popülist liderlerdir. Popülistler iyi tanımlanmış bir programa sahip, iyi örgütlenmiş siyasi partilerin liderleri olduğunda, desteğin, partiye sadakat, programa destek üzerine mi temellendiği, yoksa liderle karizmatik bağa mı dayandığını belirlemek daha güçtür. Yorumcular, popülist partilerin seçim başarısı için liderlerin önemini vurgulayarak, "Le Pen etkisi" ya da "Haider görüngüsü" gibi terimler yaratmıştır. Ancak her iki örnekte de liderin karizması sadece geçici bir etkiye, yani parti seçmenlerine (yeni) destekçiler katmaya yaramış gibi görünür. Bir kez partiye girdiklerinde, hem parti örgütü hem de parti ideolojisi tarafından, daha somut destek olacak şekilde toplumsallaştırılırlar. Liderin karizmasından ziyade bu olgu, bu partilerin birçoğunun liderliğin değişmesinden sonra bile partileriyle devam eden, istisnai bir biçimde sadık destekçilerinin olduğuna ilişkin şaşırtıcı bulguyu da açıklar.

Bazı akademisyenler, karizmatik liderliğin, sadece karizmatik liderlerden ziyade "karizmatik partilere" yol açarak, siyasi örgütler içinde kurumsallaştırılabileceğini ileri sürmüştür. Örgütsel yapılar içindeki var olan çeşitlilik göz önünde bulundurulduğunda, popülist partilerin tanımı gereği karizmatik partiler olduğunu öne sürmek fazla ileri gitmek olur. Bazıları, kimi popülist liderlerin, aktivist bir nüveyi lidere bağlayan "karizma zümresi [*coterie charisma*]"ne sahip olduğunu ileri sürerek, karizmatik liderliğin dışsal etkilerinden ziyade içsel etkilerine

odaklanmıştır. Bu, “karizmatik” liderin daha geniş bir örgütün iç bölünmelerinin üstesinden gelmesini sağlar. Güçlü karizma zümresi olan popülist liderlerin örnekleri arasında, kendi başına aşırı sağ grupların son derecede heterojen koalisyonunu bir arada tutan FN lideri Jean-Marie Le Pen ve ciddi bir biçimde yanlış adlandırılmış Rusya’nın Liberal Demokrat Partisi’nin (LDPR) kurucu lideri Vladimir Zhirinovskiy yer alır.

Halkın Sesi [vox populi]

Popülist siyasetin özünde bir “yozlaşmış seçkinler”e karşı “ari halk”ın mücadelesi olduğu ve bu siyasetin halk egemenliğini ne pahasına olursa olsun savunmayı bahane ettiği göz önünde bulundurulduğunda, popülist liderler için kendilerini halkın hakiki sesi olarak sunmak hayatidir. Her ne kadar gerçekliğin çarpık bir yorumuna dayansa da “halk” ve “seçkinler”in yapıntılar olması gibi, vox populi de popülist liderin –ironik bir biçimde, kurulu düzenin çoğu zaman istemeyerek de olsa popülizm karşıtı söylemiyle güçlendirdiği- bir yapıntıdır. Bu yapıntı iki farklı ama karşılıklı olarak ilişkili süreci içerir: (1) seçkinlerden ayrılma ve (2) halkla bağlantı. İlk süreç popülist liderin harici statüsüyle ilişkilidir, ikinci süreç ise onların sahicilik iddiasıyla bağlantılıdır.

Popülist liderler, takipçilerini, (yozlaşmış) seçkinlerden olmadığına, aksine (ari) halkın bir parçası olduğuna ikna etmek zorundadır. Popülist güçlü adam bunu, eylemi ve erilliği vurgulayarak, halkın kültürel klişelerine seslenerek ve uzmanların görüşüne ters düşen “sağduyulu” çözümler önererek yapar. Ama diğer popülist liderler daha yaratıcı olmak zorundadır. Burada, popülist aktörlerin beklenmedik üç grubunun cinsiyet-

lerini, mesleklerini ve etnik kimliklerini kullanarak kendilerini nasıl halkın sesi olarak gösterdiklerini sergileyeceğiz.

Kadınlar

Güçlü adam klişesinin popülizmin kamu algısına hakim olmaya devam etmesine rağmen, kadın popülist liderlerin birçok örneği bulunmaktadır. Muhtemelen ilk ünlü kadın popülist, sıradan Arjantinlilerden ünlü yabancılara kadar (ABD’li pop şarkıcısı Madonna gibi) insanları esinlendirmeye devam eden, Juan Domingo Péron’un ikinci eşi Eva Péron’du (1919–1952). Fransa’da Marine Le Pen ve Tayland’da Yingluck Shinawatra gibi bazı çağdaş kadın popülistler de popülist güçlü adamlarla ilişkilidir. Ama kadın popülist liderlerin birçoğu da, kendi siyasi kariyerini inşa etmiş, kendi kendini yaratmış kadınlardır. Muhtemelen en iyi örneği Avustralya’da Tek Ulus Partisi’ni (ONP) kuran ve partinin, kabul etmek gerekir ki kısa ömürlü başarısının esas nedeni olan Pauline Hanson’dır. Diğer başarılı örnekler, Hollanda Halkın Partisi’nin eski lideri Pia Kjaersgaard; Almanya için Alternatif’in (AfD) hâlihazırdaki lideri Frauke Petry; Norveç İlerici Partisi’nin (FrP) hâlihazırdaki lideri Siv Jensen; ve Alaska’nın delifişek, eski valisi Sarah Palin’dır.

Aynı popülist güçlü adamlar gibi kadın popülist liderler de vox populi imgelerini inşa etmek için toplumun cinsiyetlendirilmiş kavramlarını kullanırlar. En dikkate değer olanı, onların harici statülerini inşa etmek için cinsiyetlerini kullanmalarıdır. Sadece bir popülist liderin kadınken, (siyasi) seçkinlerin ezici çoğunluğunun erkek olması bile , onun siyasete yabancı imgesini güçlendirir. Örneğin Palin, Alaska ve ABD siyasetindeki “her zamanki iyi oğlanlar” ağına olan muhalefetini vurgulamıştır. Üstelik toplumun cinsiyetlendirilmiş kavramları, kadın

Marine Le Pen, Fransız Ulusal Cephesi'nin lideri, 1 Mayıs 2011'de Paris'te Jean D'arc Heykeli önünde konuşuyor. Seçilen yer, Fransız Ulusal Cephesi Fransız ulusunu yeniden tanımlayarak başarı kazanmış popülist bir radikal sağ parti olduğundan, rastlantı değildir.

siyasetçilerin kendilerini gönülsüz yabancılar olarak sunmasına yardım eder. Hanson siyasete girdiğinde, "Buraya cilalanmış bir siyasetçi olarak değil, hayatın darbelerinden kendi payını almış bir kadın olarak" geldiğini ilan etmişti.

Birçok kadın popülist kendilerini ari halkla bağlantılandırmak için, sık sık kendilerini öncelikli olarak anne ve eş olarak göstererek, kültürleri tarafından tanımlanmış "iyi kadın"ın özelliklerini vurgular. Bu onların "sahici" görünmesine yardım eder ve sistem tarafından görmezden gelindiğini hisseden seçim çevreleriyle bir bağ oluşturur. Palin, daha yaygın "futbol annesi" terimini Alaska'nın kendi bağlamına uyarlayarak ünlü "hokey annesi"ni ve ayrıca vahşi bir biçimde koruyucu anne-

nin toplumsal cinsiyetlendirilmiş klişesini besleyerek “anne bozayı [mama grizzly]” terimini icat etmişti. Milliyetçiliğin ve popülizmin özellikle öğretici bir cinsiyetlendirilmiş karışımında Hanson, “bu ülkeyi, annesiymişim gibi, tutkuyla önemsiyorum; Avusturalya evim ve Avusturalya halkı çocuklarım” demişti.

Girişimciler

Bir başka oldukça yaygın ama büyük ölçüde ihmal edilen popülist lider iktisadi girişimcidir. En ünlü popülistlerden bazıları, sıradan insanların sesi haline gelmeden önce ülkelerinin en zenginleri arasında yer alan başarılı işadamlarıydı. Forbes Shinawatra’ların aile varlığını 2015’te 1,6 milyar \$ olarak tahmin etmişti; bu da onları Tayland’ın en zengin onuncu aile yapıyordu. Dergi, Berlusconi ailesini ise, baş döndürücü 7,8 milyar \$’la İtalya’nun en zengin altıncı ailesi olarak değerlendirmişti. 1992’deki ABD başkanlık seçimlerinde oyların neredeyse yüzde 20’sini alan Ross Perot’nun servetine, onu 2015’te Birleşik Devletler’in en zengin 155. kişisi yapan, kabaca 3,7 milyar \$ değer biçilmişti.

Popülizm kurulu düzene karşı cepheden saldırı üzerine temellendiğinden, “girişimci-popülist” bileşiminin satışı her zaman kolay değildir. Ama halk ve seçkinler arasındaki popülist ayrımın esas olarak –sınıf ya da zenginlik gibi- sosyoekonomik ölçütlerden ziyade ahlak üzerine temellendirildiği göz önünde bulundurulduğunda, girişimci-popülistler iş dünyasındaki ferasetlerini siyasetin dışından olma statülerini inşa etmekte kullanabilirler. Kendilerini dürüst, servetlerini yozlaşmış siyasetçiler sayesinde değil onlara rağmen oluşturmuş, kendi kendini yaratmış işadamları olarak sunarlar. Dahası girişimci-popülistler, profesyonel siyasetçilerin aksine, siyasete mali kazanç

sağlamak için girmeyen gönülsüz siyasetçiler olduklarını iddia ederler. Berlusconi'nin her zamanki gibi ilginç sözleriyle: "Güç elde etmek için makama ihtiyacım yok. Dünyanın her yerinde evlerim, muazzam teknelerim (...) güzel uçaklarım, güzel bir eşim, güzel bir ailem var. (...) Ben fedakarlık yapıyorum".

Girişimci-popülistler için, ilk bakışta, halkla bağlantı kurmak olanaksız bir görevmiş gibi görünür. Her şey bir yana, onların gündelik yaşamı, temsil ettiklerini iddia ettikleri "sıradan adam"ınkinden daha farklı olamaz. Ortalama İtalyan tamamen yenilenmiş onyedinci yüzyıldan kalma bir malikanede, Villa Gernetto (Silvio Berlusconi), yaşamazken, Birleşik Devletler'deki ortalama Joe kendi adıyla onurlandırılmış bir müzeye, 50 milyon \$'lık armağan (Ross Perot) sayesinde, Teksas, Dallas'daki Perot Doğa ve Bilim Müzesi, sahip değildir. Bununla beraber onlar, servetlerini "halk"la bağlantı kurmak ve sahicilik aura'sı -örneğin spor aracılığıyla- bahşetmek için kullanır. En ünlüsü Berlusconi'nin İtalya'da ve dünyada en popüler futbol takımlarından biri olan AC Milan'ı satın almasıdır. Thaksin de, gerçi kısa süreliğine olsa da, Manchester City'nin sahibi olmuştu. Dahası popülist girişimciler ülkelerindeki belli başlı futbol takımlarının başkanı olagelmıştır: Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde Moïse Katumbi (TP Mazembe); Fransa'da Bernard Tapie (Olympique de Marseille); Romanya'da Gigi Becali (Steaua Bucharest), ve İspanya'da müteveffa Jesús Gil y Gil (Club Atlético de Madrid).

Etnik liderler

Etnik kimlik ve popülizm arasındaki ilişki, birçok anlatının gösterdiğinden çok daha karmaşıktır. Özellikle Avrupa'da, otorite

terlik, yerlilik ve popülizmi harmanlayan popülist radikal sağ partilerin hakimiyetinin doğrudan bir sonucu olarak, bu ikisi sık sık birleştirilir. Latin Amerika'da *etnopopülizm* terimi popülizmin, bilhassa yerli halkların seferber edilmesiyle ilişkili, belirli bir tipini belirtir. Popülizmin her iki tipi de etnik kimliği kendi özgünlüklerini belirlemek için kullanır, ama bunu tamamen farklı yollarla yapar. Avrupalı popülist radikal sağ için etnik kimlik, aynı etnik grubun parçası olan halk ve seçkinler arasındaki popülist ayrımın parçası değil, ama "yerliler" ve "yabancılar" arasındaki yerlici ayrımın parçasıdır. Bu ayrımda "yabancılar" ne halkın, ne de seçkinlerin parçası olarak görülür. Diğer yandan Latin Amerikan etnopopülizm örneğinde, ulus, içinde halk ve seçkinlerin *hem* ahlaki, *hem de* etnik kimlik temelinde bölündüğü, çok kültürlü bir birim olarak tanımlanır.

Evo Morales ve partisi MAS etnopopülizmin prototip vaka sayılabilir. Morales, çoğunluğunu sistematik bir biçimde ayrımcılığa maruz kalan yerli halkın oluşturduğu bir ülke olan Bolivya'nın ilk yerli başkanıdır. O, etnik kimliğini, hem seçkinlerden ayrışmasının (harici statüsünün), hem de sıradan halkla bağlantısının (sahicilik) kanıtı olarak sık sık kullanmıştır. Örneğin, Amerikalarda kırk bin yıldır yaşayanların soyundan geldiğini, oysa seçkinlerin birçoğunun daha yakın tarihli Avrupalı kökenlere sahip olduğunu ileri sürer. Dahası Morales sık sık etnik kimliği temelinde sahiciliğini iddia eder, çünkü Bolivya'daki en büyük iki yerli gruptan biri olan Aymara'nın bir üyesidir. En ünlü ifadelerinden biri, "Biz Kızılderililer Latin Amerika'nın ahlaki deposuyuz" dur. Ama Avrupa'daki etnik popülistlerin aksine Morales ve MAS dışlayıcı değildir. Gerçekten de parti sadece ülkenin en büyük iki yerli grubu olan Aymara'lara ve Quechua'lara değil mezlere ve beyazlara da ulaşmıştır. Morales'in

bir seferinde beyan ettiği üzere “en önemlisi yerli halkın doğası gereği kinci olmamasıdır. Biz birilerini ezmek için değil, bir araya gelerek, adalet ve eşitlikle Boliviya’yı inşa etmek için burada bulunuyoruz”.

Ama popülist lider etnik çoğunluğun bir parçası olmak zordur bile değildir. Daha önce gördüğümüz üzere, Fujimori, ülkenin küçük Japon azınlığının bir parçası olmasına rağmen Peru’nun en popüler siyasetçilerinden biri haline gelmişti. Peru’nun güçlü bir biçimde ırkçılaşmış bir ülke olması ve seçkinlerin çoğunlukla Avrupa kökenlilerin soyundan gelmesi, etnik azınlık olarak Fujimori’nin statüsü sıradan insanlarla bağ kurmasına yardım etmiştir. Avrupalı olmayan Peruluların bir üyesi olarak, dışlanmış halk kategorisine dâhildi. Dahası bir etnik azınlığa ait olmak, sistemle bağlantılarından ziyade kişisel yeteneği sayesinde yükselmiş, mütevazı kökenlere sahip, siyaseten harici imgesinin yaratılmasına katkıda bulunmuştur. Bu imge en büyük rakibi, beyaz ve Avrupa kökenli, tarunmuş romancı Mario Vargas Llosa tarafından da güçlendirilmişti.

Dâhili-Harici

Siyasi sistemle hiçbir ortak noktası olmayan, siyaseten harici statülerinin bir parçası olarak, popülist liderler sık sık siyaset konusunda acemi olduklarını iddia ederler. Bu iddia kendilerini, hem önceki yönetimlerin popüler olmayan siyasalarından hem de genel olarak siyasetçilerin yolsuzluklarından ve yetersizliklerinden ayırmaya yardım eder. Bu, ana akım profesyonel siyasetçilerle karşılaştırıldığında tercih edilen, gönülsüz siyasetçi imgesine de uyar. Profesyonel “siyasi sıraf”la, popülistlerin gözde terimlerinden biri, keskin bir karşıtlık içinde popülist,

kişisel hırs tarafından değil daha yüce bir çağrıyla, yani halka siyaseti (geri) getirme özlemiyle siyasete girmeye yöneldiğini ileri sürer. Aslında popülist liderlerin birçoğu ulusal seçkinlere epeyce dâhildir. Çoğu zaman onlar siyasi seçkinlerle aynı sosyodemografik tabakaya aittir; yani yüksek eğitilmiş, (üst) orta sınıf, çoğunluğu oluşturan etnik kimlikten orta yaşlı erkekler. Ve birçoğu yıllardır siyasi olarak faaldir.

Örneğin Yunanistan başbakanı Alexis Çipras [Tsipras] siyasete Yunanistan Komünist Gençliği'nin bir üyesi olarak başlarken, Collor de Mello, Brezilya'nın başkanı olmadan önce birçok farklı partiden seçilmiştir. Benzer bir biçimde Wilders, tek adamlık PVV'sini kurmadan önce, muhafazakâr Özgürlük ve Demokrasi için Halkın Partisi'nde (VVD) dış ilişkilerden sorumlu etkili bir parlamento üyesiydi. Hatta birkaç tanesi popülist harici olarak kendilerini yeniden tanımlamadan önce hükümette bile yer aldı: Rafael Correa, Ekvator'da Alfredo Palacio hükümetinde maliye bakanıydı; Joseph Estrada, Filipinler'de Başkan Fidel V. Ramos'un başkan yardımcısıydı ve Roh Moo-hyun, Güney Kore'de Başkan Kim Dae-jung yönetiminde Denizcilik ve Balıkçılık İşleri Bakanı'ydı.

Diğer popülistler aile bağlantılarının bir sonucu olarak, zaman zaman sözcüğün gerçek anlamıyla popülist parti içinde büyüyerek, siyaseten faal hale gelmiştir. Bu hepsi için değilse de birçok önde gelen kadın siyasetçi için olan durumudur: Isabel Péron, Juan Domingo Péron'un dul eşiydi; Marine Le Pen ve Keiko Fujimori, sırasıyla Jean-Marie Le Pen ve Alberto Fujimori'nin kızlarıdır; (kısa dönem FPÖ başkanı) Ursula Haubner ve Yingluck Shinawatra sırasıyla Jörg Haider ve Thaksin Shinawatra'nın kız kardeşleridir. Tüm popülist lider olarak konumlarını "miras" almıştır. Açık olmak gerekirse, miras alı-

nan liderlik, ne popülistlere ne de kadınlara özgüdür. Güney Asya'da birçok popülist olmayan kadın lider, konumlarını babalarından (örneğin Benazir Bhutto) ya da eşlerinden (örneğin Sonia Gandhi) "miras almıştır"; ama Batı'daki birçok erkek siyasetçi de (Belçika başbakanı Charles Michel ve ABD eski başkanı George W. Bush gibi) aynı durumdaydı.

Genel olarak popülistlerin üç tipi ayırt edilebilir: hariciler, hem dâhili, hem harici olanlar ve de harici olanlar. Gerçek hariciler oldukça nadirdir. Onların seçkinlerle, geniş bir biçimde tanımlandığında (yani, kültürel ve iktisadi seçkinlerle) kayda değer bir bağlantısı yoktur ve kariyerlerini siyasi ana akımın tamamen dışında inşa ederler. Birkaç önemli harici popülist arasında Hugo Chávez ve Alberto Fujimori yer alır. Chávez, 1992'deki başarısız askeri darbeden dolayı kötü üne kavuşan, Venezuela ordusunun düşük rütbeli bir subayıydı. Fujimori başkanlık için ilk kez aday olduğunda hiçbir siyasi bağlantısı olmayan bir akademisyen ve üniversite başkanıydı. Hakiki hariciler, Batı Avrupa'daki partilerin hâkim olduğu parlamenter sistemler gibi, daha kurumsallaşmış ve yerleşmiş siyasi sistemlere göre, Latin Amerika'daki başkanlık sistemleri gibi, daha kişiselleştirilmiş ve akışkan siyasi sistemlerde muhtemelen daha başarılı olur.

Gerçekte neredeyse tüm başarılı popülistler hem dâhili, hem harici olanlardır: siyasi seçkinlerin, yani siyasi rejimin iç halkasının, hiçbir zaman üyesi olmayan ama onlarla (güçlü) bağları olan erkekler ve kadınlar. FPÖ lideri Jörg Haider, uzun süre Avusturya'nın sosyal demokrat şansölyesi olan (1970–1983) Bruno Kreisky'nin koruması altındayken; Sarah Palin'i ulusal sahneye fırlatan John McCain oldu. Benzer bir biçimde Berlusconi, İtalyan Sosyalist Partisi'nin lideri (1976–1993) ve İtalya'nın

başbakanı (1983–1987) olan Bettino Craxi'yle özel bağlantısı sayesinde medya imparatorluğunu inşa etti. Doğu Avrupa'da komünizm sonrası, 1990'larda en önde gelen popülistler komünist rejimle sıkı bağlara sahipti –örneğin popülist radikal sağcı Büyük Romanya Partisi'nin müteveffa lideri Corneliu Vadim Tudor, komünist diktatör Nicolae Çavuşesku'nun "saray şairi"yken, Vladimir Zhirinovski Sovyetler Birliği'nde resmi olarak onaylanan ilk "muhalafet" partisini kurmuştu. İronik bir biçimde, çoğu zaman başarılı popülistleri başarısız popülistlerden ayıran, (eski) seçkinlerle olan bu bağlantılardır.

Son olarak popülistlerin küçük bir grubu, dâhililer, yani siyasi seçkinlerin kalbinden gelenlerdir. Bazıları popülist siyasetçi olarak ikinci kariyerlerine başlamadan önce, ana akım partilerde yüksek mevkileri elinde bulundurmuştur. Şüphesiz en iyi örnek, kendi popülist partisini kurup başbakan olmadan önce, iki kez başbakan yardımcısı olarak görev yapan Thaksin Shinawatra'dır. Diğer örneklerde popülist liderler sadece kendilerini değil aynı zamanda popülist partilerini de dönüştürür. İsviçre'de Christoph Blocher muhafazakâr SVP'yi Batı Avrupa'daki en başarılı popülist radikal sağ partisine dönüştürürken, Macaristan'da Viktor Orbán başlangıçta liberter olan Fidesz'i, önce muhafazakârlığa ardından da sağcı popülizme itti.

Dâhili ve harici statüsü arasındaki sınırlar, popülist liderler seçimleri kazandığında ve uzun bir zaman diliminde iktidarda kaldığında muğlaklaşır. Bu meydana geldiğinde onlar zorunlu olarak siyasi –ve genellikle de iktisadi- sistemin parçası haline gelir. Bunun Venezuela'daki *Chavismo* örneğinden daha iyi bir örneği yoktur. "Bolivarcı Devrimi" on beş yıl boyunca yönetmek neredeyse tüm seçkinlerin değişmesine ve *Boliburguesía* olarak adlandırılan yeni bir yönetici sınıfın yükselmesini beraberinde

getirdi. Bu, Chávez'in statüsünü bile değiştirdi; 1999 başkanlık seçimlerinde hakiki bir hariciyken, on yıldan fazla iktidarda kaldıktan sonra, 2013'teki seçimlerde hakiki bir dâhiliye dönüştü.

Dâhili ve harici arasındaki sınırın zaman zaman muğlaklaşması gibi, popülist ve popülist olmayan siyasetçi arasındaki ayırım da her zaman kolay olmaz. Avustralya başbakanı Tony Abbott ve ABD Başkanı Ronald Reagan dâhil, bazı ünlü ana akım siyasetçiler de zaman zaman popülist söylemi kullanmıştır. Gerçekten de yorumcular dâhili popülizm terimini, siyasetçinin bu belli türüne atıfta bulunarak kullanma eğilimindedirler. Bununla beraber ne bu siyasetçiler ne de onların partileri, popülizm ideolojilerinin temel özelliği olmadığı için, gerçekten popülistti. Bu dâhili popülist hitabeti, sadece kendilerini diğer ana akım siyasetçiler ayırmak ve sahici görünmek (görünmeye çalışmak) için kullanmıştır. Ana akım siyasetçilerin popülist söylemi çoğunlukla seçim kampanyalarında kullanma eğiliminde olması ve yönetimdeyken onu görmezden gelmesi rastlantı değildir.

Popülist İmge

Kişiselleştirme günümüz siyasetinde genel bir eğilimdir ve popülizm kesinlikle bu kuralın istisnası değildir. Popülizmin başarılı örneklerinin çoğu, seferberliğin türünden bağımsız olarak, güçlü bir lider içerir. Ama popülizm liderin belirli bir türüyle ne tanımlanır ne de ona adanmıştır. Popülist güçlü adam klişesi -popülist aktörün taşıyıcı ideolojisinden bağımsız olarak- tüm popülist liderlerin azınlığını oluşturur. Dahası popülist liderlerin başarısı, evrensel bir belirli kişisel özellikler listesinden ziyade, liderin harici statüsü ve sahiciliğinin bileşimine dayanan, vox populi'nin dikkatle inşa edilmiş imgesine bağımlıdır.

Halkın sesinin belirli imgesinin çekiciliği popülist liderin içinde çalıştığı toplumun siyasi kültürüyle bağlantılıdır. Örneğin basmakalıp popülist güçlü adamın daha geleneksel ve maço kültüre sahip toplumlardaki insanlara çekici gelmesi beklenirken, muhtemelen girişimci-popülistler daha kapitalist ve maddeci toplumlarda çekici olacaktır. Siyasi kültür kadın popülist liderler üzerinde özellikle ilginç bir etkiye sahiptir. Açıktır ki tüm toplumlar cinsiyetlendirilmiştir ama ayrı şekilde değil. Kadın popülistler hem daha özgür, hem de daha geleneksel toplumlarda başarılı olabilir ama farklı yollarla. Geleneksel kültürler miras alınmış kadın (ve erkek) popülist liderlerden yana olabilecekken, daha özgür toplumlar kendini var eden kadın liderlere (de) açık olacaktır.

Vox populi imgesinin inşası popülist liderin taşıyıcı ideolojisine de bağlıdır. Örneğin girişimci imgesini, sosyalist popülizme göre neoliberal popülizmle birleştirmek daha kolayken, etnik azınlıklar popülist radikal sağ hareketlerden ziyade daha kolay etnopopülist liderler haline gelebilir. Benzer bir biçimde kadın liderler sol popülist partilerden ziyade sağ popülist partilerde muhtemelen daha geleneksel imgeler inşa edecektir. Bununla beraber birçok popülist lider, hararetli bir biçimde reddettikleri aynı seçkinlerle uzun ve yakın ilişkilerini gizlemek için, siyaseten harici imgesini inşa etmeye aşırı önem verir. Bu nedenle, Paul Taggart'ın baştaki gözlemleri üzerinden toparlarsak, popülizm *sıradan insanlar için, sıradan profiller inşa eden sıradışı liderlerin siyaseti* olarak düşünülebilir.

■ 5. BÖLÜM

POPÜLİZM VE DEMOKRASİ

Popülizm ve demokrasi arasındaki ilişki yoğun tartışmaların konusu olagelmıştır. Her ne kadar tam bir anlaşmadan uzak olsak da, geleneksel olarak popülizmin demokrasi için içeriden bir tehlike oluşturduğu ileri sürmek gerçekdışı değildir. Bu konunun yakın geçmişteki muhtemelen en ünlü sözcüsü, popülizmin “temsili demokrasinin ideallerinin ve usullerinin sapkın bir tersine çevrilmesi” olarak anlaşılması gerektiğini ileri süren, Fransız entelektüel Pierre Rosanvallon’dur. Ancak zaman içinde karşı görüşler belirmiş ve bazıları popülizmin demokrasinin tek hakiki biçimi olduğunu bile ilan etmiştir. Bunun yakın zamandaki savunucularından Laclau, popülizmin, dışlanmış kesimlerin taleplerinin bir araya getirilmesine izin vererek “demokrasinin demokratikleştirilmesi”ni beslediğine inanmıştır.

Her iki yorum da belirli ölçüde doğrudur. Seçim gücüne ve içinde yükseldiği bağlama bağlı olarak popülizm demokrasi için *ya* bir tehdit *ya da* bir ıslah unsuru olarak iş görebilir. Bu popülizmin kendi başına [*per se*] demokratik sistem için ne iyi ne de kötü olduğu anlamına gelir. Diğer ideolojiler (liberalizm, milliyetçilik *ya da* sosyalizm) gibi, popülizmin de demokrasi üzerinde olumlu *ya da* olumsuz etkileri olabilir. Bu karmaşık ilişkiyi daha iyi anlamak adına, popülist güçler tarafından olumlu *ya da* olumsuz nasıl etkilendiğini açıklığa kavuşturmaya yardım etmesi için, demokrasinin net bir tanımını sunarak başlıyoruz.

Ardından popülizmin farklı siyasi rejimler üzerindeki etkisine ilişkin, özgün bir kuramsal çerçeve sunacağız. Bu da popülizmin hem demokratikleşme hem de demokrasiden uzaklaşma süreçlerinin farklı aşamaları üzerindeki esas etkilerini ayırt etmemize izin verecektir.

Popülizm ve (Liberal) Demokrasi

Aynı popülizm gibi demokrasi de akademik ve kamusal alanda fazlasıyla tartışmalı bir kavramdır. Tartışmalar sadece demokrasinin doğru tanımıyla değil aynı zamanda demokrasinin farklı türleriyle de ilgilidir. Her ne kadar burası bu tartışmanın derinlerine dalmak için uygun değilse de, popülizm ile karmaşık ilişkisini tartışmadan önce, demokrasiden ne anladığımıza netlik kazandırmak zorundayız.

(Sıfatlar *olmaksızın*) demokrasi en iyi şekilde halk egemenliği ve çoğunluğun yönetiminin bir birleşimi olarak tanımlanabilir; ne bir eksik, ne bir fazla. Bu nedenle demokrasi doğrudan ya da dolaylı, liberal ya da liberal olmayan olabilir. Gerçekten de *demokrasi* teriminin etimolojisi halkın özyönetimi fikrini, yani halkın yönettiği bir siyasi sistemi ima eder. En “asgari” tanımların demokrasiyi, her şeyden önce yöneticilerin rekabete dayalı seçimlerle belirlendiği bir *yöntem* olarak göz önünde bulundurması rastlantı değildir. Özgür ve adil seçimler bu nedenle demokrasinin tanımlayıcı özelliğine karşılık gelir. Yöneticileri silahlı mücadeleyle değiştirmek yerine halk, kendilerini yönetenlerin çoğunluk tarafından seçilmesi gerektiğini kabul eder.

Bununla beraber *demokrasi* teriminin gündelik kullanımları, aslında [*per se*] demokrasiden ziyade *liberal* demokrasiyi kast

eder. (Sıfatlar olmaksızın) demokrasi ve liberal demokrasi arasındaki temel fark, ikincisinin sadece halk egemenliğine ve çoğunluğun yönetimine saygı duyan değil, aynı zamanda ifade özgürlüğü ve azınlıkların korunması gibi temel hakların korunmasında uzmanlaşmış bağımsız kuruluşları oluşturan bir siyasi rejimi kastetmesidir. Temel hakların korunmasına gelindiğinde, herkese uygun bir yöntem yoktur ve dolayısıyla, liberal demokratik rejimler çok farklı kurumsal tasarımlar benimsemiştir. Örneğin bazıları güçlü bir yazılı anayasaya ve Yüksek Mahkemeye (örneğin, Birleşik Devletler) sahipken, başkaları ikisine de sahip değildir (örneğin, Birleşik Krallık). Bu farklılıklara rağmen “çoğunluğun tiranlığı”nın ortaya çıkmasından kaçınma amacıyla temel hakları korumayı amaçlayan kurumlar *tüm* liberal demokrasilerin özelliğidir.

Bu yorum, liberal demokratik rejimlerin iki ayrı ve bağımsız boyut -kamusal rekabet ve siyasi katılım- çevresinde kurulduğunu öne süren, ABD’li müteveffa siyaset bilimci Robert Dahl’ın önerdiğine oldukça yakındır. Kamusal rekabet, tercihleri özgür bir biçimde formüle etme ve hükümete muhalefet etme imkânı anlamına gelirken, siyasi katılım ise siyasi sistemde yer alma hakkını kasteder. Dahası her iki boyutun optimizasyonunu güvence altına almak için, ifade özgürlüğü, oy verme hakkı, kamu görevlerine seçilebilme, bilgi kaynaklarında çeşitlilik gibi zorlayıcı bir kurumsal garantiler kümesinin gerekli olduğuna inanmıştır.

Şimdi demokrasinin ve liberal demokrasinin net tanımlarına sahip olduğumuza göre, onların popülizmden nasıl etkilendiği üzerine düşünmenin zamanıdır. Kısaca söylemek gerekirse, popülizm özünde demokratiktir ama günümüz dünyasının hâkim modeli olan liberal demokrasiyle çatışmalıdır. Popülizm “(ari)

halkın iradesini" hiçbir şeyin kısıtlamaması gerektiğini savunur ve çoğulculuk kavramını, bu nedenle de azınlık hakları ile onları koruması gereken "kurumsal garantileri" temelden reddeder.

Uygulamada popülistler, liberal demokratik modele içkin, temel hakları savunmaya yarayan bağımsız kurumları eleştirmek için halk egemenliği ilkesine başvurur. En çok hedef alınan kurumlar arasında yargı ve medya yer alır. Örneğin, on yıllarca mahkemelere girip çıkan Berlusconi, yargıçları komünistlerin çıkarlarını savunmakla itham etmiştir ("Kızıl Cübbe" terimi böylece ortaya çıkmıştır). Katıksız popülist tarzda bir keresinde şöyle demiştir: "Hükümet çalışmaya devam edecek ve yurttaşlar tarafından seçilmiş birini bir yargıcın gayrimeşru biçimde yerle bir edememesini güvence altına almak için parlamento gerekli reformları yapacaktır". Beklenebileceği gibi iktidardaki popülistler sıklıkla, devlet medyasını hükümetin sözcüsüne dönüştürerek ve geride kalan birkaç bağımsız medya organını kapatarak ve taciz ederek, medyanın görünümünü dönüştürmüştür. Ekvator, Macaristan ve Venezuela bunun yakın geçmişteki örnekleridir.

Popülizm, çoğunluğun yönetimi ve azınlıkların hakları arasında uyumlu bir denge bulmaya çalışan, liberal demokrasiye içkin gerilimlerden faydalanılır. Bu dengeyi elde etmek gerçek dünyada neredeyse olanaksızdır çünkü bu ikisi önemli sorunlar (ayrımcılık karşıtı yasaları düşünün) üzerinde çakışır. Popülistler nihai siyasi otoritenin, seçilmemiş organların değil, "halk"ın elinde olduğunu ileri sürerek, çoğunluğun yönetimi ilkesinin ihlallerini demokrasinin özünün zedelenmesi olarak eleştirecektir. Esas olarak popülizm, denetimcileri kimin denetleyeceği sorusunu gündeme getirir. *Demos'un* iktidarını sınırlandıran bütün seçilmemiş kurumlara karşı güvenmemeye eğilimli oldu-

ğundan popülizm, demokratik aşırılıkçılığa, daha doğrusu liberal olmayan demokrasiye dönüşebilir.

Kuramsal olarak popülizm, demokrasiye karşı kamusal rekabet bağlamında daha olumsuz, siyasi katılım bağlamında daha olumludur. Popülizm bir yandan, rekabetin alanını sınırlandırmaya eğilimlidir, çünkü kötücül olarak betimlenen aktörlerin seçim oyunlarını oynamasına ya da medyaya erişmesine izin verilmemesi gerektiğini sıklıkla ileri sürer. Her ne kadar popülizmi “siyasetin paranoyak tarzı” olarak adlandırmak fazla ileri gitmek olsa da, popülist güçler fazlasıyla yüklü söyleme ve komplo kuramlarına yatkındır. Örneğin Yunanistan’da, Syriza siyasetçileri içindeki rakiplerine Almanya’nın “beşinci kolu” olarak atıfta bulunur ve hatta (artık eski) bakanlarından biri AB’yi “teröristler” olarak adlandırmıştır. Yurttaşlarının bir kısmı komplo kuramlarıyla büyülenen Birleşik Devletler’de, birçok sağcı popülist hem Demokratların hem de Cumhuriyetçilerin arasında yer alan seçkinlerin, Birleşik Devletler’i BM’nin denetimine sokacak, bir “yeni dünya yönetimi” kurmak için çalıştığına ikna olmuştur.

Diğer yandan popülizm siyasi katılımı onaylama eğilimindedir çünkü siyasi katılım, siyasi sistem tarafından endişelerinin dikkate alınmadığını hisseden toplumsal grupların seferber edilmesine katkıda bulunur. Merkezinde yer alan inanç halkın egemenliği olduğundan, *tüm* halk ve *sadece* halk siyaseti belirlemelidir. Bu noktada belirtmek gerekir ki, popülizmin, Avrupa’daki popülist radikal sağ gibi, belirli biçimleri belli azınlık grupları dışlayarak siyasi katılımı sınırlandıramaya çalışabilir. Ama bu gruplar ari halktan değil, yerli halktan dışlanmışlardır; bir başka deyişle, dışlamanın temelinde popülizm değil yerlilik yer alır.

Tablo 1. Popülizmin liberal demokrasi üzerindeki olumlu ve olumsuz etkiler

Olumlu Etkiler	Olumsuz etkiler
Popülizm siyasi seçkinler tarafından temsil edilmediğini hisseden grupların sesi olabilir.	Popülizm azınlık haklarını geçiştirmek için çoğunluğun yönetimi kavramları ve uygulamalarını kullanabilir.
Popülizm toplumun dışlanmış kesimlerini seferber ederek onların siyasi sistemle bütünleşmesini iyileştirebilir.	Popülizm halk egemenliği kavram ve uygulamalarını kullanarak temel hakların korunmasında uzmanlaşmış kurumları aşındırabilir.
Popülizm toplumun dışlanmış kesimleri tarafından tercih edilen siyasalarn uygulanmasını teşvik ederek, siyasi sistemin hassasiyetlerini geliştirebilir.	Popülizm yeni bir siyasi yanlmanın kurumsallaşmasını artırarak, istikrarlı siyasi koalisyonların oluşumunu engelleyebilir.
Popülizm sorunları ve siyasaları siyasi alanın parçası kılarak, demokratik hesap verebilirliği artırabilir.	Popülizm siyasetin ahlakileştirilmesine yol açabilir, bu da anlaşmanın son derece güç, hatta olanaksız hale gelmesine neden olabilir.

Özet olarak popülizm, liberal demokrasiler için hem olumlu, hem de olumsuz bir rol oynayabilir. Örneğin, seçkinler tarafından temsil edilmediklerini hisseden seçmenlere ses vererek popülizm demokratik bir düzeltici olarak işler. Popülistler, seçkinler tarafından tartışılmayan ama "sessiz çoğunluk" tarafından önemli olduğu düşünülen sorunları siyasileştirerek bunu sık sık yapar. Gerçekten de Avrupa'daki popülist radikal sağ partiler olmaksızın, muhtemelen göç 1990'larda ana akım siyasi partiler için önemli bir konu haline gelmeyecekti. Aynısı, günümüz Latin Amerikası'nda dışlanmış kesimlerin iktisadi ve siyasi bütünleşmesi hakkında da söylenebilir. Bu konu, büyük ölçüde, ülkelerindeki ciddi seviyedeki eşitsizliği başarıyla siyasileştiren, Venezuela'da Chávez ve Bolivya'da Morales gibi solcu popülist başkanların yükselişiyle, son on yılda en acil sorunlardan biri haline gelmiştir.

Ama popülizm liberal demokrasi üzerinde olumsuz etkiye de sahip olabilir. Örneğin popülist güçler, hiçbir kurumun çoğunluğun yönetimini sınırlamaya hakkı olmadığını ileri sürerek, son kertede azınlıklara saldırabilir ve temel hakların korumasında uzmanlaşmış kurumları aşındırabilir. Gerçek şu ki, popülist radikal sağ partilerin Avrupa'daki liberal demokrasiye karşı esas tehdidi burada yatmaktadır. Bir etnokrasi, yani devletin tek bir etnik topluluğa ait olduğu bir demokrasi modeli inşa etmeyi amaçlayarak, Batı Avrupa'da Müslümanlar ve Doğu Avrupa'da Roma (çingeneler) gibi, etnik ve dini azınlıkların haklarını baltalarlar.

Benzer bir şey, sol popülist güçlerin, muhalefetin, siyasi iktidar için yönetimle rekabet etme kapasitesini ciddi anlamda azaltan yeni anayasalar hazırladığı, günümüz Latin Amerikası'nda meydana gelmektedir. Sözü edilen durumun bir örneği, Başkan Correa'nın anayasal reformu, sadece sadık destekçilerini seçim kurulları ve yargı gibi önemli devlet kurumlarına yerleştirmek için değil, aynı zamanda kendi partisinin lehine yeni seçim bölgeleri ve kuralları oluşturmak için kullandığı, günümüz Ekvator'udur. Neredeyse özdeş bir süreç yakın geçmişte Macaristan'da meydana gelmiştir.

Popülizm ve Demokrasi(-den Uzaklaşma) Süreci

İstikrarlı liberal demokrasilerde popülizmin rolü üzerine heyecanlı tartışma devam ederken, popülist güçlerin diğer siyasi rejimler ile daha çok ya da daha az demokrasiye potansiyel geçiş süreçleri üzerindeki etkisine neredeyse hiç ilgi gösterilmemektedir. Popülizmin (rekabetçi) otoriter rejimler ya da daha fazla demokrasiye yönelik besleyici dönüşümler üzerindeki etkileri nelerdir? Bu aydınlatılması gereken kör bir noktadır.

Hugo Rafael Chávez Frías

1954 - 2013

Lejal CF-12320131

Gobierno Bolivariano
de Venezuela

Ministerio del Poder Popular
para el Comercio, Petróleo y
Industria

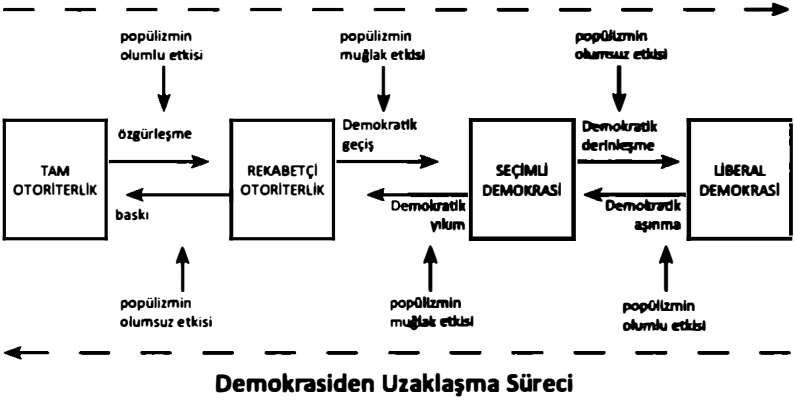
Instituto Postal Venezolano de Correos

Venezuela'nın Bolivarçı yönetimi, 1999'dan 2013'e kadar Venezuela'nın başkanı olan popülist lider Hugo Chávez'in ölümünün ardından bu pulu bastırdı. Chávez başkanlık kuşağını giyer ve destekçilerinin oluşturduğu kalabalıklar arkasında toplanır.

Demokrasi daima tamamlanmamıştır ve her an gerileme ya da ilerleme yaşayabilir. Bu nedenle sadece (liberal) demokrasi rejimleri hakkında değil, aynı zamanda demokratikleşme ve demokrasi(-den uzaklaşma) süreçleri hakkında da düşünmek önemlidir. Her ne kadar demokratikleşmenin “paradigma” sayılabilecek bir yolu olmasa da, içinde ya demokratikleşmeye ya da demokrasiden uzaklaşmaya yönelik hareketlerin yer aldığı bölümler fark edilebilir. Bu aşamaların her biri bir siyasi rejimden diğerine geçişi ima eder ve biz popülizmin her biri üzerinde farklı etkisinin olduğunu ileri sürüyoruz. Günümüz dünyasındaki en yaygın dört siyasi rejimi açıklayarak başlayalım.

Otoriter ve demokratik kamplardaki iki farklı rejimi ayırt edebiliriz: bir yandan tam otoriterlik ve rekabetçi otoriterlik ve diğer yandan seçimli demokrasi ve liberal demokrasi. Tam otoriterlikte siyasi muhalefet için alan yoktur ve sistematik baskı söz konusudur; rekabetçi otoriterlik sınırlı rekabete izin verir ama hâlihazırdaki makam sahipleri ve muhalefet arasındaki eşit olmayan siyasi oyun alanında. Rekabetçi otoriter rejimler muhalefetin varlığına katlanır ve seçimleri yürütür ama seçimler makam sahiplerinin lehine sistematik olarak ihlal edilir.

Demokratikleşme Süreci

Popülizm farklı siyasi rejimler üzerinde olumlu ve olumsuz etkilere sahip olabilir. Gerçekten de popülist güçler, rahatlıkla hem demokratikleşmeye hem de demokrasiden uzaklaşmaya götürebilecek, kurumsal değişim dönemlerini tetikleyebilir.

Seçimli demokrasinin özelliği, muhalefetin kazanma ihtimalinin olduğu, periyodik olarak gerçekleştirilen seçimlerdir. Bununla beraber seçimli demokrasi, hukukun üstünlüğüne saygıyı engelleyen ve temel insan haklarının korunmasıyla uğraşan bağımsız kurumlar bağlamında zayıflık sergileyen bir dizi kurumsal açığa sahiptir. Liberal demokrasiler kusursuz rejimler değildir, hesap verebilirlik açısından mustarıptır; ancak seçimli demokrasiyle karşılaştırıldığında liberal demokrasilerde yönetilenler, yetkilileri sorumlu tutmak için, dirençli bir kamusal alandan bağımsız yargı gözetimine dek uzanan, daha fazla olanağa sahiptir.

Bu dört siyasi rejimin her birinin kendi siyasi dinamiklerine sahip olduğunu vurgulamak gerekir, ama bir kez yerleştildikleri mi görece değişmeden kalmaya eğilimlidirler. Sonuç olarak onlar *zorunlu* olarak (daha fazla) otoriterlik ya da (daha fazla) demok-

rasiye doğru hareket ediyor değillerdir. Yine de popülist güçler bu rejimlerin her biri içinde değişimi tetikleyebilir. Popülizmin geçiş süreçlerinin her birine nasıl etki ettiğini kuramsallaştırdık ve bunu her biri için bir örnekle gösterdik.

Popülizmin demokratikleşme süreci üzerindeki etkisi üç bölüme ayrılabilir: liberalleşme, demokratik geçiş ve demokratik derinleşme. Otoriter rejimin kısıtlamaları gevşettiği, bazı bireysel ve grup haklarını genişlettiği *liberalleşmenin* ilk aşaması boyunca popülizm, *grosso modo*, demokrasi için olumlu bir güç olmaya eğilimlidir. Var olan çeşitli devlet baskılarını sorgulamaya çağıran halk egemenliği ve çoğunluğun yönetimi taleplerinin telaffuz edilmesine yardım ettiği için popülizm, muhalefet liderlerinin rejime karşı (tüm) muhalifleri seferber edebileceği bir "ana çerçeve"nin oluşturulmasına katkıda bulunur. Bunun iyi bir örneği popülizmin, komünist Doğu Avrupa'daki geniş muhalefet hareketlerinin bazılarında, özellikle Polonya'daki Dayanışma Sendikası'nda, oynadığı rolde görülebilir.

Dayanışma, mevcut komünizm sorunu üzerinde uzlaştıkları kadar, komünizm sonrası gelecek tercihi üzerinde çatışan aktörlerin, geniş ve gevşek bir koalisyonunu barındıran, komünizm karşıtı bir şemsiye örgüttü. Dayanışma hareketinin kendisi popülist değilken, hareketin bazı liderleri ve seçmenleri, en çok da hareketin simgeleşmiş lideri Lech Walesa'nın kitle gösterilerinde ortaya çıkan, popülizme sarılmıştı. Dayanışma esas olarak, hem etnik (milliyetçi), hem de ahlaki (popülist) açılardan, Polonya Birleşik İşçi Partisi'nin (PZSR) "seçkin"lerine karşı "halk"ı temsil etmiştir. Dayanışma Hareketi'nin (başlıca) üyelerinin komünizm sonrası dönemde, en ünlüsü ikiz kardeşler Lech and Jarosław Kaczyński'nin sağ popülist Hukuk ve Adalet Partisi (PiS) olan, çeşitli popülist partiler kurması rastlantı değildir.

Rekabetçi (ya da tam) otoriter rejimden seçimli demokrasiye geçiş anlamına gelen *demokratik geçiş* döneminde popülizm, halkın kendi yöneticilerini seçmesi gerektiği fikrini besleyerek, muğlak ama yine de yapıcı bir rol oynar. Popülist güçlerin özelliği olan, ne pahasına olursa olsun siyasetin halk egemenliğine saygı göstermek hakkında olduğu iddiası doğrultusunda popülistler iktidardaki seçkinlere saldıracaktır ve siyasi iktidara erişimin güvence altına alınmasını sağlayacak biçimde değişimi zorlayacaktır. Bu onların özgür ve adil seçimlerin gerçekleştirilmesini destekleyecekleri anlamına gelir. Bu açıdan ilginç bir örnek 1980'lerin sonunda Meksika'da Cuauhtémoc Cárdenas ve Demokratik Devrim Partisi'nin (PRD) kurulmasıdır.

PRD, birbirini izleyen kişilerin yönetiminde 1929'dan bu yana iktidarda olan, demokratik görüntüsüne rağmen rekabetçi otoriter bir rejimle yöneten, Kurumsal Devrim Partisi'nden (PRI) ayrıldı. Cárdenas ve diğerleri, PRI'nin neoliberal iktisadi siyasaları içeriden değiştirmenin olanaksız olduğunu anlar anlamaz, sadece neoliberalizme karşı çıkmakla kalmayacak aynı zamanda özgür ve adil seçimlerin uygulanmasını da talep edecek, yeni bir siyasi aracın inşa edilmesini seçti. Kuruluşundan itibaren PRD, parti liderini –ilk olarak Cárdenas ve daha sonra Andrés Manuel López Obrador (AMLO)- Meksikalılar için gerçek demokrasiyi kurmakla ilgilenen “mütevazı bir adam” olarak tanıtmak için, popülist bir dili benimsedi. Her ne kadar PRD başkanlığın kendisini kazanamasa da, muhafazakâr Ulusal Eylem Partisi'nin (PAN) başkanlığı kazandığı, 2000'deki “kurucu seçimler”i olanaklı kılan tarihi anlaşmanın zeminini hazırladı.

Son olarak demokratik derinleşme aşamasında, temel hakların korunmasında uzmanlaşmış kurumların iyileştirilmesi için hayati öneme sahip bekleyen reformlar ve gelişimini tamam-

lamış bir liberal demokratik rejimin tesisi tamamlanır. Kısıtlanmamış halk iradesi ve seçilmemiş organların reddi üzerine temellenen bir demokrasi yorumunu desteklediklerinden, kuramsal olarak popülistler demokratik derinleşme süreciyle tartışmalıdır. Seçilmemiş organlar normalde popülizm tarafından, halkın “gerçek” çıkarlarından ziyade güçlü azınlıkların “özel çıkarları”nu savunan meşru olmayan organlar olarak resmedilir.

Üç kez Slovakya başbakanlığı yapan Vladimír Mečiar, özellikle, üç popülist partiden oluşan, üçüncü ve son koalisyon hükümetinde (1994–1998), demokratik derinleşme sürecinde popülist muhalefetin mükemmel bir örneğidir. Mečiar 1994’te iktidara geldiğinde Slovakya, komünizm sonrası Orta ve Doğu Avrupa’da Avrupa Birliği’ne (AB) katılım için demokratik adayların ön grubundaydı. Hükümetin, hem hukuka saygısızlığını hem de hukuku değiştirme (girişilmiş) çabalarını –muhalefet partilerinin altını oymak için seçim bölgelerini yeniden belirlemek gibi- içeren liberal olmayan siyasetinin sonucu olarak ülke yavaş ama istikrarlı bir biçimde demokratik olarak geri kalmışlar kategorisine indi. Hatta AB Slovakya’yı katılımın ilk aşamasından dışlamakla tehdit etti.

Son on yıllar demokrasinin sadece derinleştirilebileceğini değil aynı zamanda seyreltilebileceğini ve hatta ortadan kaldırılabileceğini hatırlatmaya yaramıştır. Popülizm, demokrasiden uzaklaşma sürecinde de üç bölüme ayrılacak, önemli bir rol oynayabilir: demokratik aşınma, demokratik yıkım ve baskı. Demokratik aşınma aşaması, yargı bağımsızlığının azaltılması, hukukun üstünlüğünün hafifletilmesi ve azınlık haklarının zayıflatılması gibi, temel hakların korunmasında uzmanlaşmış kurumların özerkliğinin altını oyan, gitgide artan sayıda değişikliği içerir. Popülist liderler ve onların izleyicileri, esas olarak, “halkın

genel iradesi"nin uygulanmasının yolunda duran herhangi bir gruba ya da kuruma karşı çıkan, demokrasinin aşırı çoğunlukçu bir modelini desteklediklerinden, demokratik aşınma aşamasını başlatmaya eğilimlidir. Popülizmin demokratik aşınma sürecine nasıl yol açabileceğini göstermek için Macaristan'ın hâlihazırdaki durumundan daha iyi bir örnek muhtemelen anılamaz.

Viktor Orbán ve onun sağcı popülist Fidesz Partisi, 2002 seçimlerini kaybettikten (isteksizce kabul ettiği bir yenilgi) sonra, şiddet içeren sokak protestoları bile kullanan, radikal bir muhalefet görünümünü benimsedi. 2010'da iktidara geri dönmesi üzerine, partisinin seçim çoğunluğunu kullanarak zorla getirdiği yeni anayasa, bazı akademik gözlemcilerin sözleriyle; "hâlihazırdaki hükümetin gücü üzerinde çok az denetim vardır; ama yeni anayasal düzen, iktidardaki partinin sadık taraftarlarını, gelecekteki hükümetlerin yapabilecekleri üzerinde veto gücüne sahip makamlara uzun süreler için getirmesine izin vermektedir". Her ne kadar yabancı hükümetler ve uluslararası örgütler Orbán hükümetini çok sert bir biçimde eleştirmekten kaçınmışsa da, hem AB hem de Birleşik Devletler, Macaristan'da demokrasinin "bastırılması"yla ilgili artan endişelerini ifade etmiştir.

Demokrasiden uzaklaşma sürecindeki ikinci aşama, seçimli demokrasiden rekabetçi otoriterliğe (ya da aşırı bir durumda tam otoriterliğe) doğru bir rejim değişikliğine delâlet eden *demokratik yıkım*dır. Popülist aktörlerin demokratik yıkım sırasında muğlak ama yine de destekleyici bir rol oynamaları beklenir, çünkü oyunun kurallarını popülist güçler lehine değiştirmeye eğilimlidirler ve/veya "yozlaşmış seçkinler"e halkın genel iradesinin ifade edilmesine izin vermedikleri için saldırırlar. Peru'daki Fujimori rejimi sözü edilen duruma örnektir.

Fujimori, 1990'da, siyasi düzene karşı ve ülkenin içinde olduğu iktisadi krizi çözmek için aşamalı bir yaklaşım lehine kampanya yürüterek, siyasetin dışından gelen bir popülist olarak iktidar olmuştur. Fujimori'nin arkasında güçlü bir partisinin olmaması ve var olan partilerle ittifak kurmakla ilgilenmemesi nedeniyle, ülke yürütme ve yasama erkleri arasında gerçek bir tıkanma yaşamıştır. Bu tıkanmayı aşmak için Fujimori, 1992'de, sadece "halkın iradesi"ne uyduğunu ileri sürerek, anayasayı askıya almış ve parlamentoyu kapatmıştır. Bu *autogolpe*'dan (özdarbe) sonra Peru, rejimin kesinlikle seçimli demokrasiden ziyade rekabetçi otoriterliğe yakın olduğu, sekiz yıl daha Fujimori tarafından yönetilmeye devam etmiştir. Nitekim Fujimori, sadece Aydınlık Yol [*Sendero Luminoso*] gerilla hareketini yok etmek için değil aynı zamanda oyun alanını muhalefetin aleyhine eğmek için, askeri kesimle –özellikle de istihbarat teşkilatı ve onun yöneticisi Vladimiro Montesinos- ittifak kurmuştur.

Son olarak demokrasiden uzaklaşmanın nihai aşaması, rekabetçi otoriter rejimden tam otoriter rejime ilerleyen, genellikle aşamalı olarak açılan ve krizin meydana gelmesiyle ilişkili bir süreç olan baskıdır. Popülizm doğası gereği halk egemenliğini ve çoğunluğun yönetimini desteklediği düşünüldüğünde popülistlerin genel olarak bu baskı sürecine karşı çıkacağına inanıyoruz. Yakın geçmişte baskı sürecinde popülist aktörlerin rol oynadığı neredeyse hiçbir örnek bulunmamaktadır.

Muhtemelen birkaç istisnadan biri, -fırsatı olduğu halde ve yükselen muhalefete rağmen- rekabetçi otoriter rejimini tam otoriter rejime dönüştürmeyen Belarus Başkanı Aleksandr Lukashenka'dır. Lukashenka'nın Sovyet sonrası diğer ülkelerdeki tam otoriter "klan siyaseti"nden ziyade, (gittikçe artan hileli) seçimlere dayanan rekabetçi otoriter rejimi desteklemesinin

ana nedeni, popülist ideolojisiydi. (Rekabetçi otoriter) rejimini, muhalefetin, dış güçlerin (yani Batılı) safında yer alan “yozlaşmış seçkinler” olarak resmedildiği, popülist tez temelinde savunmaktadır. Bununla beraber, Lukashenka’nın meşru bir biçimde, “ari Belarus halk”ının hakiki temsilcisi olduğunu iddia edebilmek için, rakipleriyle, gerçek anlamda rekabetçi olmayan seçimler aracılığıyla olsa bile, popüler bir yarışa ihtiyacı vardır.

Müdahaleci Değişkenler

Bu kuramsal çerçeve, her şeyden önce, demokratikleşme ve demokrasiden uzaklaşma süreçlerinin altı farklı aşamasında popülizmin etkilerini belirlemektedir. Bununla beraber her aşamada etkinin doğası ve şiddeti değişkenlik gösterebilir. Bu değişkenlik en az üç müdahaleci değişkene dayanır: popülist güçlerin siyasi gücü, popülist aktörlerin içinde faaliyet yürüttüğü siyasi sistemin türü ve uluslararası bağlam.

En önemli etmen popülist aktörlerin siyasi gücüdür. Popülist güçlerin muhalefette veya iktidarda olması, demokratikleşme süreci üzerindeki etkilerinin sadece gücünü değil aynı zamanda doğasını da etkileyebilir. Genel olarak muhalefetteki popülistler, ister (rekabetçi) otoriter, isterse de (seçimli) demokratik bağlamda olsun, seçkinlerin sözde boyunduruğundan kurtulmak için daha fazla şeffaflık ve daha fazla demokrasinin uygulanması (örneğin kurucu seçimler, referandumlar, oylamanın iptali) talebinde bulunurlar.

İktidardaki popülistler doğrudan demokrasinin kullanımı ve kamusal rekabetin kurallarına saygı ile daha karmaşık bir ilişkiye sahiptir. Her ne kadar popülistlerin çoğunluk yönetimini sa-

vundukları doğruysa da, sadece bir kısmı, az ya da çok düzenli bir biçimde plebisitçi araçları kullanmıştır. Özellikle Chávez, bir tanesi başkanlık görev süresini kaldırarak ikinci kez yeniden seçilmesine izin verme konusunda başarılı olan, ama başka bir tanesi anayasa değişikliği için başarısız olan dâhil, birçok referandum düzenlemiştir. Popülist siyasetçiler, Correa ve Orbán'ın anayasal reformlarla yapmış olduğu gibi, seçim alanını kendi lehlerine eğmek için de siyasi güçlerini kullanmışlardır.

İkinci önemli etmen siyasi sistemin *türü*dür. Tüm siyasi aktörler gibi popülistler de demokratik sistem içinde iktidara gelir gelmez, içinde faaliyet yürüttükleri siyasi rejimin özellikleriyle az ya da çok kısıtlanır. Başkanlık sistemleri “siyaset dışı” popülistler için güç kazanmayı kolaylaştırırken, çoğu zaman gündemlerini hayata geçirmek için diğer düzeylerde –özellikle güçlü bir parti örgütünden mahrumken- destekten yoksundurlar. Aksine parlamenter sistemler iktidardaki popülistlerin güçlerini sınırlandırma eğilimindedir; çünkü bu sistem çoğu zaman, popülist partilerin daha güçlü, popülist olmayan partilerle çalışmak zorunda olduğu koalisyon hükümetlerine neden olur; Avusturya'da FPÖ'nün örneğinde olduğu gibi. Bununla beraber popülist bir aktör ya da aktörlerin koalisyonu, parlamento çoğunluğunu ele geçirirse, uğraşmak zorunda oldukları daha az sayıda dengeleyici güç olur. Bu durum en çarpıcı biçimde, Orbán'ın, muhalefetin herhangi bir engelleyici eylemi olmaksızın anayasayı değiştirmesine izin veren parlamentodaki nitelikli çoğunluğuna uzun bir süre güvenebildiği Macaristan'da görülmüştü.

Son olarak uluslararası bağlam önemli bir rol oynar. Ülke, AB gibi, liberal demokrasilerden oluşan güçlü bir ağ ile bütünleşmişse, popülist bir aktörün, ciddi bir uluslararası güçlü tepki

olmaksızın liberal demokrasinin önemli özelliklerinin altını oyması, imkânsız olmasa da (yine bakınız Orbán yönetimindeki Macaristan) daha güçtür. Çeşitli Latin Amerika ülkelerinde son zamanlarda, sol popülist hükümetlerin iktidara gelmesine, Güney Amerika Ulusları Birliği (UNASUR) gibi, kendi demokrasi modellerini savunmaya çalışan, yeni bölgesel kurumları inşa çabalarının eşlik etmesi rastlantı değildir. Gerçekten de UNASUR, Kanada ve Birleşik Devletler'in de üyesi olduğu, Amerikalardaki esas kıtalararası örgüt olan Amerika Devletleri Örgütü'nün (OAS), sistemiyle boy ölçülebilmek için kendi seçim gözlem sistemini geliştirmiştir.

Popülizm ve Demokrasiyi Yeniden Ziyaret

Popülizm ve demokrasi arasındaki ilişkinin karmaşıklığı kuram ve uygulamaya yansır. Özünde popülizm demokrasiye karşı değildir; daha ziyade *liberal* demokrasiyle çatışma halindedir. Popülizm, aşırı çoğunlukçuluğu savunan ve liberal olmayan demokrasinin bir biçimini destekleyen fikirler kümesidir. Popülizm halk egemenliğini ve çoğunluğun yönetmesini kuvvetle savunur, ama azınlık haklarına ve çoğunluğa karşı çıkar. Ancak liberal demokrasiyle ilişkisi bile tek taraflı değildir. Dünyanın dört bir yanında popülist güçler, uçlarda bırakılmış gruplara ses ve güç vermekle uğraşır, ama aynı zamanda muhalif güçlerin bizatihi varlığıyla mücadele etmek ve siyasi rekabetin kurallarını ihlal etmek eğilimindedir.

Uygulamada popülistler günümüz dünyasının birçok liberal demokrasisindeki bir gerilime sık sık değinir ve ondan yararlanır: demokratik rejimin yetersiz *sonuçlarını* eleştirirler ve sorunu çözmek adına, demokratik *prosedürlerin* değişimi için

gayret ederler. Liberal demokratik rejim belirli kesimlerin istediğini vermediğinde, siyasi girişimciler, sistemi eleştirmek için popülist fikirler kümesini benimseyebilir ve halk egemenliğini güçlendirmenin vaktinin geldiğini ileri sürebilir. Bir başka deyişle popülistler hukukun üstünlüğünün ve temel hakların korunmasıyla görevli kurumların (örneğin seçim kurulları, anayasa mahkemesi, yüksek yargı organları vs.) halkın meşru iktidarını uygulama ehliyetini sınırlandırmakla kalmadığını, aynı zamanda siyasi sistem içinde artan bir hoşnutsuzluğa da neden olduğunu iddia etmeye yatkındır.

Popülizm demokratikleşme sürecinin her aşamasında aynı etkiye sahip değildir. Aslında biz, popülizmin seçimli ya da asgari demokrasinin teşvik edilmesinde olumlu, gelişimini tamamlamış liberal demokratik bir rejimin iyileştirilmesinde ise olumsuz bir rol oynama eğiliminde olduğunu ileri sürüyoruz. Dolayısıyla popülizm, otoriter rejimlerin demokratikleştirilmesinden yanayken, liberal demokrasileri niteliksizleştirmeye yatkındır. Popülizm halk egemenliğini destekler, ama yargı bağımsızlığı ve azınlık hakları gibi, çoğunluğun yönetimini kısıtlayacak her şeye karşı çıkar. İktidardaki popülizm, (örneğin, Macaristan'da Orbán ya da Venezuela'da Chávez) demokrasi-den uzaklaşma süreçlerine ve bazı aşırı örneklerde de (örneğin, Peru'da Fujimori) demokratik rejimin yıkımına yol açmıştır.

Demokratik sistem istikrarlı hale gelirse, popülistler çoğunluk yönetimine karşı herhangi bir kısıtlamaya meydan okumaya devam edecektir ve yeterince güçlü olduklarında da, bir demokratik aşınma sürecine neden olabilirler. Bununla beraber demokratik sistemin varlığını, onun yıkımını üretecek noktaya dek tehdit etmeleri olasılığı küçüktür; çünkü temel hakların korunmasında uzmanlaşmış bağımsız organların varlığını savu-

nan çok sayıda aktörün ve kurumun güçlü direnişiyile karşılaşacaklardır. Bu bir bakıma, popülist güçlerin seçimler aracılığıyla baskın hale geldiği, ama ülkelerinin kurumsal tasarımını değiştirmek için gerekli manevra alanına sahip olmadığı, bazı Avrupa ülkelerinin (örneğin, Yunanistan ve Macaristan) günümüzde deneyimlediği senaryodur.

■ 6. BÖLÜM

NEDENLER VE KARŞILIKLAR

Popülizm üzerine hararetli tartışmalar olmasına rağmen, popülist güçlerin başarısı (ve başarısızlığı) hakkında şaşırtıcı derecede az sayıda sağlam kuram bulunmaktadır. Popülist başarıya ilişkin birçok açıklama, ana akım siyasi partiler tarafından hayal kırıklığına uğratılmış ya da görmezden gelindiğini hisseden, ulaşılmaya dünden razı seçmenlerin bir kısmını cezbedebilen, karizmatik bir liderin ortaya çıkışına vurgu yapar. Bu yorum en az iki sebepten sorunludur. Birincisi, başarılı popülist aktörlerin tümüne karizmatik bir lider önderlik etmez. İkincisi, popülizm, popülist aktörlerin varlığından bağımsız olarak toplumda var olan, ahlaki ve Manik [Manichean] bir söylemdir. Sevilsin ya da sevilmesin, birçok yurttaş siyasi gerçekliği popülizmin merceğinden yorumlar.

Popülist aktörlerin başarısını (ve başarısızlığını) açıklamak için, popülist siyasetin hem talep hem de arz tarafı göz önünde bulundurulmalıdır. Düşünsel yaklaşımın en önemli avantajlarından biri hem seçkinler, hem de kitleler düzeyinde popülizme uygulanabilmesidir. Popülizm için güçlü bir talebe sahip toplumlar başarı için verimli topraklardır, ama onlar yine de inandırıcı popülist güçlerin arzına ihtiyaç duyar. Aynı zamanda güçlü bir popülizm arzı denk bir talep olmaksızın, çoğu zaman popülist aktörlerin başarısızlığıyla son bulur. Dahası popüliz-

min yükselişini anlamak için, sosyoekonomik ve sosyopolitik bağlamların popülizmin talebini ve arzını nasıl engelleyebildiği ya da kolaylaştırabildiği üzerinde düşünmek büyük önem taşır.

Popülizm başarısının ve başarısızlığının esas etmenlerini tartıştıktan sonra önemli olduğu kadar kolay yakalanamaz bir sorunu ele alacağız: Popülizmin yükselişine nasıl yanıt vermeli? Bu soruyu cevaplamak için, popülist siyasetin talep ve arz tarafını hedef alan farklı demokratik tepkilerin bir haritasını çıkardık. Kitabı, popülizmin (liberal) demokrasi üzerindeki olumlu etkilerinin en iyi şekilde nasıl güçlendirileceğine ve olumsuz etkilerinin en iyi şekilde nasıl zayıflatılabileceğine dair önerilerle sonlandırıyoruz.

Popülizmin Başarısını ve Başarısızlığını Açıklamak

Kısa bir izahatla başlayalım. Her ne kadar siyasi aktörlerin başarısının normalde aldıkları oy sayısı ile ölçüldüğü (seçmen gücü) doğru olsa da, siyasi başarı en az iki başka yoldan da çözümlenebilir: sorunları kamunun gündemine getirme becerisi (gündem belirleme) ve kamusal siyasaları biçimlendirme becerisi (siyasa etkileme). Bu ayrım popülist aktörlerin başarısı ve başarısızlığı düşünüldüğünde, özellikle önem kazanır. Ne de olsa dünyanın birçok yerinde popülistler, oldukça sınırlı sayıda seçmeni kendilerine çekse de, gündem belirleme ve siyasa etkileme açısından önemli bir rol oynarlar. Bunun en iyi örnekleri Batı Avrupa'daki Danimarka Halkın Partisi (DF) ve Fransa'daki Ulusal Cephe (FN) gibi radikal sağcı popülist partilerdir. Her ne kadar bu partiler, ulusal seçimlerde oyların "sadece" yüzde 10'u ile yüzde 20'sini alsalar da göç ve çokkültürlülük gibi sorunları kamusal tartışmanın merkezine yerleştirmede etkili olmuşlardır.

Bazı durumlarda ana akım partileri daha kısıtlayıcı sığınma ve göç siyasetleri benimsemeye bile zorlamışlardır.

Siyasal başarının türünden bağımsız olarak popülist aktörler, sadece seçkin ve kitlesel popülizm bir araya geldiğinde serpilebilir. Dolayısıyla, popülizmin başarısını (ve başarısızlığını) açıklamanın yollarını arayan bir kuram, popülist siyasetin hem talep hem de arz tarafı göz önünde bulundurulmalıdır. İlki popülist tutumların yükselişine ve popülist fikirler kümesinin görünürlüğüne katkıda bulunan, ara sıra meydana gelen ve yapısal değişikliklere gönderme yaparken, ikincisi siyasi arenada popülist güçlerin performansının lehine olan koşullara atıfta bulunur.

Popülist Siyasetin Talep Tarafı

Herhangi bir siyasi aktörün başarılı olması için, onun verdiği mesaja bir talep olmalıdır. Çoğu popülist aktör popülizmi, bir ya da daha fazla, taşıyıcı olarak adlandırılan ideolojiyle birleştirir; milliyetçilik ya da sosyalizmin türleri gibi. Her ne kadar popülizm başarılarının bir nedeni olarak işaret edilse de, tam tersine birçok seçim çalışması sadece, Batı Avrupa'daki yabancı düşmanlığı [xenophobia] ya da Latin Amerika'da muhtaç gruplar için toplumsal iktisadi destek gibi, eşlik eden özelliklere odaklanır. Bu kısmen kitle düzeyinde erişilebilir verinin olmamasının bir sonucudur. Popülist tutumlar üzerine deneysel çalışmalar hâlâ emekleme aşamasındadır, ama bu çalışmalar popülist tutumların, kayda değer popülist partilerin (örneğin, Hollanda) ve popülist toplumsal hareketlerin (örneğin, Birleşik Devletler) olduğu ülkeler kadar, popülist aktörlerin olmadığı (örneğin, Şili) ülkelerde de oldukça yaygın olduğunu gösterir.

Dünya çapında halkların kayda değer bir kısmı popülist fikirler kümesinin önemli özelliklerini desteklemektedir. Özellikle birçok insan, (siyasi) sistemin dürüst olmadığını ve kendi kendisine hizmet ettiğini, kapalı kapılar ardında yozlaşmış anlaşmalar yaptığını ve çoğunluğun görüşlerini umursamadığını düşünür. Birçokları egemen iktidarını profesyonel siyasetçilere devretmek yerine, en önemli kararları "halk"ın alması gerektiğine inanır. Gerçi bu popülist tutumlar çoğu zaman örtüktür, yani koşullar gelişimleri ya da dışavurumları için uygun hale gelinceye kadar hareketsiz ya da gizlenmiştir. Popülizm üzerine çalışan ABD'li akademisyen Kirk Hawkins'in sözleriyle: "Hepimizin içinde uyuyan bir Hugo Chávez ya da Sarah Palin bulunmaktadır. Sorun onun nasıl uyandırılacağıdır".

Sosyoekonomik ve sosyopolitik bağlamların devreye girdiği nokta burasıdır. Popülizm talebi belirli koşullar (kümesi) altında ortaya çıkar. Bu, toplumun bizatihi varlığına yönelik tehditlerin var olduğu algısının yaygın olduğu zamanlarda harekete geçer. Dramatik iktisadi darboğazlar ve bilhassa, sistematik yozlaşmanın açığa çıkması gibi büyük siyasa başarısızlıklarının toplum içindeki popülist tutumlara katalizatörlük etmesinin nedeni budur. Örnek verecek olursak, Büyük Durgunluk ve ana akım partilerin yozlaşmış davranışları olmaksızın İspanya'da Podemos, Yunanistan'da Syriza gibi popülist partilere halk desteğindeki keskin yükselişi anlamak zorken, 1990'ların başında İtalya'da *Tangentopoli* olarak adlandırılan rüşvet skandalı olmaksızın Silvio Berlusconi'nin yükselişini kavramak olanaksızdır.

Yolsuzluk skandalları "seçkin" bireylerin ve grupların dürüstçe hareket etmediğini gösterir. Skandallar insanları siyasi durum hakkında öfkelenendirir ve siyasi gerçekliği popülizm gözlükleriyle yorumlamaya yatkın hale getirir. Özellikle "dev-

Alexis Tsipras (solda) ve Pablo Iglesias (sağda) Avrupa çapında hem hayranlık, hem de kaygı yaratan iki solcu siyasi partinin lideridir (sırasıyla Yunanistan'da Syriza, İspanya'da Podemos). Onlar Büyük Durgunluk'un başlangıcında kemer sıkma siyasasıyla mücadele etme çabalarıyla saygınlık kazanan genç siyasetçilerdir.

let olma" konusunda, yani devletin halihazırda var olan kaynakların, etkinliklerin ve kişilerarası bağlantıların dağıtımını değiştirme kapasitesinde, ciddi sorunları olan ülkelerde sistematik yozlaşma serpilir. Zayıf devletler yurttaşlardan vergi toplamakta (kaynaklar), suç gruplarının denetiminde (etkinlikler) ve var olan patrimonyal ağlara müdahale etmekte (kişilerarası bağlantılar) güçlüklerle karşılaşır. Devlet olmada ciddi sorunları olan demokratik rejimler, endemik popülizme (örn. Ekvator ve Yunanistan) ya da popülist ve popülist olmayan güçler arasında kesintisiz mücadeleye (örn. Arjantin ve Slovakya) neden olabilecek sistemik yozlaşmaya yatkındır. Burada önemli olan, popülistlerin iktidara gelmesinin, illa da daha güçlü bir devlet olmayı ya da devlet olma sorunlarının kökleriyle mücadele etmeyi becermeyi sağlamayacağıdır.

Popülist tutumların harekete geçirilmesinde bir başka önemli etmen siyasi sistemin tepkisiz kalacağına ilişkin yaygın duygudur. Yurttaşlar siyasi partilerin ve yönetimlerin kendilerini dinlemediğini ve taleplerini görmezden geldiğini hissettiğinde, popülizmin harekete geçme olasılığı, en azından sistem tarafından terk edildiklerini hisseden seçmen çevrelerinde yükselir. Seçmenler kurumsallaşmış siyasi aktörler tarafından öksüz bırakıldıklarını hissettiklerinde, siyasi olayları popülizmin zihinsel haritası aracılığıyla yorumlamaya yatkın hale gelir: “Seçkinler yalnızca kendilerini düşünür ve (gerçek) insanların kaygılarıyla ilgilenmez”. Avrupa’daki radikal sağcı popülist parti seçmenlerinin önemli bir kısmının, iktisadi küreselleşmeyi, Avrupa’nın bütünleşmesini ve çokkültürlülüğü bağrına basan sosyal demokrat partiler tarafından artık temsil edilmediğini hisseden “yerli” işçi sınıfından oluşması rastlantı değildir.

İrlandalı müteveffa siyaset bilimci Peter Mair, seçkinler ve halk arasında genişleyen uçurumun önemli nedenlerinden biri olarak, ana akım siyasi partilerin, uygun temsilci ve sorumlu fail rolleri arasındaki gerilimle artan bir biçimde karşılaşması olduğunu belirtmişti. Yurttaşlar çoğu zaman temsilcilerinin bir şey yapmasını ister, oysa onların başka bir şey yapma sorumluluğu vardır. Özellikle günümüz Avrupasında doğru olan bu durumda, Avrupa Birliği (AB) ulusal yönetimlerin manevra alanını kayda değer bir biçimde daraltmış, zaman zaman da onları açıkça karşı oldukları siyasaları uygulamaya zorlamıştır.

Örneğin, İspanya’daki José Luis Rodríguez Zapatero’nun (2004–2011) ve Yunanistan’daki Georgios Papandreou’nun (2009–2011) sosyal demokrat hükümetleri, uluslararası piyasaların ve AB’nin baskısıyla kemer sıkma siyasalarını yasalaştırarak, “sorumlu failer” olarak hareket etmeye karar vermişti;

böylece seçmenler hayal kırıklığı yaşarken, ihanete uğramış ve partileri tarafından artık temsil edilmediklerini hissetmişlerdi. Bu ilk olarak *Indignados* gibi toplumsal hareketler ve ardından da Podemos ve Syriza gibi solcu siyasi partiler tarafından kanalize edilen popülist duyguların harekete geçirilmesine katkıda bulunmuştur. Her ne kadar bu uç bir örnek olsa da, AB'deki kurumsallaşmış siyasi partiler duyarlılık ve sorumluluk arasında gitgide güçleşen bir dengeyi tutturmaya zorlanmaktadır. Bu tür meydan okumalarla ne kadar iyi baş ederlerse, ki bu da seçmenlerdeki gerginlik hakkında dürüst olmayı gerektirir, popülizmin serpilme şansı da o kadar düşük olur.

Benzer bir durum, uluslararası piyasalar ile Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası gibi uluslararası mali kuruluşlar tarafından ulusal hükümetlerin siyasa seçenekleri ağır bir şekilde sınırlandırılan Latin Amerika'da meydana gelmiştir. Bu "kursuz fırtına"nın uç bir örneği Hugo Chávez'in Venezuela'da yükselişini kolaylaştıran sosyoekonomik ve sosyopolitik durumdur. Geçen yüzyılın son yirmi yılında düşen petrol fiyatları parasızlığa ve artan kamu borçlarına neden olarak, büyük ölçüde himayecilik ağlarına dayanan ülkenin iki partili sisteminin altını oydu. Ortanın solunda yer alan Başkan Carlos Andrés Pérez kemer sıkma reformlarını uyguladığında ciddi toplumsal ayaklanmaların yanı sıra, Hugo Chávez adındaki genç bir yarıbayın askeri darbesiyle karşılaştı. Pérez, bir yolsuzluk skandalı nedeniyle, Yüksek Mahkeme tarafından görevi bırakmaya zorlandığında, siyasi sistem gitgide gözden düştü ve Chávez cezaevinden serbest bırakıldığında, bu dargınlığı, seçkinlere (*la oligarquía*) saldıran ve halkı (*el pueblo*) yücelten popülist bir söylemle harekete geçirdi. Chávez'in 1998'de oyların yüzde 56'sını alarak başkanlık seçimini kazanması, ülkenin geleneksel iki

partili sisteminin çöküşünün ve Latin Amerika tarihinin üçüncü popülist döneminin başlangıcının işareti oldu.

Popülizmin yükselişini çözümlerken, günümüz toplumlarının geçirdiği belli belirsiz ve uzun dönemli değişikliklerin popülist tutumların sadece yayılmasını değil aynı zamanda etkin hale gelmesini kolaylaştırdığı belirtilmelidir. ABD'li siyaset bilimci Ronald Inglehart, İkinci Dünya Savaşı sonrası Batı demokrasilerindeki toplumsal dönüşümün, daha bilgili, daha bağımsız ve daha özbilinçli bir hale gelen bu toplumlarda, bir "bilişsel seferberlik" süreci yarattığını ileri sürmüştür. Bu yeni özgürleşmiş yurttaş, siyasi seçkinlerin doğal tahakkümünü artık kabullenmiyor ve herhangi bir kötülük iddiasını güçlü bir biçimde kınıyordu. Dahası özgürleşmiş yurttaş, içinde faaliyet yürüttüğü yeni enformasyon ortamı sayesinde, siyasi seçkinlere ilişkin kötülük iddialarının daha fazla farkındaydı.

Her şeyden önce, geleneksel medya, siyasi seçkinlerin daha az denetimindedir. Birçok ülkede gazeteler ilk başlarda kurumsallaşmış siyasi partiler ve örgütlerle güçlü bir biçimde ilişkiliydi, hatta tamamen onların elinde ve onlar tarafından işletiliyordu. Radyo ve televizyonlar sadece devletin mülkiyetinde ve denetimindeydi; bu da onların iktidar partilerinden ya da (kurumsallaşmış muhalefet partileri dâhil) ana akım partilerden yana olduğu anlamına geliyordu. Günümüzde çoğu gazetenin siyasi partilerle pek bir bağı kalmamışken, devlet radyoları ve televizyonları, takipçilerinin büyük bir kısmını ticari rakiplerine kaptırmışlardır. Hepsi, sürekli artan sayıdaki çevrimiçi medya kaynaklarıyla rekabet etmek zorundadır. Bu aşırı rekabetçi pazarda, medya örgütleri, ciddi siyasi sorunlara olan ilgilerini azaltmış ve popülist beslenme rejiminin vazgeçilmezleri olan, suç ve yozlaşma gibi, alıcısı olan sorunların yayımlanmasına

ağırlık vermiştir. Bütün bunlar, kendi başına popülist olmasa da, popülist mesajlar için kesinlikle daha cesaretlendirici bir siyasi kültürü oluşturmuştur.

Bilişsel seferberlik süreci, gelişmekte olan ülkelerde sınırlı kalarak, çoğu zaman esas olarak kentli orta sınıflara ulaşabilse de, geleneksel kurumlar ve değerler dünya çapında güç kaybetmektedir. Dahası sosyal medya, ister demokratik ister otoriter olsun gelişmekte olan ülkelerde yaygın bir şekilde nüfuz etmiştir. Bu değişimlerin bileşimi, sosyal medyayı kullanarak güçlenen kentli orta sınıfları seferber etme gücünün etkili örnekleri olan, İran'ın Yeşil Devrimi'nde ve geniş anlamıyla Ortadoğu'daki Arap Baharı'nda görülebilir. Demokratik beklentiler ve sistem karşıtı duygular, özellikle de ayrımcılığa maruz kalmış geniş toplumsal gruplarda, bir araya gelirse, (ön-) popülist duygular harekete geçecektir.

Popülist Siyasetin Arz Tarafı

Popülist dönemlerin çoğu, popülist bir lider ya da partinin yükselişiyle (ve düşüşüyle) bağlantılıdır. Bir şekli olmayan sistem karşıtı duyguları harekete geçirmek ve "sağduyu"lu çözümleri öne çıkararak halka çağrıda bulunmak için mevcut bağlamı sömürebilen, işte bu popülist aktördür. Başarılı popülistler, çok çeşitli toplumsal hoşnutsuzlukları, "biz, iyi halk"a karşı "onlar, yozlaşmış seçkinler" in popülist söylemi çevresinde bileştirebilirlerdir. Onlar bunu, söz konusu toplumsal hoşnutsuzlukların diğer önemli yönlerine hitap eden taşıyıcı ideolojilere popülizmi ekleyerek yapar. Örneğin Batı Avrupa'daki çağdaş radikal sağcı popülist partiler, yozlaşmış (yerli) seçkinleri, (yabancı) göçmenlerden yana olmakla ve (yerli) halkı hiçe saymakla suçlar-

ken yerlilikle popülizmi bağlantılandırır. Benzer bir biçimde, Güney Amerika'daki solcu popülistler sosyalizm ve popülizm bileştirerek, yozlaşmış seçkinleri, yoksul halkı umursamadan ülkenin doğal kaynaklarını yağmalamakla suçlar.

Var olan sosyoekonomik ve sosyopolitik bağlamdan bağımsız olarak popülist aktörler, sistem tarafından (uygun bir biçimde) hitap edilmeyen sorunları siyasileştirmeye çalışır. Ana akım siyasi partiler birbirine yakınsadığında ve onların programa bağlı ilkeleri arasında önemli farklılıklar az kaldığında, popülist güçler için "onlar"ın hepsinin aynı olduğunu ileri sürmek kolaylaşır. Gizli bir ittifakla "demokrasiye el koyan" dört ana akım siyasi partiyi "Dörtlü Çete" olarak adlandırarak, Avrupa'da bu söylemi geliştirmeyi ilk başaran FN olmuştur. Daha sonra FN geriye kalan diğer iki kurumsallaşmış partiye, kısaltmaları olan UMP ve PS'yi "UMPS" olarak birleştirerek, tek bir parti olarak anmaya başladı. İtalya'da, Beş Yıldız Hareketi'nin (M5S) lideri, komedyenlikten siyasetçiliğe geçiş yapan Beppe Grillo, merkez solda yer alan PD'yi (Pdmenoelle), PD'nin merkez sağda yer alan PdL'den ayırt edilemez olduğunu ileri sürerek, "Pd eksi L" olarak adlandırmıştır.

Elbette çoğu zaman ana akım siyasi partiler, ideolojik yakınsamaya karşılık verirler. Belirli sorunların seçmenler için önemli olduğunu fark ederek, onları siyasileştirmeyi seçerler. Böylece sadece kurumsallaşmış rakiplerine meydan okumakla kalmaz, aynı zamanda popülist güçler dâhil yeni rakiplere meydanı kapatırlar. Diğer bir deyişle, ana akım siyasi partilerin eylemleri de, eylemsizlikleri de, popülist güçlerin başarı ve başarısızlığında önemli bir rol oynar. Bu Avusturya ve İspanya'daki radikal sağcı popülist partilerin seçim performansının bir karşılaştırmasıyla gösterilebilir.

İspanya dikkate değer radikal sağcı popülist partiye sahip olmayan birkaç Batı Avrupa ülkesinden biridir. Güçlü bölgesel partilerin varlığına ve oldukça tuhaf bir seçim sistemine ek olarak, bu durumun esas izahatlarından biri, ana akım sağcı parti olan Popüler Parti'nin (PP), İspanya'daki radikal sağcı popülist partinin potansiyel seçmenlerinin önemseyeceği sorunların birçoğuna hitap etmiş olmasıdır: Katoliklik, hukuk ve düzen ile hepsinden önemlisi ulusal birlik. Tam tersine, Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ), birbirine yakınsayan iki ana partinin sık sık resmi ya da gayrresmi büyük koalisyonlar oluşturması ve Avrupa'nın bütünleşmesi ile göç gibi, potansiyel olarak bölücü sorunları siyasi ve kamusal gündemden uzak tutmasından büyük fayda sağlamıştır.

Ama popülist aktörler yalnızca çevrelerinin bedbaht ürünleri değillerdir. Kendileri için daha verimli beslenme alanları oluşturma konusunda parmakları vardır. En önemlisi, popülistlerin bir kriz *hissi* yaratmak konusunda hiçbir çabadan kaçınmamasıdır. Çoğu zaman sansasyonalist medya tarafından bilmeden yardım edilen Avrupa'daki radikal sağcı popülist partiler, yetersiz ve yozlaşmış ana akım partilerin neden olduğunu ileri sürdükleri, mülteci sayısındaki (zaman zaman görece mütevazî) artışı bir "göç krizi" olarak tanımlarlar. Bir başka deyişle popülist aktörlerin seçmen gücü, gündem belirleme ya da siyasa etkileme konularında başarılı olup olamayacakları, onların inandırıcı bir kriz anlatısı geliştirme beserisiyle güçlü bir biçimde ilişkilidir. Bu başka bir nedenden dolayı da önemlidir: popülistler kriz algısını yaratarak, mesajlarına aciliyet ve önem pompalar.

İyi bir örnek, Büyük Durgunluğun ilk yıllarında gayrisafi yurt içi hasılasında önemli daralmaya rağmen, işsizlik ve kamu borçlarında sadece hafif bir artış yaşayan Finlandiya'dır. Bu ne-

denle ortalama Finlandiyalı seçmenlerin küresel iktisadi krizden sert bir darbe aldığını söylemek fazla abartılı olacaktır. Bununla beraber, popülist Hakiki Finliler Partisi, 2011 parlamento seçimlerinde, hayret verici bir biçimde oyların yüzde 19'unu almıştır. Belli başlı tüm partileri etkileyen bir yolsuzluk skandalının yardımı olmuş olsa da, parti ve medyanın bir kısmı tarafından yaratılan kriz algısı, bu başarıda belirleyici rol oynamıştır. Cömert refah devletlerinin, ana akım partilerin her ikisine de izin verdiği, AB'nin kurtarma programları ve göçmen "akını" tarafından tehdit edildiğin ileri sürerek, Hakiki Finliler "masum"ların (halk olarak okuyun) "suçluların" (seçkinler olarak okuyun) aptallığının bedelini ödemeye zorlandığını ileri sürmüştür.

Sonraki kısma geçmeden önce, çoğu zaman unutulmuş ama yine de önemli olan bir sorudan söz etmek önemlidir: Siyasi kültür popülizmin ortaya çıkma ihtimalini nasıl etkiler? Popülist aktörler bir boşlukta iş görmezler, farklı siyasi kültürlerin doğuşuna imkân veren, tarihi miraslara sahip toplumlarda ortaya çıkarlar. Örneğin Batı Avropanın demokratikleşme süreci, olgunlaşmak için yüzlerce yıl almış ve seçkinlerin güçlü denetiminde kalmıştır. Süreç monarşi ve toprak sahipleri gibi demokratik olmayan seçkincileri, liberaller ve sosyalistler gibi demokratik seçkincilere düşürmüştür. Gerçekten de liberal ve sosyalist seçkinler "avam"a karşı derin bir güvensizlik hissediyorlardı; bu nedenle evrensel oy hakkını yavaş yavaş ve isteksizce (kadınları kapsayacak şekilde) genişletmişlerdir. Dahası komünizmin ve faşizmin yükselişi, (sıradan) halka karşı bu güvensizlik hissini güçlendirerek, birçok ülkede demokratik seçkinlerin siyasi seçenekleri kısıtlamasına neden oldu; örneğin birçok ülke, halk bir kez daha "yanlış seçimler" yapamasın diye, "anti-demokratik" partileri yasakladı.

Tam tersine Birleşik Devletler, devrimci bir retorik ve bizatihi “biz, halk” kavramıyla karakterize olan, daha popüler bir demokratik geçmişe sahiptir. İronik bir biçimde Kurucu Ataların birçoğunun, Başkan Lincoln’un ünlü betimlemesiyle “halk tarafından, halk için, halk yönetimi”ne karşı, derin çekinceleri vardı. Gerçekten de ulusun kurucuları tarafından oluşturulan aşırı karmaşık ve oldukça işlevsiz siyasi sistem onların hem seçkin karşıtı, hem halk karşıtı duygularını yansıtıyordu: bu duygular sırasıyla, yerleştirdikleri denetim ve denge mekanizmalarında ve oluşturdukları Seçmenler Kurulu’nda [Electoral College] görülebilir. Bununla beraber Amerikan siyasi kültürü, ari halka karşı seçkinleri, ya da çağdaş bir kampanya söylemindeki gibi, Ana Cadde’ye karşı Wall Street’i konumlandırmasıyla, her zaman popülist olmuştur. Halkın erdemli ve seçkinlerin yozlaşmış olduğu fikri Birleşik Devletler tarihi boyunca hem yüksek hem de pop kültürde savunulmuştur.

Popülist liderlerin ya da partilerin müdahalesi olmaksızın bile, Amerikalılar ana akım medya ve ana akım siyasetçilerin popülist söylemleriyle karşılaşır. Dahası popülist duygular popüler kültürde de önemli rol oynar. Thomas Paine’in ünlü kitapçığı Sağduyu’dan [Common Sense (1776)], başrolünü James Stewart’ın oynadığı destansı film Mr. Smith Washington’a Gidiyor’a [Mr. Smith Goes to Washington (1939)], John Rich’in daha yakın tarihli şirketlerin kurtarılması karşıtı, country şarkısı “Detroit’in Şalterini İndirmek”e [“Shuttin’ Detroit Down” (2009)], Amerikalılara ari halk ve yozlaşmış seçkinler arasındaki ebedi mücadele anlatılmıştır.

Tarihi miras göz önünde bulundurulduğunda, popülizmin Batı Avrupa tarihinde görece nadir bulunması, Poujadistler gibi bir belirip kaybolan partiler tarafından, yukarıdan aşağı sefer-

berlikle sınırlı olması şaşırtıcı değildir. Ama “sessiz devrim”in toplumsal dönüşümü Batı Avrupa kültürlerini popülizme açık hale getirmiştir. Özgürleştirilmiş yurttaşlar geleneksel siyasi ve toplumsal örgütlerin denetiminden kendilerini kurtarmış ve sisteme karşı gitgide daha eleştirel, hatta neredeyse alaycı hale gelmiştir. Seçkinler giderek daha kötü gözle görüldükçe, halk genel olarak kötuden, ekseriyetle iyiye dönüşmüştür. Birçok medya organı, (akademik) uzmanları boş verip önemli siyasi gelişmeleri ele almak üzere “sokaktaki adam”a dönmüştür. Ana akım siyasetçiler, çoğu zaman halkın sesi olarak gazeteciler tarafından “halkın endişelerine yanıt verme” zorunluluğu adına, hırpalanmıştır. Bununla bağlantılı olarak Big Brother gibi başrollerinde sıradan insanların ya da Kardashian’lar gibi, “pop kültür” ünlülerinin yer aldığı reality televizyon programları, büyük ölçüde “yüksek kültür” seçkinlerinin yaşamları hakkındaki programların yerini almıştır.

Popülizme Karşılıklar

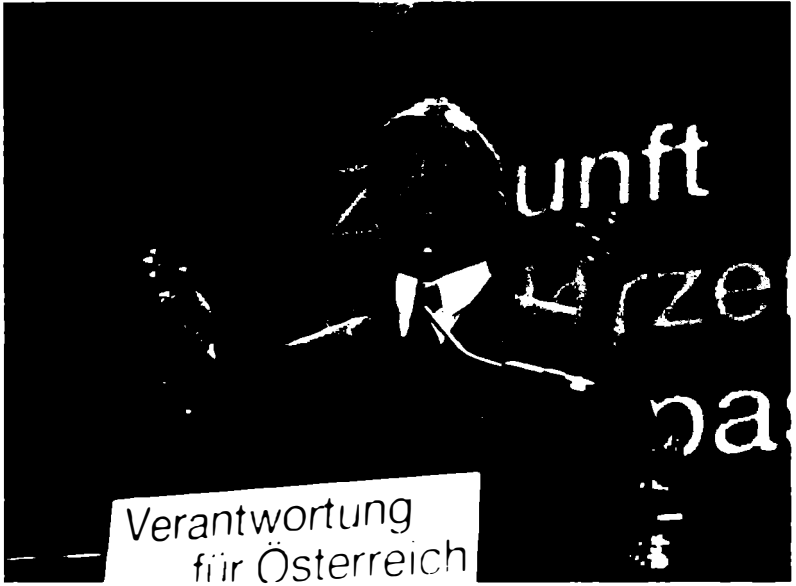
Popülistlerin seçim başarıları ilk başlarda esas olarak Latin Amerika’da yoğunlaşmış olsa da, son yıllarda popülist güçler dünyanın dört bir yanındaki seçim arenalarında kendilerini ispat etmiştir. Bu popülistlerle nasıl mücadele edileceği konusunda artan endişelere ve tartışmalara neden olmuştur. Bu tartışmaların büyük çoğunluğu, Alman filozof ve siyaset bilimci Karl Löwenstein’in *militan demokrasi* olarak adlandırdığı kavramdan esinlenmiştir. Löwenstein 1930’larda, demokrasilerin aşırılıkçı siyasi güçlerin demokratik yöntemleri kullanarak iktidara gelmesini engellemesi gerektiğini ileri sürmüştür –çünkü kendisi Adolf Hitler’in Weimar Almanyası’nda yükselişini tecrübe et-

miştir. Her ne kadar Almanya, anayasasında kendisini resmi olarak bir militan demokrasi olarak tanımlayan az sayıda ülkeden biri olsa da, birçok demokrasi onun özelliklerinden en azından bir kısmını –11 Eylül terör saldırıları ve onu izleyen Teröre karşı Savaş’tan bu yana daha da fazlasını- uygulayagelmiştir.

Popülist güçlerle baş etmeye geldiğinde militan demokrasi yaklaşımı özellikle sorunludur; çünkü popülizm demokrasinin kendisine karşı değildir, aslında liberal demokratik rejimlerle çatışma halindedir. Popülist güçler, kamu yararını savunmaktan ziyade, kontrolü tamamen kaybedip, güçlü azınlıkların haklarını koruyan seçilmemiş kurumların var olması hakkında, pek de haksız sayılamayacak, şüpheler taşır. Bu, popülistlerin, demokrasilere karşı, aşırılıkçılardan farklı, daha karmaşık bir mücadele sunduğu ve bu nedenle de farklı, daha karmaşık bir karşılık vermek gerektiği anlamına gelir. Gerçekten de popülist meydan okumaya aşırı tepki vermek, liberal demokrasiye yarardan çok zarar verebilir.

Talep Tarafı Karşılıkları

Popülist siyasete olan taleple nasıl baş edileceğine, akademik ya da kamusal tartışmalarda nadiren yer verilir. Bunun nedeni kısmen, birçok insanın popülizmi, merkezinde kitleleri büyüleme (ya da “kandırma”) becerisine sahip karizmatik bir lider olan, seçkinlerin yönlendirdiği bir sürece indirgemesidir. Bu görüşe göre popülizm, Jörg Haider ya da Hugo Chávez gibi “büyük adamlar”ın yükselişiyle açıklanır. Bununla beraber popülist tutumlar toplumlarda görece yaygındır, karizmatik popülist liderleri olmayanlarda bile. Bu tutumların etkin hale getirilmesi, bilhassa genel anlamda siyasi yozlaşma ve özel anlamda da

Avusturya Özgürlük Partisi'nin seçim başarılarının büyük bir kısmı Jörg Haider'in karizmatik şahsiyetine atfedilebilir. Kendisi, sisteme saldırmak ve göç sorununu siyasileştirmek için popülist fikirleri kullanmada hiçbir çabadan kaçınmayan, yetenekli bir konuşmacıdır.

seçkinlerin tepkisizliği gibi, sayesinde sıradan insanların ateşli popülistler haline gelebileceği belirli koşullar kümesinin varlığına bağlıdır.

Belli başlı yolsuzluk skandalları ve özellikle sistematik yolsuzluk, popülizm için nüfusun önemli kesiminde verimli bir beslenme alanı yaratır. Dolayısıyla, yolsuzlukla mücadele etmek ve yolsuzluğu önlemek popülist siyasetin talep yönünü azaltmak için hayati stratejilerdir. Bundan çıkarılacak ilk ders, önemli bir rüşvet skandalı ifşa olduğunda, yapılabilecek en kötü şeyin onu reddetmek ya da tamamıyla şeffaf bir soruşturmadan kaçınmak olduğudur. *Liberal* demokrasinin meşruiyetinin

önemli bir kısmı, devlet görevlilerini ve seçilmiş siyasetçileri yurttaşlara karşı hesap verebilir kılabilen, özerk kurumların varlığından kaynaklanır. Başlıca yolsuzluk davalarının uygun bir biçimde soruşturulması ve yaptırıma bağlanması, sadece seçkinler içinde yolsuzlukların meydana gelmesini azaltmakla kalmaz, aynı zamanda halka "sistem" in tek bir homojen kurumun denetiminde olmadığını da gösterir.

Sistematik yolsuzlukla baş etmek, tek tek büyük yolsuzluk davalarıyla baş etmekten şüphesiz daha zordur. Her şey bir yana sistematik yozlaşmaya "devlet olma" sorunları eşlik eder ve buna karşı gelmek kolaydan başka her şey olabilir. Genel anlamda devlet kabiliyetlerini, özellikle de hukukun üstünlüğünü güçlendirme çabaları, popülist duyguları zayıflatmaya yardım eden dolaylı önlemler olarak görülmelidir. Devletin, kaynakların, etkinliklerin ve bireyler arası bağlantıların var olan dağılımını değiştirme kapasitesi ne kadar güçlenirse, popülist talebinin uykuda kalma olasılığı da o kadar yüksektir. Bu nedenle "demokrasiyi teşvik eden" uluslararası örgütler ve devlet kuruluşları, devlet kabiliyeti ve hukukun üstünlüğü inşasında havuç ve sopa önlemleri kullanılmalıdır. Yaygın bir "havuç" önlemi devlet memurlarının çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve yurttaşların görevi kötüye kullanma durumlarını bildirmek (örneğin, ombudsman) konusunda cesaretlendirilmesidir; "sopa" önlemleri, normalde devlet faillerinin denetimini ve yaptırıma bağlanmasını arttırmayın yollarını arayan kurumsal ve hukuki reformlarla ilgilidir.

Bununla beraber birçok Batı Avrupa ülkesinin devlet olma sorunları olmasa da, bu ülkeler kitlesel düzeyde yaygın popülizmle karşı karşıyadır. Örneğin Danimarka ve Hollanda güçlü popülist partilerin ortaya çıkışına tarıklık etmiştir; ne sistematik

yolsuzluk, ne de devlet kabiliyetleri temel bir sorun olduğu halde. Bunu anlayabilmek için, insanların popülist duygularının etkinleştirilmesini sağlayan ikinci koşulu ele almak önemlidir: seçkinlerin tepkisizliği. Birçok Batı Avrupa ülkesinde kurumsallaşmış partiler temsil yerine sorumluluğa öncelik vermiş ve bunun sonucunda, halk desteğini yitirdiklerinde, çoğu zaman popülist partileri iktidardan uzak tutma savıyla, siyasi karteller oluşturmuşlardır. Bunun popülistler için bir rüyanın gerçekleşmesi olduğu aşikârdır çünkü bu, onların tercih ettiği mücadele imgesini destekler: “birimiz hepimize, hepimiz birimize karşı” –Belçika’daki radikal sağcı popülist Flaman Bloku’nun (günümüzde Flaman Çıkarları, VB) eski bir sloganı.

Esas sorun kurumsallaşmış partilerin diğer liberal demokratik partilerle karteller oluşturması, ya da sorumlu davranmaları değil, bu konuda açık ve dürüst olmamalarıdır. Siyasetçilerin çoğu işler iyi giderken mutlak sorumlu, işler kötüye gittiğinde ise neredeyse mutlak sorumsuz olduğunu iddia eder. Örneğin iktisadi büyüme yönetimin iktisadi siyasalarının başarısı olduğu savunulurken, iktisadi bir darboğaz “küreselleşme”nin ve AB ile IMF gibi uluslararası kuruluşların bir sonucu olarak dışsallaştırılır. Aslında siyasetçiler olduğundan daha fazla güce sahip olduklarını iddia ederek kendi sonlarını hazırlarlar. İktidarlarına yönelik temel kısıtlamaları değiştiremeyecekleri için, kendileri hakkında daha açık olmaları gerekir; buna neden kısıtlamaları kabul ettiklerinin açıklaması da dâhildir. Bu popülistlere mutlak egemenliğe dair çekici bir öykü anlatmak için muhtemelen alan bırakır, ama en azından ana akım partileri daha az aldatici ve daha sahici kılabilir. Üstelik, sol popülist Syriza yönetiminin, aynı iktisadi gerçeklik karşısında, kendisinden önceki “hain” rakipleri gibi, pes etmek zorunda kaldığı, Yunanistan

gibi ülkelerin yakın geçmişteki deneyimleri, popülist alternatiflerin çekiciliğinin bir kısmını alıp götürmüştür.

Sıradaki kısma geçmeden önce, popülist siyasetin talep kısmıyla baş etmek için kitlesel düzeyi hedef alan etkin stratejiler hakkında düşünülebileceğini de belirtmek gerekir. Tüm yurttaşlara liberal demokrasinin temel değerlerini toplumsallaştırmayı amaçlayan ve her ne kadar daima açıkça olmasa da, aşırılıkçı muhalefetin tehlikeleri konusunda uyarıcı, yurttaşlık eğitimi bunların en önemlilerinden biridir. Muhtemelen en ayrıntılı yurttaşlık eğitimi programı, bu konudan sorumlu ayrı bir yönetim birimine –biraz uğursuzca adlandırılmış Yurttaşlık Eğitimi için Federal Büro (BpB)- bile sahip olan, Almanya'dadır. Genel olarak yurttaşlık eğitimi demokratik inançları güçlendirebilir ve popülist tutumların önlenmesinde önemli rol oynayabilen çoğulculuğun değerini açıklayabilir. Bununla beraber, özellikle siyasi kuruma hâlihazırda daha az güvenen ve popülist aktörlere karşı daha fazla sempati besleyen gruplar arasında, aşırılıkçı güçlere karşı sert uyarılar geri tepebilir.

Arz Taraf Karşılıkları

Popülist güçler sisteme saldırmaya eğilimli olduğundan, sistem sık sık onlara tepki verir. Popülist siyasete talebi azaltmaya yöneltmiş bir miktar demokratik tepki olsa da, çoğu eylem ve aktör sadece popülist siyasetin arzını, yani popülist aktörleri, hedefler. Yine de, popülist söylemin aksine, sistem yekpare bir varlık değildir ve aktörlerinden bazıları popülizme yanıt vermeye daha istekli ve bu konuda daha başarılıdır. Sistemin, en etkin ve verimli olan, şu dört aktörüne odaklanıyoruz: (1) ana akım siyasi aktörler, (2) temel hakların korunmasında uzmanlaşmış kurumlar, (3) medya ve (4) uluslarüstü kurumlar.

Aslında ana akım siyasi aktörler ve popülist aktörler aynı sektördedir: siyaset. Dolayısıyla belirli koşullar altında, taleplerinin görünürlüğünü artırmak ve siyasi iktidarı ele geçirmek için onlara yardım edebilmek üzere, işbirliği ve ittifak oluşturmaya karar verebilirler. Örneğin Avusturya ve Finlandiya gibi Avrupa ülkelerindeki ana akım siyasi partiler, popülist partilerle hükümet koalisyonları oluştururken, Birleşik Devletler’de Cumhuriyetçi Parti’nin birçok lideri, Kongrede koltuk kazanmak için popülist Çay Partisi’yle resmi ya da gayriresmi ittifaklar kurmuştur. Ancak birçok ana akım siyasi parti aksi istikameti seçip açıkça popülist aktörlere saldırır. Bunu yapmanın bir yolu, örneğin herhangi bir resmi işbirliğini dışarda bırakan sözümona bir karantina kordonu [cordon sanitaire] çekerek popülistleri dışlamaktır –Belçika’daki dikkat çekici VB örneğindeki gibi. Daha radikal bir yaklaşım, genel grev ve hatta –Venezuela’da 2000’lerin başında olduğu gibi, iktidardaki popülistlere karşı bir ayaklanma dâhil, eldeki tüm araçlarla popülist güçlerle mücadele etmektir.

Temel hakların korunmasında uzmanlaşmış kurumlar popülistlerin yükselişiyle baş etmek söz konusu olduğunda hayati bir rol oynayabilir. Ne de olsa, liberal demokrasilerde Alman Federal Anayasa Mahkemesi ve ABD Anayasa Mahkemesi, liberal demokratik sistemin ve çoğunluğun yönetiminde, azınlıkların haklarının korunmasının güvenceleri olarak özellikle tasarlanmıştır. Orta ve Doğu Avrupa’da yargı, Polonya’da Kaczyński kardeşler ve Slovenya’da Mečiar gibi popülistlerin, liberal olmayan önerilerinden bazılarını karşı çıkarak popülist aktörlerin en önemli dengeleyicisi olagelmıştır. Ancak bu her zaman işe yaramaz. Örneğin yargı, Ekvator’da Correa, Macaristan’da Orbán yönetimlerinin, iktidarlarını pekiştirmelerini ve yargı sistemine sadık

taftalarını yerleştirmesini olanaklı kılan, liberal olmayan ana-
yasal reformlarını önlemek için yeterli gücü bulamamıştır.

Medya popülist güçlerin siyasi başarı ve başarısızlığında önemli bir rol oynar. Mesela Glenn Beck ve Sean Hannity gibi Fox News'deki yüksek profilli şahsiyetlerin ve birçok yerel radyo istasyonunun desteği olmaksızın, Çay Partisi'nin yükselişini anlamak güçtür. FPÖ lideri Haider'in, 1990'larda ünlü tabloid gazete *Die Krone*'de fazlasıyla olumlu şekilde yer bulması Avusturya'daki benzer bir durumdur. Daha yakın zamanda Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UKIP), önceleri İşçi Partisi'ni ve Muhafazakâr Parti'yi desteklemiş olan, Britanya'da yayınlanan tabloid *Daily Express*'in açık desteğinden yararlanmıştı. Bazı örneklerde popülist aktörler, Bulgaristan'da Hücum lideri Volen Sidorov ve İtalya'da M5S lideri Beppe Grillo gibi, siyasi kariyerini medyada başlatan (sosyal) medya şahsiyetidir. Medya popülizminin bu türünün doruğu, geniş medya imparatorluğunu Forza Italia Partisi'ni kurmak ve iktidardayken de kendisini desteklemek için kullanan, Berlusconi'dir.

Medyanın ister sağda ister solda olsun popülist partilere karşı düşmanca bir tutum aldığı Almanya'da durum oldukça farklıdır. Kendi güçlü popülist söylemini yayan Bild gibi tabloid bir gazete bile, sol popülist Sol (*Die Linke*) ve sağ popülist Cumhuriyetçiler (*Die Republikaner*) gibi partilere hiddetle saldırır. Benzer bir durum Birleşik Krallık'ta da bulunmaktadır, *Daily Express*'in yakın geçmişte destek verdiği tarafı değiştirmesine rağmen. Örneğin tüm tabloid gazeteler Britanya Ulusal Partisi'ne (BNP) karşı ilk sayfalarında olumsuz başlıklar atmıştır; bunlardan en ünlüsü The Sun'ın partiyi tanımlarken "Lanet Edersiz İnsanlar" demesidir [British National Party (BNP)'ye ithafen "Bloody Nasty People"—ç.n.]. Mücadeleyi değil söylemi paylaşan, popü-

list medya ve siyasetçiler arasındaki bu tuhaf aşk-nefret ilişkisi, dünya çapında oldukça yaygındır ve tabloid medyanın bile neredeyse tamamen ana akım güçler tarafından sahip olunmasının ve işletilmesinin bir sonucudur.

Popülist güçlerle baş etmek söz konusu olduğunda uluslararası kurumlar da önemlidir. AB ve Amerikan Devletler Örgütü'nün (OAS) en önemli işlevlerinden biri (liberal) demokrasinin teşvik edilmesi ve korunmasıdır. Uygulamada her iki örgüt de popülist güçlerin iktidara gelmesine -örneğin, 2000'de FPÖ'nün dâhil olduğu Avusturya koalisyon hükümetine- ya da popülist aktörlerin bazı eylemlerine -örneğin, 1992'de Fujimori'nin Peru meclisini kapatma kararına- hiddetle tepki göstermiştir. Bununla birlikte Chávez ve Orbán örnekleri, uluslararası örgütlerin sahip olduğu gücün popülistler karşısında önemsiz olduğunu gösterir. Sorunun bir kısmı ulusal yönetimlerin, yabancı örgütlerin, onların liberal demokratik standartlara uygunluklarını değerlendirmesine izin verme konusundaki isteksizliklerinden kaynaklanır. Dahası AB gibi uluslararası örgütlere katılmaya uygunluk ölçütleri sonradan pek bir işe yaramaz: bir ülke kulübün üyesi olduktan sonra, kulüp, söz konusu ülkenin demokrasiye ve hukukun üstünlüğüne bağlılığını izlemek için çok az bir kapasiteye sahiptir. Son olarak bazı popülistler, Avrupa Halkın Partisi'nin (EPP) Orbán'la yaptığı gibi onları uluslararası yaptırımlara karşı koruyabilecek ya da Chávez'in Ekvator ve Nikaragua'daki popülist rejimlerle yaptığı gibi onların etkisini azaltabilecek, popülist olan veya olmayan uluslararası destekçilerden yararlanabilir.

Öyleyse, popülist siyasetin arzına karşı belli başlı demokratik karşılıklar üzerine bu kısa tartışmadan ne öğrenebiliriz? En önemli ders, popülizmle baş etmek için, çoğunlukla karşı çıkma

ve işbirliği yapma kutupları arasında yer alan, farklı stratejilerin var olduğudur. Bir yanda popülist güçlere saldırarak ve/veya onları dışlayarak mücadele seçeneği bulunmaktadır. Diğer yanda, popülistlerin gündeme getirdiği sorunları (kısmen) dikkate alarak ya da popülist güçleri siyasi sisteme tamamen dâhil ederek, mesela onlarla koalisyon hükümetleri kurarak, popülistlerle yakın ilişki kurulmaya çalışılabilir. Sonuçta, popülist rakiplere yanıt vermek için evrensel olarak geçerli bir en iyi çözüm bulunmamaktadır. Gerçek hayattaki tüm stratejiler, tamamen karşı çıkma ve tamamen işbirliği yapma iki kutbunun arasında yer alır ve birçok durumda da farklı stratejilerin bir bileşimi uygulanır.

Hangi stratejinin daha etkili olduğu hem demokrasinin, hem de popülist rakiplerin kendine has niteliklerine büyük ölçüde bağlıdır. Bununla beraber, ne yazık ki sık sık önerilen, iki kötü yaklaşım belirlenebilir. İlk olarak, birçok durumda sistemin aktörleri popülistlere karşı eşgüdümlü, cepheden bir saldırı başlatır. Sistem aktörleri, “onları” topyekûn “kötü” ve “aptal” olarak resmederek, siyasi mücadelelerini “birimiz hepinize, hepiniz birimize karşı” şeklinde betimleyebilen popülistlerin eline koz verir. İkincisi bazı müesses aktörler, birçok Batı Avrupalı sosyal demokratın popülist radikal sağla mücadele girişiminde ileri sürdüğü şekilde, popülist aktörlerin popülist mesajının bir kısmının benimsenerek yenilgiye uğratılabileceğini savunur. Her iki yaklaşım da siyasetin ve toplumun ahlaklaşmasını ve kutuplaşmasını daha da pekiştirir, ki bu da esas olarak liberal demokrasinin altını oyar.

Popülizmin Liberal Olmayan Tepkisi

Popülizm demokrasinin bir parçasıdır. Ancak popülizm demokrasinin aynadaki görüntüsü olmaktan ziyade, liberal de-

mokrasinin (kötü) vicdanıdır. Demokrasi ve liberalizmin hakim olduğu bir dünyada, popülizm, aslında, demokratik olmayan liberalizme, liberal olmayan demokratik karşılık haline gelmiştir. Popülistler anayasa mahkemeleri ve uluslararası mali kurumlar gibi liberal kurumların ve siyasaların demokratik olmayan özellikleri hakkında rahatsız edici sorular sorar ve bunlara, çoğu zaman nüfusun büyük bir kısmı tarafından desteklenen (ölüm cezasının yeniden uygulanması gibi) liberal olmayan yanıtlar verirler. Liberal demokraside, çoğunluğun istekleri ve azınlıkların hakları arasında içkin (potansiyel) bir gerilim bulunur. Geleneksel olarak, bu, ABD Yüksek Mahkemesi'nin, sırasıyla ırk ayrımcılığının yasaklayan ve kürtaşı yasal hale getiren, Brown'a karşı Eğitim Kurulu (1954) ve Roe'ya karşı Wade (1973) davalarında olduğu gibi, anayasa mahkemelerinin yönetimin kararlarını geçersiz kılmasını sağlamıştır. Son birkaç on yıldır, Avrupa Merkez Bankası (ECB) ve Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi seçilmemiş organlar ve teknokratik kurumlar, önemli siyasa alanları üzerinde denetimlerini sağlamlaştırmış ve böylece seçilmiş siyasetçilerin gücünü kayda değer ölçüde kısıtlamıştır. Neoliberal reformların yaygın bir biçimde uygulanması ve Yeni Kamu Yönetimi gibi programların benimsenmesi nedeniyle ulusal yönetimler, özel şirketler, uluslararası örgütler ve piyasanın görün(mez)ür eli tarafından fena halde kısıtlanmıştır.

Ana akım siyasetçiler bu siyasaları gönüllü olarak uygulamış ama bunları nadiren kendi yurttaşlarına satmaya çalışmışlardır. Aksine onlar bunları, güçlü yabancı örgütler (örneğin, AB ya da IMF) ve süreçler (örneğin küreselleşme) tarafından ülkeye dayatılan, zorunlu, ya da kaçınılmaz, siyasalar olarak sunarlar. Sonuç olarak bu siyasaların en azından bazılarının, yanlış ya da yarardan çok zarar verebilecek, istenmeyen sonuçlara sahip ola-

bileceği konusunu tartışmaya çok az zaman harcanır. Gerçekten de seçkinler seçilmemiş organların ve teknokratik kurumların artan gücünü, kemer sıkma ve göç gibi, tartışmalı siyasi konuları siyasetin dışına taşımak için kullanmış ve böylece, seçimleri kaybetme riskini en aza indirmiştir. AB bu konudaki en iyi örnektir: AB bilinçli olarak, seçilmemiş ve bu nedenle de halkın baskısından büyük ölçüde yalıtılmış kurumlara yetki devri için kurulmuş bir örgüttür. O halde, “demokrasi açığı”nın Avrupa Birliği’yle (AB) neredeyse eşanlı hale gelmesi ve popülistlerin git gide daha fazla AB karşıtı haline gelmesi şaşırtıcı değildir. Onlar, ulusal ve Avrupalı seçkinleri halkın zararına ve isteklerine karşı (neo)liberalizmi teşvik eden kadri mutlak uluslarötesi bir örgüt yaratmakla suçlar.

Her ne kadar popülizm farklı biçim ve tarzlarda ortaya çıksa ve oldukça farklı kültürel ve siyasi bağlamlarda harekete geçse de, tüm popülist aktörler siyasi tartışmayı ahlakileştirir ve görmezden gelen sorunları ve grupları (yeniden) siyasileştirir. Popülizm çoğu zaman karmaşık sorunlara basit yanıtlar önerirken, popülizm karşıtları da aynısını yapar. Popülistler, liberal demokratik olanlar dâhil tüm siyasi rejimlere karşı karmaşık zorluklar yaratır. Popülizmle baş etmenin en iyi yolu popülist aktörler ve destekleyicileriyle –ne kadar zor olsa da- açık bir diyaloga girmektir. Diyalogun amacı popülist seçkinlerin ve kitlelerin iddialarını ve yakınmalarını daha iyi anlamak ve bunlara karşı liberal demokratik yanıtlar geliştirmek olmalıdır. Aynı zamanda uygulamacılar ve akademisyenler mesajı iletenden ziyade mesaj odaklanmalıdır. Popülistlerin *a priori* hatalı olduklarını varsaymak yerine, önerilen siyasaların liberal demokratik bir rejim içinde ne ölçüde değer taşıdığı ciddi bir biçimde değerlendirilmelidir.

Popülist destekçileri ve muhtemelen bazı seçkinleri kazanmaya çalışırken liberal demokratlar, hem "halk"ı ayartan basit çözümlerden, hem de sıradan yurttaşların ahlaki ve entelektüel yetkinliğini görmezden gelen seçkinci söylemlerden kaçınmalıdır: her ikisi de sadece popülistleri güçlendirir. En önemlisi, popülizmin çoğu zaman doğru soruları sorduğu ama yanlış yanıtlar verdiği göz önünde bulundurulduğunda, nihai hedef sadece popülist arzın yok edilmesi değil, aynı zamanda popülist talebin zayıflatılması da olmalıdır. Sadece ikincisi gerçekten liberal demokrasiyi güçlendirir.

KAYNAKÇA

Birinci Bölüm: Popülizm nedir?

Margaret Canovan, *The People* (Cambridge, UK: Polity, 2005).

Rudiger Dornbusch ve Sebastian Edwards, eds., *The Macroeconomics of Populism in Latin America* (Chicago: University of Chicago Press, 1992).

Lawrence Goodwyn, *Democratic Promise: The Populist Moment in America* (New York: Oxford University Press, 1976).

Richard Hofstadter, *The Age of Reform: From Bryan to FDR* (New York: Knopf, 1955).

Ghita Ionescu ve Ernest Gellner, eds., *Populism: Its Meaning and National Characteristics* (New York: Macmillan, 1969).

Ernesto Laclau, *On Populist Reason* (London: Verso, 2005).

Ernesto Laclau ve Chantal Mouffe, *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics* (London: Verso, 1985).

Cas Mudde, "The Populist Zeitgeist." *Government and Opposition* 39.4 (2004): 541–563.

Cas Mudde ve Cristóbal Rovira Kaltwasser "Populism," içinde *The Oxford Handbook of Political Ideologies*, eds. Michael Freeden, Lyman Tower Sargent, ve Marc Stears, 493–512 (Oxford: Oxford University Press, 2013).

Carl Schmitt, *Der Begriff des Politischen* (Berlin, Germany: Dunckler & Humblot, 1929).

Paul Taggart, *Populism* (Buckingham, UK: Open University Press, 2000).

Kurt Weyland, "Clarifying a Contested Concept: Populism in the Study of Latin American Politics." *Comparative Politics* 34.1 (2001): 1–22.

İkinci Bölüm: Dünya Çapında popülizm

Carlos de la Torre, *Populist Seduction in Latin America*, rev. ed. (Athens: Ohio University Press, 2010).

Michael Kazin, *The Populist Persuasion: An American History*, rev. ed. (Ithaca, NY: Cornell University Press, 1995).

Kosuke Mizuno ve Pasuk Phongpaichit, eds., *Populism in Asia* (Singapore: NUS Press and Kyoto University Press, 2009).

- Cas Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe* (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2007).
- Cas Mudde ve Cristóbal Rovira Kaltwasser, "Exclusionary vs. Inclusionary Populism: Comparing Contemporary Europe and Latin America," *Government and Opposition* 48.2 (2013): 147–174.
- Danielle Resnick, *Urban Poverty and Party Populism in African Democracies* (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2013).
- Cristóbal Rovira Kaltwasser, "Latin American Populism: Some Conceptual and Normative Lessons," *Constellations* 21.4 (2014): 494–504.
- Marian Sawer ve Barry Hindess, eds., *Us and Them: Anti-elitism in Australia* (Perth, Australia: API Network, 2004).
- Yannis Stavrakakis and Giorgos Katsambekis, "Left-Wing Populism in the European Periphery: The Case of SYRIZA," *Journal of Political Ideologies* 19.2 (2014): 119–142.

Üçüncü Bölüm: Popülizm ve Seferberlik

- Daniele Albertazzi ve Duncan McDonnell, eds., *Twenty-First Century Populism: The Spectre of Western Democracy* (Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan, 2008).
- Sergio Anria, "Social Movements, Party Organization, and Populism: Insights from the Bolivian MAS," *Latin American Politics & Society* 55.3 (2013): 19–46.
- David Art, *Inside the Radical Right: The Development of Anti-immigrant Parties in Western Europe* (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2011).
- Paris Aslanidis, "Populist Social Movements of the Great Recession," *Mobilization: An International Quarterly* 21.3 (2016): 301–321.
- Julio Carrión, ed., *The Fujimori Legacy: The Rise of Electoral Authoritarianism in Peru* (University Park: Pennsylvania State University Press, 2006).
- Catherine Fieschi, *Fascism, Populism, and the French Republic: In the Shadow of the Republic* (Manchester, UK: Manchester University Press, 2004).
- Ronald Formisano, *The Tea Party* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2012).
- Kenneth Roberts, "Populism, Political Conflict, and Grass-Roots Organization in Latin America," *Comparative Politics* 36.2 (2006): 127–148.
- Elmer E. Schattschneider, *The Semi-sovereign People: A Realist's View of Democracy in America* (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1960).

Sidney Tarrow, *Power in Movement: Social Movements and Contentious Politics*, rev. ed. (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2011).

Dördüncü Bölüm: Popülist lider

Kirk A. Hawkins, "Is Chávez Populist? Measuring Populist Discourse in Comparative Perspective," *Comparative Political Studies* 42.8 (2009): 1040–1067.

Karen Kampwirth, ed., *Gender and Populism in Latin America: Passionate Politics* (University Park: Pennsylvania State University Press, 2010).

John Lynch, *Caudillos in Spanish America, 1800–1850* (Oxford: Clarendon, 1992).

Raúl Madrid, "The Rise of Ethnopolitism in Latin America," *World Politics* 60.3 (2008): 475–508.

Cas Mudde ve Cristóbal Rovira Kaltwasser, "Populism and Political Leadership," in *The Oxford Handbook of Political Leadership*, edited by R.A.W. Rhodes and Paul Taggart, 376–388 (Oxford: Oxford University Press, 2014).

Cas Mudde ve Cristóbal Rovira Kaltwasser, "Vox Populi or Vox Masculini? Populism and Gender in Northern Europe and South America," *Patterns of Prejudice* 49.1–2 (2015): 16–36.

Paul Taggart, *Populism* (Buckingham, UK: Open University Press, 2000)

Max Weber, *Politik als Beruf* (Stuttgart, Germany: Reclam, 1992 [1919]).

Beşinci Bölüm: Popülizm ve demokrasi

Robert Dahl, *Polyarchy* (New Haven, CT: Yale University Press, 1971)

Ernesto Laclau, *On Populist Reason* (London: Verso, 2005).

Steven Levitsky ve Lucan Way. *Competitive Authoritarianism: Hybrid Regimes after the Cold War* (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2010).

Cas Mudde, "The Populist Radical Right: A Pathological Normalcy," *West European Politics* 33.6 (2010): 1167–1186.

Cas Mudde ve Cristóbal Rovira Kaltwasser, eds., *Populism in Europe and the Americas: Threat or Corrective for Democracy?* (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2012).

Guillermo O'Donnell ve Philippe C. Schmitter, *Transitions from Authoritarian Rule: Tentative Conclusions* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1986).

Pierre Rosanvallon, *Counter-Democracy: Politics in an Age of Distrust* (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2008).

Cristóbal Rovira Kaltwasser, "The Responses of Populism to Dahl's Democratic Dilemmas," *Political Studies* 62.3 (2014): 470–487.

Kathryn Stoner ve Michael McFaul, eds., *Transitions to Democracy: A Comparative Perspective* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2013).

Charles Tilly, *Democracy* (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2013).

Altıncı Bölüm: Nedenler ve Karşılıklar

Sonia Alonso ve Cristóbal Rovira Kaltwasser, "Spain: No Country for the Populist Radical Right?" *South European Society and Politics* 20.1 (2015): 21–45.

Kirk Hawkins, *Venezuela's Chavismo and Populism in Comparative Perspective* (New York: Cambridge University Press, 2010).

Piero Ignazi, "The Silent Counter-Revolution: Hypotheses on the Emergence of Extreme Right-Wing Parties in Europe," *European Journal of Political Research* 22.1 (1992): 3–34.

Inglehart, Ronald. *The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles among Western Publics*. Princeton: Princeton University Press, 1977.

Karl Löwenstein, "Militant Democracy and Fundamental Rights, I," *American Political Science Review* 31.3 (1937): 417–432.

Peter Mair, "Representative versus Responsible Government," *MPIfG Working Paper* 8 (2009): 1–19.

Jan-Werner Müller, "Defending Democracy within the EU," *Journal of Democracy* 24.2 (2013): 138–149.

Thomas Payne, *Common Sense* (London: Penguin, 1982 [1776]).

Cristóbal Rovira Kaltwasser ve Paul Taggart. "Dealing with Populists in Government: A Framework for Analysis," *Democratization* 23.2 (2016): 201–220.

Wolfgang Streeck, *Buying Time: The Delayed Crisis of Democratic Capitalism* (London: Verso, 2014).

Ek Okumalar

Berlet, Chip, ve Matthew N. Lyons. *Right-Wing Populism in America: Too Close for Comfort*. New York: Guilford Press, 2000.

Conniff, Michael L., ed. *Populism in Latin America*. 2d ed. Tuscaloosa: University of Alabama Press, 2012.

- de la Torre, Carlos, ed. *The Promise and Perils of Populism: Global Perspectives*. Lexington: University of Kentucky Press, 2015.
- de la Torre, Carlos, ve Cynthia J. Arnson, eds. *Latin American Populism in the Twenty-First Century*. Washington, DC: Woodrow Wilson Center Press, 2013.
- Formisano, Ronald. *The Tea Party*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2012.
- Kazin, Michael. *The Populist Persuasion: An American History*. Rev. ed. Ithaca, NY: Cornell University Press, 1998.
- Kriesi, Hanspeter, ve Takis Pappas, eds. *European Populism in the Shadow of the Great Recession*. Colchester, UK: ECPR Press, 2015.
- Laclau, Ernesto. *On Populist Reason*. London: Verso, 2005.
- Mudde, Cas. *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2007.
- Mudde, Cas, ve Cristóbal Rovira Kaltwasser, eds. *Populism in Europe and the Americas: Threat or Corrective for Democracy?* Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2012.
- Panizza, Francisco, ed. *Populism and the Mirror of Democracy*. London: Verso, 2005.
- Taggart, Paul. *Populism*. Buckingham, UK: Open University Press, 2000.

- A**
AB karşıtlığı, 143
Adaletçi (Justicialist) Parti (PJ),
73
Almanya için Alternatif (AfD),
88
Almanya, 49, 71, 88, 103, 132,
133, 137, 139
Americanismo, 43
Amerikan Bağımsız Partisi
(AIP), 37
Amerikan Devletler Örgütü
(OAS), 140
Anti-Semitizm, 25, 26
Arap Baharı, 54, 127
Arjantin, 22, 42, 44, 58, 73, 82, 83,
88, 123
Avrupa Birliği (AB), 25, 29, 30,
34, 69, 96, 111, 124, 138, 141,
143
Avrupa Halkın Partisi (EPP),
140
Avrupa Merkez Bankası (ECB),
142
Avustralya, 52, 97
Avusturya Özgürlük Partisi
(FPÖ), 23, 69, 134
Avusturya, 23, 69, 71, 72, 95, 115,
128, 129, 134, 138, 140
Avusturya'nın Geleceği için İtti-
fak (BZÖ), 72
- B**
Becali, Gigi, 91
Belarus, 113, 114
Belçika, 13, 69, 95, 136, 138
Berlusconi, Silvio, 82, 83, 84, 90,
91, 102, 122, 139
Beş Yıldız Hareketi (M5S), 128
Birleşik Devletler, 11, 13, 14, 21,
24, 25, 27, 33, 34, 35, 36, 37,
54, 58, 64, 65, 66, 73, 76, 77,
78, 90, 91, 101, 103, 112, 116,
121, 131, 138
Birleşik Krallık Bağımsızlık Par-
tisi (UKIP), 49, 139
Birleşik Krallık, 49, 101, 139
Blocher, Christoph, 72, 96
Bolivya, 26, 43, 45, 74, 75, 79, 92,
93, 104
Bossi, Umberto, 85
Brezilya, 22, 42, 86, 94
Britanya Ulusal Partisi (BNP),
139
Bryan, William Jennings, 36
Bulgaristan, 25, 139
Büyük Buhran, 41
Büyük Durgunluk, 39, 51, 63, 66,
122, 123
Büyük Romanya Partisi (PRM),
96

- C**
- Canovan, Margaret, 28, 145
- Cárdenas, Cuauhtémoc, 110
- Carender, Keli (Özgürlük Çanı), 65
- Chávez, Hugo, 20, 24, 25, 28, 43, 44, 45, 73, 81, 82, 95, 97, 104, 106, 115, 117, 122, 125, 133, 140, 147,
- Chavismo, 58, 96, 148
- Civic Forum (OF), 49
- Collor de Mello, Fernando, 42, 86, 94
- Correa, Rafael, 29, 43, 45, 58, 59, 60, 76, 94, 105, 115, 138
- Cumhuriyetçiler (*Die Republikaner*), 27, 40, 77, 103
- Çavuşesku, Nikolay, 96
- Çay Partisi, 24, 26, 27, 35, 39, 40, 64, 65, 66, 73, 77, 78, 138, 139
- çoğulculuk, 18, 19, 102, 116, 137
- D**
- Dahl, Robert, 101, 147, 148
- Danimarka Halkın Partisi (DF), 120
- Dayanışma (Polonya), 50, 109
- de Rosas, José Manuel, 83
- Değişim 90 (Peru), 60
- Demokratik Devrim Partisi (PRD), 110
- Díaz, Porfrio, 83
- Die Linke* (Sol), 71, 139
- Dornbusch, Rudiger, 14, 145
- Dünya Bankası, 125, 142
- E-F**
- Ekvator, 29, 42, 43, 58, 59, 94, 102, 105, 123, 138, 140
- Erdoğan, Recep Tayyip, 7, 54
- Estrada, Joseph, 52, 83, 94
- Etnik-popülizm, 26, 91, 92
- Farage, Nigel, 50
- Faşizm, 17, 47, 130
- Federal Anayasa Mahkemesi, 138
- Filipinler, 7, 52, 94
- Finlandiya, 129, 130, 138
- Flaman Çıkarları (önceden Flaman Bloku, VB), 69, 136
- Fortuyn, Pim, 12, 58, 69, 86
- Fortuynizm, 58
- Forza Italia (FI), 49, 84, 139
- Franco, Francisco, 18, 83
- Fransa, 47, 48, 69, 70, 88, 91, 120
- Fujimori, Alberto, 20, 29, 42, 60, 94, 95
- Fujimori, Keiko, 61, 94
- G**
- Gençliğin Ulusal Cephesi (FNJ), 70
- Gil y Gil, Jesús, 91

Goodwyn, Lawrence, 13, 145
göç, 12, 26, 30, 41, 47, 48, 49, 52,
104, 120, 121, 127, 129, 130,
134, 143
göçmen karşıtı, 12
Grillo, Beppe, 58, 128, 139
Güney Afrika, 53
Güney Amerika Ulusları Birliği
(UNASUR), 116
Güney Kore, 52, 60, 94
Haider, Jörg, 23, 72, 73, 78, 86,
94, 95, 133, 134, 139

H

Hakiki Finliler, 130
Halk Güçleri (Peru), 42, 140
Halkın Partisi (ABD), 36,
Hanson, Pauline, 27, 88, 89, 90
Haubner, Ursula, 94
Hawkins, Kirk, 122, 147, 148
himayecilik, 7, 19, 125
Hitler, Adolf, 132
Hofstadter, Richard, 24, 145
Hollanda, 22, 58, 59, 69, 81, 88,
121, 135
Hukuk ve Adalet (PiS), 51, 69,
109
Hücum (Bulgaristan), 25, 139

I - İ - J

Iglesias, Pablo, 74, 123
Indignados, 51, 64, 74, 125

Inglehart, Ronald, 126, 148
İktisadi Özgürlük Savaşçıları
(EFF), 53
İspanya, 51, 64, 83, 91, 122, 123,
124, 128, 129
İsrail, 25, 54
İstikamet-Sosyal Demokrasi
(Smer), 69
İsviçre Halkın Partisi (SVP), 69
İtalya, 58, 69, 82, 84, 85, 90, 91,
95, 122, 128, 139
Jensen, Siv, 88
Jobbik, 25

K

Kaczyński, Jarosław, 109
Kaczyński, Lech, 109
Kanada Toplumsal Kredi Parti-
si, 36
Kanada, 35, 36, 50, 116
Karizma/karizmatik, 14, 28, 57,
77, 81, 82, 85, 86, 87, 119, 133,
134
Katumbi, Moïse, 91
Kejriwal, Arvind, 74
Kjærsgaard, Pia, 88
komünizm karşıtı, 36, 37, 50, 109
komünizm sonrası, 25, 49, 50,
51, 96, 109, 11
komünizm, 25, 36, 37, 38, 42, 47,
49, 50, 51, 69, 96, 109, 11, 130
Kongo Demokratik Cumhuriyeti,
91

Kurumsal Devrim Partisi (PRI),
110
Kuzey Birliği (LN), 69, 85
Küreselleşme, 52, 124, 136, 142
Laclau, Ernesto, 13, 20, 99, 145,
147, 149

L

Le Pen, Jean-Marie, 48, 69, 70,
73, 87, 94
Le Pen, Marine, 70, 73, 88, 89, 94
Liberalizm, 17, 31, 99, 110, 142,
143
Libya, 53
Lincoln, Abraham, 21
Litvanya için Halkın Hareketi
(TKL), 68
Long, Huey, 34
López Obrador, Andrés Manu-
el, 110
Löwenstein, Karl, 132, 148
Lukashenka, Aleksandr, Male-
ma, Julius, 113, 114

M

Macar Yurttaş İttifakı-Fidesz, 51
Macaristan, 8, 9, 25, 51, 72, 96,
102, 105, 112, 115, 116, 117,
118, 138,
Mair, Peter, 124, 148
Manning, Preston, 34, 38
Marksizm, 47

McCarthy, Joseph, 37
Mečiar, Vladimir, 24, 82, 87, 96,
111
medya, 15, 23, 39, 50, 64, 74, 77,
84, 96, 102, 103, 126, 127, 129,
130, 131, 132, 137, 139, 140

Mégret, Bruno, 70

Meksika, 83, 110

Menem, Carlos, 42, 43

Mısır, 53, 54

Moo-hyun, Roh, 52, 94

Morales, Evo, 26, 43, 45, 74, 75,
79, 92, 104

Mouffe, Chantal, 13, 145

Museveni, Yoweri, 53
Narodnic-
hestvo, 46

N

Narodnik, 46

Nasır, Cemal Abdül, 53

neoliberal, 14, 20, 31, 38, 43, 45,
49, 52, 74, 98, 110, 142

Nikaragua, 43, 140

O - Ö

oligarşi/oligarşik, 41, 42

Orbán, Viktor, 72, 96, 112

Ortega, Daniel, 18, 43

Otoriter, 9, 30, 41, 47, 48, 54, 82,
83, 105, 107, 108, 109, 110,
112, 113, 114, 117

Önce Yeni Zelanda (NZF), 52

Özgürlüğün Halkı (PdL), 84

Özgürlük Partisi (PVV), 23, 69,
134

P

Paine, Thomas, 131
Palacio, Alfredo, 94
Palin, Sarah, 26, 27, 65, 88, 89, 95,
122
Papandreou, Georgios, 124
Perón, Eva/Evita, 44, 88
Perón, Isabel, 94
Perón, Juan Domingo, 12, 42, 44,
82, 88, 94
Peronizm, 58, 73
Perot, Ross, 37, 58, 90, 91
Peru, 20, 29, 42, 58, 60, 61, 85, 93,
112, 113, 117, 140, 146
Petry, Frauke, 88
Pim Fortuyn Listesi (LPF), 69
Podemos (İspanya), 51, 74, 122,
123, 125
Polonya, 49, 50, 51, 109, 138
Poujade, Pierre,
Poujadizm, 47, 68, 131
Reagan, Ronald, 97
Reform Partisi, 38
Romanya, 91, 96
Rosanvallon, Pierre, 99
Rousseau, Jean-Jacques, 27, 28
Rusya, 33, 46, 54, 87
Rusya'nın Liberal Demokratik
Partisi (LDPR), 87

S - Ş

Sachs, Jeffrey, 14
Sanders, Bernie, 39, 78
Santelli, Rick, 64
Sata, Michael, 53
Schattschneider, E. E., 67
Schmitt, Carl, 30
Schumpeter, Joseph, 18
seçkinlik, 18, 22
Sessiz çoğunluk, 37, 104
Shinawatra, Thaksin, 53, 58, 82,
94, 96
Shinawatra, Yingluck, 53, 88, 94
Shui-bian, Chen, 53
Sıradan Adamın Partisi (AAP),
74, 84
Sidorov, Volen, 139
Siegerist, Werner Joachim, 69
sivil toplum, 77
Slovakya, 69, 82, 111, 123
sosyalizm/sosyalist, 17, 24, 31,
36, 42, 44, 45, 47, 49, 71, 73,
74, 79, 95, 98, 99, 121, 128, 130
Sosyalizme Doğru Hareket
(MAS), 44, 74
Sovyetler Birliği, 37, 96
Strache, Heinz-Christian, 73
Şili, 121

T

Tacirlerin ve Zanaatkarların Sa-
vunması için Birlik (UDCA),

47, 48
Taggart, Paul, 30, 81, 98, 145,
147, 148, 149
Tapie, Bernard, 91
Tayland, 53, 58, 82, 88, 90
Tayvan, 53, 60
Team Stronach,
Tek Ulus (Avustralya), 27, 52,
88,
tekçi, 18, 28, 30
Toprak reformculuğu [*agraria-
nism*], 35
Trump, Donald, 7, 9, 66
Tsipras, Alexis, 25, 94, 123
Tudor, Corneliu Vadim, 96
Tunus, 54
Türkiye, 7, 8, 9, 54
Tyminski, Stanislaw, 50
U - Ü
Ulusal Cephe (FN), 48, 69, 70,
120
Ulusal Eylem Partisi (PAN), 110
ulusalcılık, 26, 31
Uluslararası Para Fonu (IMF),
51, 125, 142
Ülkenin bağı, 20, 27, 30, 36, 38

V - W

Vargas, Getúlio, 42, 60, 93
Velasco Ibarra, José María, 42
Venezuela Birleşik Sosyalist
Partisi (PSUV), 44, 73

Venezuela, 8, 20, 24, 25, 43, 44,
58, 73, 81, 82, 95, 96, 102, 104,
106, 117, 125, 138, 148
Walesa, Lech, 50, 109
Wall Street'i İşgal Et, 35, 39, 40,
64, 73, 78, 131
Wallace, George C, 37, 38
Weber, Max, 85, 147
Wilders, Geert, 59, 81, 94

Y

yabancı düşmanı, 12, 26, 48
yabancı düşmanlığı, 12, 26, 48
Yemen, 54
Yeni Çoğunluk (Peru), 61
Yeni Düzen (France), 69
Yeni Zelanda, 52
yerli, 22, 26, 27, 42, 45, 48, 49, 52,
75, 92, 93, 103, 124, 127, 128
yerlilik, 48, 92, 103, 128
Yeşil Devrim (İran), 127
Yolsuzluk, 63, 93, 122, 125, 130,
134, 135, 136
Yozlaşmaya Karşı Hindistan
(IAC), 74
Yunanistan, 25, 51, 94, 103, 118,
122, 123, 124, 136

Z

Zambiya, 53
Zhirinovskiy, Vladimir, 87, 96

Cas Mudde
Cristóbal Rovira Kaltwasser

Popülizm

Kısa Bir Giriş

Popülizm yirmibirinci yüzyılın başlıca siyasi kavramlarından biridir. Bu kavram Latin Amerika'da solcu başkanları, Avrupa'da sağda yükselen partileri ve Birleşik Devletler'de hem solcu, hem de sağcı başkanları tanımlamak için kullanılmaktadır. Birçok gazeteci ve okuyucuya çekiçi gelse de, kavramın bu kadar yaygın kullanımı kafa karışıklığı ve cansıkıntısı yaratmaktadır. Bu kitap popülizm görüngüsüne açıklık kazandırmayı ve onun çağdaş siyasetteki önemini vurgulamayı amaçlamaktadır.

Popülizmin özü üzerinde süregelen tartışma, bazı akademisyenlerin popülizmin sosyal bilimlerde anlamlı bir kavram olamayacağını ileri sürmesine; bazılarının da, onu, medya ve siyasetle sınırlanması gereken normatif bir terim olarak görmesine neden olmuştur. Sonuçsuzluk anlaşılabilir olsa da, popülizm terimi, dünyanın pek çok bölgesinde siyaset hakkındaki tartışmalarda kenara atılmayacak kadar merkezidir.

ISBN 978605938665

9 786059 386662

www.nikayayinevi.com